

KWV.

**A FRANCIA
KOMMUNISTA
PÁRT
XXV.
KONGRESZ-
SZUSA**

**A Francia
Kommunista Párt
XXV. kongresszusa**

A Francia Kommunista Párt XXV. kongresszusa

1985. február 6 – 10.

Kossuth Könyvkiadó / 1985

Fordította:

Farkas Mária
Köller Ágnes
Vas Zoltán

A fordítást az eredetivel egybevetette:

Betlen Katalin
Farkas Mária

ISBN 963 09 2714 4

(4063)

Remény és harc a jövőért

Georges Marchais kongresszusi beszámolója

Eltársak!

A Francia Kommunista Párt XXV. kongresszusa kivételes kongresszus.

Kivételes a pillanat miatt, amelyben zajlik. Itt mindannyian – éppúgy, ahogy a kongresszus előkészítő vitájában a kommunisták túlnyomó többsége tette – átérezzük, hogy a francia politikai élet egy-fajta fordulópontjához értünk. A határozattervezet hangsúlyozza: *„Véget ér egy korszak. Nemcsak az 1981 óta eltelt három év, hanem jóval hosszabb idő – egy negyed század – által jelölt korszak, amelynek során fokozatosan kialakult a közös kormányprogram eszméje körül egy baloldali kormány terve, majd győzelme.”*

Népünkben mély nyomot hagyott e kísérlet, bizonyos tekintetben fájdalmasat. Mindössze három esztendő elegendő volt ahhoz, hogy a jobboldal ellen oly sok éven át vívott kemény harcok során kialakult népi remény a nyugtalanságnak, az elégedetlenségnek, időnként a növekvő zavarodottságnak adja át a helyét. A kormánytevékenység 1981-es új irányvétele után határozott visszatérés következett a szociális és a munkanélküliségi politikához, s elmélyült a válság is. Súlyosan megbűnhődtek azok a politikai pártok, amelyek felelősnek tűntek a helyzetért: 1984 júniusában a Szocialista Párt elveszítette az 1981-es elnökválasztás első fordulójában François Mitterrand-ra szavazó választók mintegy felét, pártunkat 1981 után újabb választási kudarc érte.

Felelősségét tekintve is kivételes a XXV. kongresszus.

Először is, honfitársainkkal közösen le kell vonnunk a tanulságot tapasztalatainkból. Válaszolnunk kell kérdéseikre: Hogyan jutottunk ide? Hogyan volt ez lehetséges? Ki a felelős? És elemeznünk kell ezek minden összetevőjét saját tevékenységünkre vonatkozóan.

Azután, és főként amivel egy időszak véget ért, neki kell látni a következőnek. Ki kell dolgozni a jövő útjait, világos, realista, mozgósító távlatot kínálni a népi mozgalomnak. Röviden, a XXV. kongresszusnak lehetővé kell tennie, hogy pártunk az új körülmények között folytassa osztályharcát, megtalálva a harc megnyeréséhez szükséges célkitűzéseket és eszközöket.

E célt el tudjuk érni. Két nagy ütőkártyánk van hozzá.

Van először is egy felbecsülhetetlen kincsünk: pártunk, a kommunisták közös gondolkodása.

Három hónapja, az egész párt elé terjesztett határozattervezet november 2-i közzététele óta a kommunisták százezrei tanulmányozták, vitatták meg, gazdagították a népünk és országunk előtt álló döntő kérdésekre válaszokat kínáló tervezet szövegét. Több tízezer kommunista vett részt az egy vagy két napon át tartó 2218 szekcióértekezleten, 16 685 küldött gyűlt össze a 97 szövetségi értekezleten, ma pedig 1722-en vagyunk itt. Felmérhetők-e az így tett erőfeszítések, a több tízezer közös munkaóra? És mindezt a teljesen demokratikus vita eszközével értük el, e vitában mindenki szabadon kifejthette és érvényesíthette álláspontját, egyetlen tekintélyelvi érv sem hangzott el, csak a meggyőzés ereje szülhetett jóváhagyást.

Nincs ok önelégültségre, semmi sem indokolja azt. De katasztrófa-hangulatra sincs! A vitafórumon Eugène Séleskovitch elvtárs okkal hangsúlyozta: *„Mielőtt olyan gyógymódokat javasolnánk, amelyek egy súlyosan beteg pártra utalnak, miért nem győződünk meg és győzünk meg másokat is arról nagy figyelemmel, hogy szilárdan áll, bár meggyengült, és képes újra megindulni felfelé a lejtőn, ha önbizalommal, előfeltételek nélkül vállalja felelősségét az új helyzetben?”*

Igen, az odaadás, az akarat, az értelem ama hatalmas tárházából, amelyet e vita megmutatott, okkal meríthetünk önbizalmat. Annál is inkább, mivel – és ez a második nagy ütőkártyánk – ez az egész pártra kiterjedő vita fontos következtetéshez vezetett. A következő: meg kell erősítenünk és el kell mélyítenünk választott stratégiánkat, folytatnunk kell a XXII. kongresszus után megkezdett erőfeszítéseket politikánk megújítására.

Melyek azok az okok, amelyek folytán megpróbáltatásaink ellenére megerősíthetjük ezt az alapvető irányt? Mi a következő időszak-

ban a Francia Kommunista Párt politikája? Ez az a két fő kérdés, amellyel a beszámoló foglalkozni kíván, hozzájárulva a kongresszusi vitához.

I. Véget ért a francia politikai élet egy nagy korszaka

Mielőtt rátérnék a lényegre — vagyis jövőbeli feladatainkra —, annak megfelelő tárgyalásához szemügyre kell venni a múltat, és megpróbálni levonni abból minden tanulságot, amint a határozattervezet javasolja. A kommunisták részt vettek ebben. E reflexió révén a kongresszusnak megvannak az eszközei egy olyan átfogó elemzéshez, amelyvel határozottan fordulhatunk a döntő fontosságú jövő felé.

Paradoxnak tűnhet, hogy egy olyan párt, amely három év alatt két súlyos választási vereséget szenvedett, e tapasztalatból azt a következtetést vonja le, hogy stratégiája jó, és azt el kell mélyítenie. Meg kell azonban érteni, mi az oka ezeknek az eredményeinknek, és hogy pontosan mit jelent e stratégiai irányvonal.

Kritikus és forradalmi fellépésünk

Ennek meghatározásához minden tekintetben az adott realitásokból és várható alakulásukból indulunk ki. Már Marx is mondta, hogy *„a kommunisták elméleti tételei korántsem egyik vagy másik világboldogító által kitalált vagy felfedezett eszméken, elveken nyugszanak. E tételek csupán általános kifejezései a meglevő osztályharc, a szemünk láttára végbemenő történelmi mozgalom tényleges viszonyainak.”** Már rég elvetettük azokat a dogmatikus elképzeléseket, amelyek a kommunista pártok és a mi pártunk történetét is jellemezték, és felújítottuk a marxizmusra jellemző kritikus-és forradalmi fellépést az átalakítandó francia társadalom realitásainak – minden realitásának – konkrét elemzésével.

E társadalom első, alapvető realitása pedig a válság, a társadalmi alakulat minden területét érintő mély válság, az egyre súlyosbodó tartós válság.

Az elsők voltunk, akik 1971-ben felfedeztük e válság létét, és tanulmányoztuk természetét. A XXII. kongresszuson 1976-ban már az-

* Marx–Engels Művei. 4. köt. Budapest, 1959. 453. old.

zal a szándékkal értékeljük az első következtetéseinket, hogy megves-sük egy új stratégiai irányvonal alapjait. 1981-ben elnökválasztási kampányunk középpontjába helyeztünk egy 131 pontból álló harci tervet, amely valóban a válságból való kiút felé mutatott. 1982-ben elmélyítettük elemzésünket a válsággal szembeni francia kihívásról szóló értekezletünkön.

E néhány utalás is jelzi, hogy az elsőrendű fontosságú kérdést il-letően a Francia Kommunista Párt alapvetően újító szerepet játszott. Minden más politikai alakulat becsapta a franciákat, és továbbra is így tesz. Mindenki gúnyolódott rajtunk, amikor elsőként bevittük a köztudatba „a francia társadalom válságának” fogalmát. Különböző pillanatokban, attól függően, hogy hatalmon voltak-e, vagy sem, mind-egyikük a nehézségek csökkenését vagy az „alagút végét” jósolta, ma mindegyikük olyan ártalmas gyógymódot javall, amely súlyosbítja és súlyosbítni is fogja a bajt, ahelyett, hogy enyhítené. A beszámoló még részletesen visszatér erre.

Tagadhatatlan, hogy világos látásmódról tettünk tanúbizonyságot. De az is tagadhatatlan, hogy megújított elemzésünk a francia realitá-sokról és a belőlük levont következtetéseink politikánk számára későn, a felmerült problémák megoldása szemszögéből nézve igen későn szü-lettek meg.

PÁRTUNK „STRATÉGIAI ELMARADÁSÁNAK” KÉRDÉSE

Tulajdonképpen jóval 1971 előtt kialakultak ama új fejlemények, ame-lyek apránként a társadalom válságához vezettek. Jóval 1976 előtt ke-rült népünk harcának napirendjére egy sajátos szocializmus építése Franciaországban.

Az 1950–1960-as évek : szökőhullám a társadalomban

Mint a XXIV. kongresszuson rámutattunk, országunkban az ötvenes évek közepétől és a hatvanas években minden területen fontos fejlő-dés következett be, amit „változásoknak” neveztünk. A felszabadulás-kor elhatározott mélyreható reformok az életkörülmények és a gon-dolkodásmódok jelentős változásával szökőhullámot idéztek elő az egész társadalomban. Így minden oldalról óriási igény nyilvánult meg a fejlődés, a jobb élet, a haladás, az átalakulás iránt.

A tőke vezetői felmérték e mozgalom jelentőségét. Mivel nem tudták megakadályozni a változásokat, úgy döntöttek, mindent megtesznek azért, hogy irányításuk alá vonják, levezessék, haladó tartalmát korlátozzák és osztálycéljaik szolgálatába állítsák. Ennek érdekében alapvetően átalakították uralmi rendszerüket. A tőke koncentrációja és centralizációja jóval alacsonyabb szintű volt, mint a többi nagy tőkés országban, e téren nagy ugrást tettek előre. A hagyományos középrétegek, a parasztság mindig is tömegtámogatásuk döntő részét alkották, ezeket megtizedelték. A gyarmatbirodalom volt az erejük és a büszkeségük, először erőszakkal szegültek szembe a gyarmatosított népek szabadságtörekvésével, de engedniük kellett, belenyugodniuk birodalmuk lényegi részének felszámolásába és alkalmazkodniuk az új helyzethez. Végül – és főként – felforgatták az egész francia politikai és intézményrendszert, új, átfogó beavatkozó szerepet adva az államnak, minden hatalmat a végrehajtó hatalom csúcsán összpontosítva, a lehető legnagyobb mértékben korlátozva a népi beleszólás lehetőségét.

Ha a nagyburzsoázia akkori hatalmas újító, alkalmazkodó, önmagát megkérdőjelező erőfeszítéseire utalunk, ha összehasonlítjuk azokat a mi saját politikánkkal, jobban megértjük, amit XXIII. és XXIV. kongresszusunkon „stratégiai lemaradásunknak” neveztünk.

A tours-i kongresszus döntése jó volt

A vitában egyes elvtársak néhány esetben feltették e kérdést: *„Nem túl könnyű dolog-e most bírálni a párt húsz év előtti vezetőit? És igazságtalan dolog azt mondani, hogy mindaz, amit az akkor tevékenykedő kommunisták tettek, nem volt jó semmire, sőt, ártott a pártnak!”*

E félelmek egyike sem megalapozott.

Egyáltalán nem így vetjük fel e súlyos kérdéseket. Aki ilyen látszmódot tulajdonít nekünk, az teljesen félreérti, amit gondolunk és amit mondunk, ezzel teljesen kiszolgáltatnánk magunkat ellenfeleinknek.

Nem, a kommunista párt jelenlegi vezetői semmiképpen nem próbálnak kibújni a felelősség alól, amikor bírálják az őket megelőző vezetőket, főként Maurice Thorez és Waldeck Rochet elvtársunkat. Már szóvá tettem az 1984. szeptemberi központi bizottsági jelentésben,

hogy „a párt vezetéseként elszámoltathatóknak tekintjük magunkat a párt minden cselekedetéért”.

Másrészt akkori politikánk kritikus tanulmányozása szükséges, de ez nyilvánvalóan nem jelenti azt, hogy minden, amit tettünk, negatív volt! Ezt sohasem mondtuk, nem volt okunk rá! Ha össze akarják hasonlítani az egyes akkori politikai alakulatok tevékenységét, a Francia Kommunista Párt kész erre. Nem volt akkor egyetlen társadalmi vívmány, demokratikus előrelépés, a nemzetközi szolidaritás egyetlen győzelme sem, amely ne a kommunisták tevékenységének, bátorságának, néha hősiességének lett volna köszönhető.

Menjünk tovább. Ellenfeleink tisztességtelenül értelmezték önkritikánkat, és arra igyekeztek ezt felhasználni, hogy kételyt ébresszenek a kommunista párt létének szükségessége iránt. Ha ez a céljuk, akkor habozás nélkül ismertetjük ezzel kapcsolatos álláspontunkat.

A múltra vetett világos tekintetünk semmi esetre sem jelentheti alapvető igazságunk alábecsülését: igen, a tours-i kongresszus történelmi döntése jó volt! Igen, igazuk volt azoknak a harcosoknak, akik 1920-ban hűségüket nyilvánították az 1789-es forradalmi harcok, 1848 felkelői, a communard-ok és Jean Jaurès mellett, igazuk volt azoknak a harcosoknak, akik Marcel Cachinhez hasonlóan szakítottak az osztályegyüttműködés politikájával, és megalakították a Francia Kommunista Pártot!

Büszkén mondhatjuk: fennállásának 65 éve alatt a Francia Kommunista Párt, bármilyen nagy árat kellett fizetnie is érte, mindig jó oldalon állt: az igazság és a szabadság, a nemzeti érdek és a nemzetközi szolidaritás oldalán. A kommunisták e nemzedékeinek erőfeszítései és áldozatai, amelyek népünk minden harcát éltették, nem voltak hiábavalók.

A kommunista párt hozzájárulása Franciaország fejlődéséhez

Hatvanöt év óta a Francia Kommunista Párt benne volt a dolgozók minden harcában, már kezdetben rámutatott arra – ellentétben mindazokkal az országokkal, amelyekben a munkásmozgalom a szociáldemokrácia uralma alatt áll –, hogy létre kell hozni a gyárosoktól, az államtól és a politikai pártoktól teljesen független osztály- és tömegjellegű szakszervezetet és a saját hangját hallató pártot is. Látni kell, hogy e fáradhatatlan tevékenység azért, hogy a francia munkásosztály elvesse a kizsákmányolást, nagy szerepet játszik abban, hogy ma nem

győzedelmeskedik a belenyugvás a szigorúságba és a munkanélküliségbe. Képzeljük el Franciaországot a kommunista párt nélkül: milyen politikai alakulatra számíthatnának a dolgozók a követeléseikért, az új válságellenes megoldásokért vívott harcban?

Hatvanöt év óta a Francia Kommunista Párt részt vett minden harcban a szabadságért és a méltóságért. Látni kell, hogy a kommunisták e fáradhatatlan tevékenysége nagy szerepet játszik abban, hogy ma a dolgozók nem hajlandók lemondani kivívott jogaikról, hogy az individualizmust és az erőszakot az emberi kapcsolatokban nem tekintik sorsszerűnek, hogy a franciák milliói, a fiatalok nem fogadják el a fajüldözés megszokottá válását, hogy a burzsoázia erőfeszítései ellenére a népi erők összessége nem válik apolitikussá! Képzeljük el Franciaországot a kommunista párt nélkül: milyen politikai alakulatra számíthatnának a gyárosi önkénnyel és az elnyomással szemben a dolgozók, a türelmetlenség, a megvetés, a létbizonytalanság áldozatai, a jogaiktól és feladataiktól megfosztott képviselők és állampolgárok a demokráciáért vívott harcukban?

Hatvanöt év óta a Francia Kommunista Párt kiemelkedő szerepet játszott a gyarmati háborúk elleni hosszú és kemény harcokban, sorozatosan felszólított a nemzetközi szolidaritásra, minden körülmények között Franciaország függetlensége, minden nép barátsága, a béke érdekében tevékenykedett. Látni kell, hogy e fáradhatatlan tevékenység nagyban hozzájárult ahhoz, hogy Franciaországban még létezik a kritikus szellem a televíziós propagandával, ama nyugati képpel szemben, amely a jó amerikaiakat és a nemes nyugatiakat állítja szembe az öt kontinens barbáraival, hogy valóságos az ellenállás az ország függetlenségének csorbítására tett kísérletekkel szemben, hogy vannak, akik felemelik szavukat például Eloí Machoro* halála körülményeinek teljes feltárásáért! Képzeljük el Franciaországot a kommunista párt nélkül: mely politikai alakulatra számíthatnának a nagy ügyek érdekében mindazok, akik el akarják hárítani a háború veszélyeit, láznak a fejlődésbeli lemaradás drámái ellen, szívükön viselik az emberek és népek jogainak védelmét, elutasítják azt a távlatot, hogy Franciaország az Egyesült Államok vazallusává váljon?

Amikor utalunk a kommunista párt hozzájárulására Franciaország fejlődéséhez, elképzeljük, milyen lenne nélküle országunk társadalmi, gazdasági és politikai valósága, ezzel egyszersmind felmérjük tevékeny-

* Eloí Machoro új-kaledóniai kanak függetlenségi mozgalmi vezetőt a szigetén élő franciák tisztázatlan körülmények között meggyilkolták – a szerk.

ségének és növekvő befolyásának nélkülözhetetlenségét. Az a bírálókat tehát, amellyel pártunk történelmének egy mozzanatát illetjük, nem irányul sem létükre, amely mindig is a dolgozók védelme és a szocializmusért vívott harc volt, sem azokra az akciókra, amelyeket akkor végrehajtottunk. Célja az, hogy megvilágítsa azokat az okokat, amelyek folytán politikánk általános irányvonala egy adott időszakban végül is gátja lett tevékenységünknek, és megvilágítsa azokat a súlyos következményeket, amelyekkel ez az irányzat máig jár a franciaországi osztályharc feltételeinek egészére nézve.

Késedelem a francia szocializmusról való gondolkodásunk külső modelltől való megszabadításában

A probléma, amely már az ötvenes évek közepén felmerült, a társadalom változásának szükségessége volt. A nagyburzsoázia gyorsan alkalmazkodott ehhez. Mi nem. Nem láttuk, hogy ez a kérdés van napirenden. És nem álltunk készen a helyes válaszra, hogy eredeti szocializmust és annak megfelelő utat javasoljunk Franciaország számára.

Hosszú időn át – érthető okokból – a szocializmus eszménye a világ dolgozói és persze a francia dolgozók szemében is azonosult az első épülő szocialista társadalommal, a szovjet szocializmussal. Az októberi forradalom támogatásának vagy nem támogatásának kérdésében jött létre az osztályhatárvonal a régi szocialista párton belül, s ez vezetett kommunista pártunk létrejöttéhez. Azután hosszú éveken, több évtizeden át pártunk nemzetközi tevékenységét éppen annak rendíthetetlen védelme jellemezte, amit „a szocializmus hazájának” nevezünk: a Szovjetunióét, amelynek először a polgárháború szörnyűségével kellett szembenéznie, minden tőkés ország állandó támadásainak célpontja volt, a francia hazafiakkal egyidőben harcolt a hitleri megszállók ellen, a „hidegháború” idején szavatolta a békés egymás mellett élés fennmaradását.

Igaz, e hosszú időszakban – a húszas évektől az ötvenes évekig – pártunk megpróbált választ adni Franciaország szocialista átalakításának kérdéseire. Maurice Thorez már 1936-ban megállapította, hogy a szocializmus országunkban „*számításba fogja venni – nem tudja nem számításba venni – a francia népre jellemző elemeket*”. Ugyanezt a gondolatot tartalmazta az az interjú is, amelyet 1946-ban adott a *The Times*nek.

Reagálásunk az SZKP XX. kongresszusára

Altalában azonban a francia kommunisták gondolkodását e területen továbbra is alapvetően meghatározta a Szovjetunióban épülő társadalom modellje. Jól mutatja ezt, ahogyan a Szovjetunió Kommunista Pártjának 1956-ban tartott XX. kongresszusára reagáltunk: el kell ismernünk, hogy akkor korlátozottan értelmeztük a felmerült alapvető kérdéseket, főként a Sztálin szerepére, a szocializmus nemzeti útjaira, a kommunista pártok közötti kapcsolatokra vonatkozókat.

Vizsgáljuk meg gyorsan e három kérdést.

Mivel nem akartuk lehetővé tenni, hogy ellenfeleink a szocializmus ellen használják ki Nyikita Hruscsovnak a XX. kongresszuson elmondott leleplező beszédét, több éven keresztül kisebbsítettük azt a valójában igen nagy jelentőségű ténytet, hogy maguk a szovjet kommunisták elítélték Sztálin hibáit és bűneit. Elemzésünk tényleges előrehaladása ellenére – főként Maurice Thorez révén 1963-ban – bírálattunkat csak a „személyi kultuszra” korlátoztuk. Csak 1975-ben határoztuk meg a sztálinizmust úgy, ahogy ma is értelmezzük: *„eszményüinktől és politikánktól teljesen idegen felfogások és gyakorlat”* együtteseként.

Hosszú időn át továbbra is mintának tekintettük a szovjet szocializmust. Igaz, gondolkodásunk nem maradt változatlan 20 éven át, ahogyan erről főként Waldeck Rochet-nak 1964-ben, a XVII. kongresszuson mondott beszámolója, az 1968-as champignyi kiáltvány és az 1973-ban megjelent *A demokratikus kihívás* című könyv is tanúskodik. Mindemellet csak 1976 februárjában, a XXII. kongresszuson hagytuk el a proletárdiktatúra fogalmát ama hatalom jellemzésében, amelyet Franciaországban akarunk, és csak akkor vázoltuk fel az eredeti úton épülő francia szocialista társadalom tervét.

Végül egy egész időszakon át kitartottunk amellett, hogy a Szovjetunió Kommunista Pártjának elsőrendű szerepet kell játszania, vezérpártnak kell lennie azon belül, amit nemzetközi kommunista mozgalomnak nevezünk. A hatvanas években (1967-ben és még inkább 1968-ban) Waldeck Rochet-nak a „központ” fogalmát bíráló álláspontjával kezdődő hosszú átértékelési munka után végül csak 1976 júniusában, a berlini nemzetközi értekezleten hangoztattuk egyértelműen azt az óhajunkat, hogy új kapcsolatokért tevékenykedjünk a kommunista pártok között, és akkor tettük a nemzetközi szolidaritás kifejezést a proletár internacionalizmus helyére.

Ha utalunk e felfogásainkra és azokban az években, sőt évtizedeken át történt fennmaradására, ezzel megmutattuk – a határozattervezet okkal hangsúlyozza –, mennyire „*elmaradtunk abban, hogy a Franciaországnak megfelelő szocializmusra vonatkozó gondolkodásunkat megszabadítsuk egy külső »modelltől«*, és hogy országunk körülményeinek és korunk feltételeinek megfelelő távlatot dolgozzunk ki”. Hogyan tagadhatnánk, hogy ez az elmaradás jelentős szerepet játszott és játszik a dolgozók rólunk alkotott elképzelésében és abban is, ahogyan maguk a kommunisták látják eszményüket és irányítják tevékenységüket?

Értékelési hiba az Ötödik Köztársaság létrejöttékor

Mint mondtuk, nemcsak nem voltunk olyan helyzetben, hogy válaszoljunk a társadalmi változás kérdésére, de akkor nem is érzékeltük e kérdés felmerülését.

Annak megértéséhez, miért követtük el ezt az értékelési hibát, fontos, hogy az akkori jelentős nemzeti és nemzetközi osztályösszeütközés összefüggésébe helyezzük a dolgot. Emlékezni kell: az ötvenes évek közepén tombolt az algériai háború az akkori szocialista kormány, majd de Gaulle vezetésével. Folytatódó „hidegháború”, az erőszak elszabadulása Magyarországon és a szovjet katonai beavatkozás. Majd 1958-ban jött az algíri puccs, a gaulle-ista árhullám a népszavazáson, a személyi és tekintélyelvű hatalom megteremtése, pártunk elszigetelődése, a képviselői mandátumaink a törvényhozási választásokon 146-ról 10-re csökkentek. Mindez hozzájárult ahhoz, hogy nem úgy értelmetlünk az eseményeket, ahogyan kellett volna: a nagyburzsoázia válaszaként a gyökeresen új kérdésekre, hanem fantasztikus és veszélyes visszaesésként. Emlékezzünk rá, az első időben még fasiszta veszélyről is beszéltünk!

E veszéllyel pártunknak szembe kellett néznie a múltban. S sikerrel szembe is nézett vele. Ezért egészen természetes – mondhatnánk spontán – módon a múltbeli tapasztalatból, főként a népfrontéból kiindulva kerestünk választ az Ötödik Köztársaság létrejötte által felvetett kérdésekre. Ez az oka annak, hogy már 1958-ban és főként 1962-től politikánk központi kérdésévé tettük a baloldali pártok egységét egy közös program körül.

A problémát rosszul vetettük fel, és így rosszul is oldottuk meg. Mert a történelemmel nem lehet játszani. Az azt tanítja, hogy a népi

mozgalom tartós, szilárd összefogásának és hatékony győzelmének lehetősége azon múlik, hogy képes-e ez a mozgalom harcának egészét a történelmi időszak központi problémája szerint irányítani.

A harmincas években e központi probléma a fasiszta veszély volt. És az azzal szemben álló népfront volt a jó válasz.

Ma a probléma a válság, amelynek megoldásához a társadalom megváltoztatása szükséges. Tevékenységünk központi kérdése a feltételek megteremtése ehhez.

De csaknem húsz éven át egy korlátozott változás célja és az azzal járó választási szövetség körül polarizáltuk a népi harcokat és reményeket. Ma jobban megértjük, mennyiben játszott negatív szerepet a közös program e politikája, mennyiben voltak károsak az abból fakadó felfogások és magatartásmódok.

A közös program politikája többszörös kényszerítő erővel hatott ránk

Igaz, nem minden volt rossz ebben a kísérletben. A közös program elfogadásáért, majd a baloldal győzelméért vívott harc folyamán előbbre jutottak bizonyos változást hozó elgondolások. Elhódítottunk pozíciókat a jobboldaltól. Összességében véve azonban az eredmény eléggé sovány a felkeltett várakozásokhoz és a mozgósított erőkhöz képest.

Maga a séma, amelybe tevékenységünket helyeztük, többszörös kényszerítő erővel hatott ránk. Ezek könnyen különválaszthatók.

Először is, attól kezdve, hogy meggyőződésünkkel vált: a baloldali pártoknak egy közös program körüli egysége jelenti a politikai változás jó és egyetlen eszközét, éveken át alárendeltük a változásért vívott harcot az ilyen egyezmény megkötéséért folytatott harcnak. Vagyis amikor napirenden volt a mélyreható társadalmi átalakítás kérdése, 1972 előtt magunk akadályoztuk a kérdés konkrét feladatként való felvetését. Ily módon az 1968. májusi–júniusi harcokat olyan nagy népi mozgalomként értelmeztük, amely lehetővé tesz fontos társadalmi és demokratikus vívmányokat, de szükségképpen politikai megoldás nélkül, mivel közös program még nem létezett. Megfordítva, amint a közös program megszületett, az az illúzió támadt bennünk, hogy a lényegét végül is elértük, és egy baloldali választási győzelem automatikusan maga után vonja a mélyreható változást. Az események menete megmutatta, hogy távolról sem így volt.

Másodsorban, már amikor a közös programot aláírtuk, és elértük, hogy az fontos reformokat tartalmazzon, hajlamosak voltunk úgy gondolkodni, hogy ezzel rendeződött a válságból való kijutás érdekében hozandó megoldások elsőrendű kérdése is. Mint később kiderült, az volt részünkről mélységesen hibás elgondolás, amikor elhitettük magunkkal, hogy meg lehet takarítani valamit a kemény, kiterjedt, állhatatos ideológiai és politikai harcból, miközben a válság természetének megvilágításával és a szükséges megoldások keresésével foglalkozunk. Következésképpen, amikor 1977-ben a Szocialista Párt úgy döntött, hogy megfosztja a közös programot átalakító tartalmától, nem tudtuk megértetni magunkat, és az általunk feltett alapvető kérdések másodlagosaknak, sőt politikuskodóknak tűntek fel a közvélemény széles rétegei számára.

Harmadsorban, már amikor minden gondolkodásunk és tevékenységünk egy csúcsszintű egyezmény létrehozására irányult, azt az érzést erősítettük, hogy minden probléma megoldása felülről jöhet. Növekedett a többé-kevésbé passzív várakozás a mindent megoldó választási győzelemre, miközben az előrelépés döntő kérdése a kiterjedt és állandó népi fellépés volt és maradt. Magunk növeltük e hibát azal, hogy tevékenységünket nem eléggé irányítottuk a lényegre: segíteni a válság leküzdését szolgáló intézkedések szükségképpen antikapitalista tartalmának megértését.

Elsikkadt a szükséges átalakítások tartalmának alapvető kérdése

A közös programért vívott harc évei alatt például meghatározó módon hozzájárultunk ahhoz, hogy a bankszektor és a nagy iparvállalatok államosítása fontos követeléssé váljon. De túl sokáig gondoltuk úgy, hogy ha a dolgozók elfogadják e jelszót, a probléma megoldódik. Azóta szembekerültünk e valójában még előttünk álló erőfeszítések lebecsüléséből fakadó veszélyekkel. 1981-ben sokan hitték, hogy vállalatuk állami tulajdonba vétele önmagában elegendő minden változáshoz, sokan csalódtak azután kegyetlenül, és gondolják ma tévesen úgy, hogy magának az államosításnak a gondolata tévedés volt.

Ugyanezeket az észrevételeket tehetjük a gazdaság fellendítésére szánt pénzeszközök tartalmáról is, ama kritériumok tartalmáról, amelyek alapján a dolgozók részt vehetnek vállalatuk igazgatásában, a hatékony fellépésükhöz szükséges jogaik tartalmáról és a valódi decentralizálás tartalmáról is. Mindez elsikkadt egyetlen gondolatban: biz-

tosítsuk a baloldali győzelmét a választásokon, alakítsunk egységkormányt, kommunista miniszterekkel, és a változás érvényre jut majd. Mintha a népi mozgalom mind előbbre jutása végső soron nem tudatos fellépésétől, akcióegységétől, tényleges átalakító céljaitól függne.

Láthatjuk: saját tevékenységünkre, politikai lépéseinkre vonatkozó bírálatunkban nem vagyunk elnézőek. Azért tesszük ezt, mert mint mindig, becsületesek akarunk lenni népünkhöz. Igen, vállaljuk a felelősség egy részét a 25 év alatt kialakult, s a mai nehéz helyzethez vezető illúziókban. Ám e politikai bátorság nem készíthet bennünket annak figyelmen kívül hagyására, hogy a közös programért vívott harc feltételei sokat számítottak. És a szocialista párt tevékenységének meghatározó szerepe volt.

Ez az a két terület, amelyet most tanulmányozni szeretnénk.

A KÖZÖS PROGRAM POLITIKÁJA MEGERŐSÍTETTE A JELENLEGI INTÉZMÉNYEK TORZÍTÓ HATÁSAIT

A feltételeket az Ötödik Köztársaság alkotmánya jelenti, erre a beszámolóban még visszatérek. A közös program politikája nemcsak gátolta, hanem még erősítette is a jelenlegi intézmények számos torzító hatását.

Erős hajlam a bipolarizálódásra

Mint tudjuk, ezeknek az intézményeknek a gyakorlati oldala – főként a köztársasági elnök általános szavazással történő megválasztása, a többségi választás és jelentős hatalom összpontosítása a végrehajtó hatalom csúcsán – erősen az egész francia politikai élet bipolarizálódása irányába hat. Az alkotmány szelleme a következő: hétévenként az elnökválasztásból kikerül egy államfő és egy ellenzéki vezér, minden öt évben a törvényhozási választások létrehoznak egy többséget és egy ellenzéket.

A közös program politikája minden tekintetben beleilleszkedett e sémába. A jobboldali többséggel szemben, amelyet de Gaulle, Pompidou, majd Giscard d'Estaing vezetett, feltűnt egy helyettesítő erő, egy lehetséges többség – a baloldali pártok egysége –, és abból fakadóan egyetlen azt képviselő ember. E logikát nem lehet jobban kifejezni, mint saját jelszavunkkal az 1974-es elnökválasztáson: „Közös program, közös jelölt” . . .

Már akkor a baloldal fogalma apránként, a választási harcok folyamán fontos politikai realitássá vált a dolgozók millióinak szemében, ugyanakkor François Mitterrand, aki közös jelölt volt 1965-ben, annak javasolták 1968-ban, ám elutasították 1969-ben, majd újra közös jelölt lett 1974-ben, e szövetség jelképévé, ha ugyan nem természetes vezérévé vált. A vitafórumon Félix Damette elvtárs úgy ítélte meg, hogy *„a baloldal és a jobboldal fogalmai a társadalom testét átjáró történelmi gondolkodási és kulturális struktúrákat”* jelentenek. Lehet. De ismerjük el, hogy a közös program nagyban hozzájárult e struktúrák megerősödéséhez.

Csaknem monarchikus rendszer és „felső” egység

Az Ötödik Köztársaság alkotmánya csaknem monarchikus rendszert hozott létre, erősítette a hatalom átruházásának irányzatait, elvetette az állampolgárok felelősségét. A közös program mint csúcsszintű egyezmény tovább erősítette az ebből a rendszerből fakadó gondolkodási szokásokat. Míg a demokrácia minden területen való kiszélesítése, az érdekelték tevékeny részvétele a döntések meghozatalában az előrelépés alapvető feltételét jelenti, addig a „felső” egység a népi erőket az antidemokratikus intézményrendszerbe integráló szerepet játszott.

Az eszmei viták elszegényedése

Éreztük a veszélyt. Már 1972-ben, a közös programot elfogadó központi bizottsági ülésen hangoztattuk: *„A népi mozgalomra volt szükség ahhoz, hogy eljussunk a megállapodáshoz, amelyről ma vitatkozunk; nos, a győzelem csak akkor születik meg, ha e mozgalom jelentősen tovább szélesedik.”* Hányszor szólítottunk fel azóta a dolgozók részvételére! Meg kell állapítani: többnyire sikertelenül.

Az Ötödik Köztársaság alkotmánya csökkentette a politikai pártok szerepét, elszegényítette az eszmei vitát, a politikai életet a gondviselő keresésére korlátozta. Már 1972-ben megpróbáltuk felvértezni magunkat e veszély ellen. Óvakodtunk pártunk és a szocialista párt lehetséges összemosásától. De az intézményi rendszerből fakadó választási logika erősebb volt: amikor a közös program megkötésének céljáról volt szó, e logika a mi kezünkre játszott: „a hasznos” szavazat, ahogy mondják, a kommunista pártra adott szavazat volt, mivel az hatékonyan tevékenykedett a baloldal egységéért, és ezáltal egy új több-

ség feltételeinek megteremtéséért. De amint a csúcson létrejött az egyezés, a „hasznos” szavazat értelme megfordult, a Szocialista Pártot támogatta, hiszen az tűnt a legalkalmasabbnak az összefogásra a második fordulóban a többségi szavazás keretében.

Így az emberek millióinak szemében a „baloldali kiegyensúlyozás” gondolata nagymértékben erősödött a Szocialista Párt javára, apránként a választási győzelem és így az olyannyira várt változás nélkülözhetetlen feltételévé vált. Ebből fakadóan miközben – mint a határozattervezet hangsúlyozza — *„a válság leküzdéséhez egy forradalmi párt állandó és originális tevékenységét igényli, amelynek befolyása van a népi mozgalom fejlesztésére az átalakító megoldások körül”,* a pártunk identitásának, függetlenségének, saját szerepének megmutatására tett erőfeszítéseinkben gyakran a „baloldal” harcát akadályozó külön érdekek védelmét látták. Őszintén szólva, mondhatjuk-e, hogy e jelentős félreértés ma már a múlté?

Továbbra is súlyosbodó antidemokratikus irányzatok

Úgy véljük, nem. Azoknak az akadályoknak, hátrányoknak, nehézségeknek a felsorolása, amelyekbe harcunk intézményi feltételei között ütköztünk, egyben aktualitásuk felmérése is. A hatalom személyessé tételére és központosítására, a politikai vita elszegényítésére, a forradalmi áramlat peremre szorítására irányuló súlyos tendenciák nem egyszerűen változatlanul hatnak, hanem még súlyosbodnak is. Ezért úgy véljük, legfőbb ideje, hogy a párt az azt megillető helyre tegye az intézmények és a politikai élet valódi demokratizálódásáért folyó nélkülözhetetlen harcot. A beszámolóban még visszatérek erre.

FRANÇOIS MITTERRAND ÉS A SZOCIALISTA PÁRT STRATÉGIÁJA

Végül hogy megértsük, milyen akadályokba ütköztünk, tanulmányozni kell a Szocialista Párt tevékenységét ebben az időszakban, és különösen François Mitterrand-ét, aki igen hamar felmérte az Ötödik Köztársaság intézményeire jellemző tényezőket.

Anélkül, hogy részletes történelmi elemzésbe bocsátkoznánk, megállapítható, hogy François Mitterrand már az elején látta, milyen hasznot húzhat a politikai életnek az új alkotmányból fakadó végletesen egyszemélyivé tételéből. 1965-ben a Szocialista Párt és pártunk közös

jelöltje volt, és így olyan különös legitimitást kapott, amelyet az elnökválasztás ad, és attól kezdve két értelemben is a gondviselés embereként viselkedett: a baloldali egység jelképeként és a jövőbeli többség kulcsembereként.

E stratégia annál inkább sikerrel járt, mert 1971-ben François Mitterrand került a Szocialista Párt élére, így egyszersmind a Szocialista Párt stratégiájává vált, ráadásul e stratégiát mi magunk is támogattuk, amikor félreálltunk az 1974-es elnökválasztáson. Szakítva a Szocialista Pártnak a közös program megkötését akadályozó halogatóásával, François Mitterrand 1972-ben aláírta az egyezményt a kommunistákkal. Elfogadta – miután a Szocialista Párt *Megváltoztatni az életet* című programja előkészítette ehhez a terepet –, hogy abban szerepeljenek antikapitalista célkitűzések, hiszen tudta, hogy végső soron e program tartalma keveset számít. Mint a határozattervezet hangsúlyozza, *„elértük, hogy a közös program intézkedéseket tartalmazzon a tőke uralma ellen. De ugyanakkor azt az illúziót tápláltuk, hogy a Szocialista Párt kész szakítani a kapitalizmussal . . . Sokan arra következtettek ebből, hogy a Szocialista Párt és a Francia Kommunista Párt között már sem a változás tartalmát, sem az egység értelmezését illetően nincsenek különbségek.”*

Más kérdésekben már akkor voltak nézeteltérések: a „hasznos” szavazat ügyében, amelyet az imént említettem; az élet és a társadalom átalakításának új törekvéseiben – olyan kérdésekben, mint az öngazgatás, a feminizmus, a környezetvédelem, a regionális követelések stb. –, amelyeket a Szocialista Párt annál is könnyebben a maga javára fordíthatott egy időben, mivel mi magunk is utópisztikusnak gondoltuk azokat, mert nem illeszkedtek a közös program logikájába; végül a szabadságjogokhoz és az emberi jogokhoz való kötődés döntő fontosságú kérdésében, amely akkor és azóta a kommunistaellenes kampánnyal különösképpen előtérbe került. A Szocialista Pártnak így sikerült fokozatosan megerősödni a mi rovásunkra.

François Mitterrand és a Szocialista Párt valódi célja

1977-ben François Mitterrand és a Szocialista Párt úgy gondolta, eljött a pillanat ama cél elérésére, amelyre a közös program aláírásával törekedtek, *„megmutatni, hogy az ötmillió kommunista szavazóból hárommillió a szocialistákra szavazhat”*. A tavasszal tartott nantes-i kongresszus a szociáldemokrata irányzat mellett döntött; ősszel

a Szocialista Párt úgy határozott, hogy lemond a közös program alapvető céljairól, megszakítja az időszerűsítésükről szóló tárgyalásokat, és kemény erőpróbába kezdett pártunkkal. Nem kapitulálhattunk a Szocialista Párt előtt, amely azt követelte, hogy mondjunk le a változás közösen vállalt kötelezettségeiről.

Mint tudjuk, a Szocialista Párt a politikai harc ama pillanatában nem tudta elérni céljait: az 1978-as törvényhozási választások, majd az 1979-es európai parlamenti választás a két baloldali párt befolyásának szilárdságát jelezték. De nekünk sem sikerült az általunk folytatott helyes és szükséges vitával módosítanunk a helyzet alapvető jegyeit. Az 1981-es elnökválasztás már természeténél fogva újjáélesztette a csúcshintű egység korábbi időszakából származó reflexeket. François Mitterrand, miután néhány hónappal korábban még saját pártjában is vitákkal kényszerült szembenézni, újra a „baloldal” reményeinek hordozójaként lépett fel, és sikerült a maga javára fordítania a változás népi akarátát. Igaz, négy és félmillió választó – aki ma csak örülhet tisztánlátásának – a kommunista jelölt javaslataira szavazott; de pártunk érezhetően visszaesett és meggyengült.

Ennek a már lezárult időszaknak a tapasztalata lehetővé teszi François Mitterrand és a Szocialista Párt 1971. évi, epinayi kongresszusa utáni stratégiájának összegzését: bírálták az intézményi rendszert, hogy aztán kihasználhassák azt, és amint hatalomra kerülnek, minden korábbinál jobban megerősítsék antidemokratikus jellegét; visszhangozták a társadalom minden átalakító törekvését, hogy fékezze a harcokat, választási zsákutcába vezesse a változás akarátát, és ma kemény szigorúsági és munkanélküliségi politikát folytassanak; a baloldali egység szavatólóinak pózába helyezkedtek, hogy megosszák és leszereljék a népi mozgalmat, csökkentsék a Francia Kommunista Párt befolyását.

A MAI HELYZET FŐ OKAI

Vajon a stratégiai lemaradásunkból, a Szocialista Párt politikájából és tevékenységünk körülményeiből fakadó súlyos következmények elemzése elegendő-e ama nehézségek megértéséhez, amelyekbe az utóbbi időszakban kerültünk?

Pierre Juquin elvtárs nem így gondolja, úgy vélte a vitafórumon, hogy *„az eddigi vezetés többsége el akarja kerülni a határozatterve-*

zetben az 1977–1984-es időszakra vonatkozó önkritikát”. Ez az elmarasztalás igazságtalan és félreértésre utal.

Természetesen a pártvezetés (a pártvezetést minden szintjére kiterjedően értem) nem állítja, hogy tevékenysége minden tekintetben és minden körülmények között hibátlan, hiányosságoktól mentes volt! A határozattervezet is elismeri ezt. Egyébként ki mondhat magáról mást?

Szükség van tehát mindannak elfogulatlan elemzésére, ami tevékenységünkben nem jó. Mondtam: minden kommunista szabadon tehetett megjegyzéseket és bírálatokat az előkészítő vitában. Természetesen kíváncsok, hogy a kongresszus is véleményt mondjon ez ügyben.

A nép és az ország nehézségeiért nem a kommunista pártot terheli a felelősség

Ily módon világosan válaszolni kell az előttünk álló kérdésre: saját tevékenységünkben kell-e keresni a jelenlegi helyzet fő okait? A határozattervezet válasza, amelyet a kongresszusnak megerősítésre javasolunk: nem.

Azért, hogy sok illúzió támadt a válság természetével és az abból való kijutáshoz szükséges eszközökkel kapcsolatban, nem a Francia Kommunista Pártot terheli a felelősség. 1981-ben, az elnökválasztás idején pontosan 131 javaslatból álló harci tervet terjesztettünk elő, amely konkrét célokat tartalmazott a válságból való kijutásról. Nem mi mondtuk a franciáknak: *„Szabaduljunk meg Giscard-tól; azután majd meglátjuk . . .”*, hanem a Szocialista Párt.

Azért, hogy a dolgozók beleszólásának és harcának körülményei nehezebbekké váltak, nem a Francia Kommunista Pártot terheli a felelősség. Mindent megtettünk – először kormányrésztvételünk keretében, és azóta is – a népi akció segítségével minden területen, rámutatva, hogy továbbra is ez a változás szükséges feltétele. Nem mi tanúsítunk ádáz ellenállást minden követeléssel szemben, nem mi akarjuk 50 évvel visszavetni a szociális törvényeket, hanem a gyárosok és a nagytőke. Nem mi hirdettük tegnap a „kegyelmi állapotot”, és nem mi ítéljük el ma az osztályjellegű szakszervezeti tevékenységet és nyomjuk el a dolgozók harcát, hanem a szocialista kormány.

Azért, hogy a nép és az ország nehézségei súlyosbodnak, nem a Francia Kommunista Pártot terheli a felelősség. Mindannak ellenére, amitől rettegtünk, és ami sajnos bekövetkezett, minden esélyt megad-

tunk a Szocialista Pártnak, meghatározó módon hozzájárulva François Mitterrand-nak és a szocialista képviselők többségének megválasztásához 1981-ben, majd becsületesen, lojálisan tevékenykedve a kormányban és azon kívül, hogy a vállalt kísérlet sikerrel járjon, és a franciák előtt közösen vállalt kötelezettségeinket teljesítsük. Ma, amikor semmilyen szerepünk sincs az ország ügyeinek irányításában és igazgatásában, minden tőlünk telhetőt megteszünk a felmerült problémák megoldására az érdekeltekkel együtt, senkit sem hagyva ki. Tevékenységünk pozitív és építő. Nem mi akarjuk lerombolni Franciaországot és gyakorlunk állandó nyomást a szigorúság és a munkanélküliség súlyosbítására, hanem a gyárosok és a jobboldal. Nem mi fordítottuk a kormánypolitikáit az egyoldalú szigorúság irányába 1982-ben és süllyesztettük még mélyebb válságba az országot, hanem François Mitterrand és a szocialista vezetők.

Nem mi irányítottuk a játékot

Az az állítás, hogy a népi mozgalom és az ország jelenlegi nehézségeiért a kommunista pártot terheli a felelősség, azt feltételezi, mintha a legutóbbi időszakban mi irányítottuk volna a játékot; mintha a politikai élet nem rótt volna ránk számos kényszerítő tényezőt, amelyet tekintetbe kellett vennünk. A jobboldal és a Szocialista Párt politikai „cikkcakkokkal” vádolt bennünket; de amikor változik a valóság, tegyünk úgy, mintha semmi sem történt volna?

Persze volt különbség ama témák között, amelyeket az 1981-es elnökválasztás első fordulójában hangsúlyoztunk, illetve amelyeket a második fordulóban helyeztünk előtérbe! De vajon mi döntöttünk úgy, hogy az illúziók legyenek erősebbek és pártunk súlyosan visszaessen? Be kellene zárkoznunk magunkba és nem törődni a vállalt harc kimenetelével? Nem: számításba vettük a franciák döntését, felmértük a változás akaratának erejét, és vállaltuk minden felelősségünket az új helyzetben.

Persze különbség van aközött, amit 1981-ben mondtunk a kormányban való részvételünk magyarázataként, és amit azóta mondtunk, hogy kiléptünk belőle! De vajon mi döntöttünk úgy, hogy 1982 nyarától kezdve mindinkább eltávolodunk a Szocialista Párttal közösen vállalt kötelezettségektől? Mi válaszoltunk nemmel a kormánypolitika irányváltására tett minden javaslatra, amit az új kormány megalá-

kuláskor tettünk? Nem: az az 1981. júniusi döntésünk, hogy részt veszünk a kormányban, helyes volt, és az 1984. júliusi is, hogy a továbbiakban nem veszünk részt benne.

A „felső” egység korábbi irányzatai sokat nyomtak a latban

Erre talán azt mondhatják nekünk: *„Rendben, de a XXII. kongresszus, amelyen a kommunista párt új stratégiája született, 1976-ban volt. Öt év telt el 1981-ig; kilenc év máig. A közös programot maga a Szocialista Párt 1977-ben nem alkalmazása miatt semmisnek tekintette. Hogyan magyarázhatják a jelenlegi nehézségeket egy ilyen régóta félretett stratégiával?”*

Erre a határozattervezet okkal válaszolja, hogy *„idő kell ahhoz, hogy az alapvető, a régi beidegződések mélyreható átalakítását célzó döntések érvényesüljenek, miközben nem téveszthetők szem elől az osztályharc összefüggései”*.

Rámutattam, hogy az 1981-es elnökválasztás újra felidézett régi, korábbi elnökválasztások idején szerzett reflexeket. Hogyan ne látnánk, hogy – amint a közös program esetében is történt – az 1981. júniusi egyezményből nem annyira tartalma maradt meg, amely meghatározta egy új kormányorientáció elveit, amelyre a baloldali pártok kötelezettséget vállaltak, hanem inkább léte, ami lehetővé tette a szocialista–kommunista kormány megalakítását.

E tendenciát, amely minden hiba okát a „fent” megvalósult egységben keresi, alátámasztják az egyezményt megerősítő 1983. december 1-i közös okmány elfogadását követő események. Miközben sürgettük a Szocialista Pártot, hogy velünk együtt ismerje el *„a termelési nehézségek, a tőkés pazarlás és az infláció folytatódását”*, és szálljon síkra *„a reformok folytatásáért, az 1981-ben vállalt változási politika folyamatosságáért”*, a kormány súlyosbította szigorúsági politikáját. Ez az ellentmondás a vállalt kötelezettségek és a Szocialista Párt cselekedetei között nem váltott ki különösebb érzelmeket. Mint láttuk, az emberek milliói inkább azt vették észre, hogy a kommunisták olyan politika megvalósításához társultak, amely a korábbi ígéretek ellen hat.

A közös program politikája által jellemzett időszak nem fejeződött be

Menjünk tovább. Az általunk 1976-ban választott új stratégia hatékonyságának megítéléséhez nem elég az általunk kiadott okmányokra, cselekedeteinkre utalni, hanem meg kell érteni azt is, hogyan értelmezték és tolmácsolták e dokumentumokat és cselekedeteket maguk a munkások. És mondjuk ki becsületesen, maguk a kommunisták. Minden arra utal, mint André Lajoinie elvtárs hangsúlyozta a vitafórumon, hogy *„régi stratégiánk és annak továbbélése akadályozta az új irányvonal érvényesülését, amely pedig a miénk volt”*.

Nap mint nap tapasztaljuk, hogy a franciák többsége a kommunista-ellenes kampány hatására teljesen kész elgondolásokkal rendelkezik rólunk, és egyáltalán nem, vagy alig ismeri tényleges állásfoglalásainkat, a válságra vonatkozó elemzésünket, javaslatainkat, a sajátos szocialista társadalom tervezetét, amelyet építeni akarunk Franciaországban, illetve az annak eléréséhez kijelölt demokratikus utat.

Mivel magyarázzuk a jelentős előbbre jutás hiányát, ha nem azzal a fontos ténnyel, hogy a közös program politikája jellemezte időszak nem fejeződött be sem a XXII., sem a XXIII., sem a XXIV. kongresszusunk idején? E három kongresszus nagy újjító jelentősége ettől erősen csökkent. A közvetlen aktualitáshoz, főként a pártunk és a Szocialista Párt közötti viszony állandó tényezőihez kapcsolódó politikai szükségszerűségek háttérbe szorították az általunk felvetett alapvető kérdéseket. Ily módon késleltették, hogy minden kommunista teljesen magáévá tegye a korábban elhatározott alapvető stratégiai újításainkat.

Egyébként magukat a stratégiai újításokat talán nem akként fogták fel, amik voltak, hanem taktikai felülvizsgálatokként, pártunk politikai célból tett engedményeiként. A Szocialista Párt nem tartózkodott attól, hogy e nagy politikai előrelépéseket a parancsai előtti mennyi meghajlásnak mutassa be. Egészében véve stratégiai újításaink félrevezető módon a párt forradalmi identitása gyengülésének látszhattak.

Megvalósítani alapvető politikai irányvonalunkat

Úgy gondoljuk, ezek az alapvető okai jelenlegi helyzetünknek. Mint látjuk, a közelmúltbeli tapasztalatunkból levont tanulságok

és a végrehajtandó feladatok távolról sem a XXII. kongresszus óta követett stratégia feladásához vagy kiigazításához vezetnek bennünket, hanem ellenkezőleg, ahhoz, hogy célul tűzzük ki ezen alapvető kritikai irányvonal nagyobb merészséggel és kezdeményezőkésséggel történő megvalósítását.

Mit javasunk e tekintetben? Milyen a Francia Kommunista Pártnak a jövőre vonatkozó politikája? Ezzel a kérdéssel kell most foglalkoznunk.

II. Franciaország alapvető problémája : a tőkés társadalom válsága

A francia társadalom első, alapvető realitása, mint mondtuk, a válság. Legutóbbi, három évvel ezelőtti kongresszusunk óta Franciaország helyzete nagyban romlott.

Igaz, az 1981-es győzelem után hozott néhány pozitív intézkedés megmaradt. Ezek közé tartozik a nyugdíjba vonulás 60 éves korban, az ötödik heti fizetett szabadság általánossá tétele, a 39 órás munkahét, az önkéntes terhességmegszakítás költségmegtérítése, a férfiak és a nők közti szakmai egyenlőségről szóló törvény, vagy a pótfizetés bevezetése.

De a részvételünkkel megalakult kormány által hozott szociális intézkedések többségét apránként megnyirbálták, majd eltörölték. A szakmaközi minimálbér és a szociális juttatások vásárlóerejét nem igazították ki fokozatosan, és ez ma csökken. Az államosított vállalatok ugyanazon a címen bocsátanak el dolgozókat, mint a magáncégek. A dolgozók által a vállalatoknál kivívott jogokat vitatják a gyárosok, és a kormány hagyja ezt. A decentralizálás már leállt, az eszközök hiányára hivatkozva megkérdőjelezzik azt.

Mi magunk is hangsúlyoztuk e reformok jelentős erejét. Lehetővé tehetnék volna — mutattunk rá, összevetve méreteit a népfront és a felszabadulás vívmányaiéval —, hogy megteremtjük egy új politika alapjait. Ám ezeket a reformokat nem a cél érdekében használták fel, hanem éppen ellenkezőleg.

Minden nehézség súlyosbodott

Összességében véve minden nehézség súlyosbodott. A helyzet 1981-es javuló szakasza után újrakezdődött és gyorsul a mind nagyobb bele-süllyedés a válságba. Azt mondják nekünk, hogy az infláció vissza-szorult, hogy a külkereskedelem jobban áll. Ez igaz, és erre még visz-szatérek. Mindamellet a legtöbb területen a válság ma súlyosabb, mint a három és fél évvel ezelőtti hatalmi váltást megelőzően.

Azóta az iparban 500 000 munkahely szűnt meg. A foglalkozta-tás minden vállalatípusnál csökken, a nagy- és kisvállalatoknál, min-den térségben, minden ágazatban, a széntermeléstől a gépiparig, a vasipartól az elektronikaig. Franciaországban 700 000-rel több mun-kanélküli van, mint 1981-ben, és a munkanélküliség átlagos időtar-tama megközelíti a 11 hónapot. A fiatalokat, főként a lányokat érin-ti ez a legerősebben. Újra fokozódott a munkahelyek bizonytalansága.

Bár a vállalatok profitja évente 25 százalékkal növekszik, a beru-házási erőfeszítés általában véve továbbra is igen alacsony. A termelő beruházás csak a vállalatok fejlesztési erőforrásainak 40 százalékát teszi ki. És a beruházás célja többnyire csak a munkahelyek számá-nak korlátozása.

A mezőgazdaság helyzete rosszabbodott. A fiatal mezőgazdászok munkába lépése idén az 1981 előtti szintre esett vissza. Egy év alatt Franciaországban 50 000-en hagytak fel a tejtermeléssel. A vásárló-erő csökkent a bérből és fizetésből élők minden kategóriájában, a nyugdíjasok és nyugdíj előtt állók, a kis- és középparasztok soraiban. A családi pótlékok vásárlóerejének 1981-es érezhető növekedése má-ra megszűnt, és már a második egymás utáni évben csökken.

A szegénység fokozódott: 600 000 munkanélküli, aki 1982 októbere előtt még segélyjogosult volt, ma már nem kap semmit. Több mint hatmillió franciának kell napi 50 frankból, vagy annál kevesebből megélnie, köztük számos egyedülálló, gyermekeket nevelő anyának.

1981 óta a gazdagok gazdagabbá váltak, az egyenlőtlenségek foko-zódtak. A tőzsde rekordszinteket ért el: az árfolyamok két év alatt 80 százalékkal emelkedtek. 52 000 részvény- és kötvénytulajdonos osztozik 253 milliárd frankon. A 9300 leggazdagabb vállalatvezető mindegyike havi átlagban 20 millió centime jövedelemhez jut.

Az iskolai helyzet romlik. 1984 júniusában 200 000 diák lépett a képzettség nélküli fiatal munkanélküliek sorába. A következő iskola-

év a megnövelt szigorúság és több ezer tanítói állás megszüntetése jegyében kezdődik majd.

Ma kevesebb lakás épül, mint 1981-ben, és a helyreállítások nagyon ritkák. Többet kell fizetni a gyógykezelésért, és kisebb mértékű a térítés. A kórházak felszerelése hiányos, bevezették a gyógykezelési átalányt.

Romlik a közbiztonság. A bűnözés 1981 óta mintegy 25 százalékkal növekedett. Ugyanakkor a személyi állomány tényleges növekedése híján a rendőrség hatékonysága csökkent. Az igazságszolgáltatási munka zsúfolttá vált, növekszik a tárgyalandó ügyek száma.

1981 óta Franciaország helyzete a világban súlyosbodott. A külső adósság jelentősen nőtt. A nemzeti függetlenség és védelem területén egyre érezhetőbb az európai és atlantista irányvonal. A kormány lemondott a Szocialista Párt által más időkben hirdetett „népi elretten-tésről”, és így erősíti a tendenciát a „hivatásos hadsereg” felé.

AZ EGÉSZ FRANCIA TÁRSADALOM VÁLSÁGA

Természetesen felmerül egy kérdés: miért súlyosbodik ennyire a helyzet? Miért van Franciaország rosszabb állapotban, és milyen természetű a baj?

A Francia Kommunista Párt válasza e nagyon fontos kérdésre a következő: a válság a francia társadalom válsága. Alapvető oka a társadalmat irányító rendszer, az azt szorító tőkés struktúrák.

Ez az alapvető értékelés, amelyből egész politikánk fakad, nem kész válasz. Nem elméleti posztulátum, hanem egy elemzés eredménye. A válság születésének, kialakulásának és jelenlegi súlyosbodásának okait figyelmesen vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a válság a kapitalizmus válsága.

Hogyan született és bontakozott ki a válság?

Hogyan született és bontakozott ki e válság?

A XXIV. kongresszus – mint e beszámoló is utalt rá – megmutatta, hogyan járta át az ötvenes és hatvanas években a fejlődés óriási követelése az egész társadalmat. Tényleges haladást értünk el. Csakhogy ennek megszilárdításához és folytatásához magasabb rendű társadalmi szervezetre, szocialista társadalomra lenne szükség, viszont ez a hala-

dás a tőkés rendszerében történt, olyan rendszer keretében, amelynek alapvető törvénye nem az emberi fejlődés, hanem a lehető legnagyobb pénzügyi jövedelmezőség keresése a tőke és a felhalmozott vagyonok számára.

A társadalom valóságos ugrást tett előre: 1950 és 1970 között a termelés évi átlagban 5,8 százalékkal nőtt. A fogyasztás 2,7 százalékkal növekedett; 1 200 000 munkahelyet teremtettek, köztük 400 000-nél többet az iparban. De az a tartalom, amelyet a tőke erői kényszerítettek a növekedésre, olyan ellentmondásokat teremtett, amelyek a válság gyökerei, annak okai.

Magyarázzuk meg ezt! A tőkések több mint húsz éven át erőteljesen növelték tőkéjüket, üzemeiket, pénzeszközeiket, vagyonukat a profitokból és a hitelekből. Minél inkább meggazdagodtak így, annál nagyobb profitot igényeltek a beruházások megtérítésére. Ezért igyekeztek minél többet lefaragni a képzési költségekből, a szakmunka díjazásából, ezért folyamodtak rosszabbul fizetett és kevésbé képzett munkaerőhöz.

Ennek két következménye lett. Először is, az anyaggal és az emberi értékkel való pazarlás fokozódása és ilyen körülmények között a munkatermelékenység növekedésének lassulása. Másodszor, a piacok elégtelen növekedése. Így a megtermelt gazdagság nem tudott ugyanolyan mértékben fejlődni, mint a túlzottan felhalmozott tőkék, és ez jövedelmezőségük csökkenését okozta. A tőkések elképzelései a tőke jövedelmezőségének újabb növelésére csak tovább mélyítették a válságot.

A tőkés válaszok súlyosbították a nehézségeket

Az első tőkés válasz az infláció gyorsítása volt, amely a hetvenes évek elején meghaladta az évi 10 százalékot. Ez a bérből és fizetésből élők kizsákmányolásának fokozására, a munkahelyek megszüntetésére, a vásárlóerő növekedésének lassítására tett erőfeszítésekkel együtt súlyosbította a piacok elégtelenségét.

A tőkés cégek ekkor exportversenybe kezdtek. De a többi ország vállalatai ugyanezt tették, gazdasági háborút teremtve a világpiacra, amelynek felvevőképesége mindinkább szűkült.

Végül a harmadik tőkés válasz: a lemondás egyes alapvető iparágakról, az üzemek bezárása, a termelőtőke pénztőkévé alakítása spekulációs célból, a tőkeáthelyezések, ellenőrzések megszervezése mind drámai módon súlyosbították a problémát.

Így a piacok immár csak lassan és rendszertelenül fejlődtek, a munkanélküliség növekedett, a pénztőkék állandóan duzzadtak, miközben a növekedés igen gyenge volt. A gazdasági hatékonyság így jelentősen csökkent a terhek és a fokozódó pénzügyi elvonások, a munkanélküliség és az elbocsátások költsége, az elégtelen kutatási, képzési, ipari beruházási kiadások hatására.

A válság gyökereinek, kialakulása okainak tehát semmi közük az olajválsághoz, amellyel akkor magyarázták, és ma is magyarázzák az ország bajait. A válság a tőkés rendszer válsága. Minden probléma ebből fakad.

A válság az egész társadalmi szervezetet áthatja

A kapitalista törvény nemcsak a gazdasági szférában érvényesül. Az egész társadalmat uralja. Így a társadalom minden területét megtámadta a válság. Az az óhaj, hogy e törvénynek alá vessük az országunkat átalakító változások egészét, ellentmondásokat, nehézségeket, új megtorpanásokat idézett elő. Ennek látjuk ma a következményeit.

Franciaország egyik tényleges előrelépése a bérből és fizetésből élők körének jelentős bővülése. Olyan országban, ahol az aktív dolgozók 85 százalékanak ilyen a státusa, bérből élőknek lenni társadalmi normává vált. A bérből élőknek ez az általánossá válása jelentős lépés előre egy magasabb rendű, korszerű és egyenlőbb társadalmi szervezet felé.

A munkaalkalomra mért csapás így az egész társadalom szerkezetét sújtja. A munkanélküliség nemcsak szörnyű megpróbáltatássá vált az attól szenvedők vagy rettegők számára, hanem általánosságban a társadalmi bizonytalanság hatalmas tényezőjévé is. Nagy súllyal nehezedik a világszemléletre, a jövőről alkotott képre. Azt a gondolatot táplálja, hogy az egyén fegyvertelen a fölötte álló társadalmi erőkkel szemben, hogy alapjában véve az élet lutri, amelyben egy a lényeg: bármi áron elérni, hogy kihúzzák az ember számait.

Ellentmondások, nehézségek, új megtorpanások

Az a tény, hogy nőtt azoknak a nőknek a száma, akiknek bérért végzett munkájuk van, vagy ilyen munkát akarnak, hatalmas előrelépés volt maguk a nők és az egész társadalom számára. Éppígy a tudományos és műszaki fejlődés szükségleteinek és a dolgozók harcainak nyo-

mására nőtt a technikusok, mérnökök, szakmunkások súlya. Ezek az átalakulások lehetővé tették a szakképzettség általános emelkedését.

De hogyan kezelték a tőke erői e problémát? Mindenütt, ahol az erőviszonyok lehetővé tették számukra, mindent megtettek az alulképzett és alulfizetett munkaerő nagy tárházának fenntartásáért. Erre használták fel a bérből élők új rétegeinek tömeges érkezését: a vidékről elűzött kisparasztokat, a nőket, akik a legnagyobb számban foglalják el a legkisebb szaktudást igénylő munkahelyeket a gyárakban és a hivatalokban, a bevándorolt lakosságot, amely megkértszereződött, és amelynek legnagyobb részével a legfáradságosabb és a legrosszszabbul fizetett munkákat végeztetik. Így ezek az átalakulások, ahelyett, hogy a haladás emeltyűi lettek volna, a még nagyobb kizsákmányolás eszközeként kerültek és kerülnek felhasználásra.

Említettem már az életszínvonal általános emelkedését, amit a növekedési időszak tett lehetővé. A jólétre, egy nagy, korszerű országhoz méltó életmódra törekvés így általánossá vált; minden közvélemény-kutatás szerint ez volt az egyik fő motiváció, amely a baloldal 1981-es győzelméhez vezetett.

A vásárlóerő csökkenése így még inkább elviselhetetlen. A szociális védelmi rendszer – főként a társadalombiztosítás – elleni támadások, amely pénzek részaránya növekszik a bérből és fizetésből élők jövedelmében, újra megkérdőjelezi az egyéni és családi méltóságot, az egyenlőséget, a kiteljesedést, amit népünk e vívmánya megteremtett az ország életében. Végül a társadalmi egyenlőtlenségek növekedése azt a gondolatot táplálja, hogy a cinizmus, a gyengék megvetése, mások tönkretétele a megfelelő eszköz a társadalmi sikerhez.

A tudományos és technikai haladás új szerepet és jelentőséget adott az iskolának. A tanári állomány erősen növekedett. Az iskoláskor korábban kezdődött és tovább tartott, főként a lányok számára.

De a társadalmi haladás e változás által teremtett nagy lehetőségeinek felhasználása beleütközött a tőke érdekeibe. Az iskola ahelyett, hogy a demokratizálódás egyik tényezője lett volna, így újratermelte és súlyosbította a társadalmi megkülönböztetést. Szaporodtak az iskolai bukások, s ugyanakkor az iskola továbbra is szembeállította a műszaki és szakmai képzést a korunk nagy problémáitól elszakadt általános oktatással. Így még az iskola céljai is kétségessé váltak.

Az értékrend és a politikai élet válsága

A növekedés időszakában a lakáskörülmények javultak. Ma minden második franciának állandó lakása van. Új minőségi igények születtek a környezetre és az építésre vonatkozóan, új követelmények az egészségügy, a biztonság, a felszerelés területén.

De hogyan válaszolt a tőke politikája? Felgyorsult és megkülönböztető városiasítással, telekspekulációval, a lakás és a munkahely növekvő eltávolításával, a környezet feláldozásával. Az életkörülmények súlyosbodtak, több lett a fárasztó munka, sok tekintetben a társadalmi élet rosszabbodott, a közbiztonság romlott, a feszültségek növekedtek, főként a nagyvárosokban.

E helyzetnek súlyos hatásai vannak a családi életre. Miközben pozitív fejlemények lehetővé tették, hogy a házaspárok között, valamint a gyermekek és a szülők között egyenlőbb és nyíltabb kapcsolatok alakuljanak ki, a profitrendszer megakadályozta mindezeknek a lehetőségeknek a kihasználását. Ma a családoknak súlyos pénzügyi nehézségeik vannak, a fiatalok társadalmi úrral találják szembe magukat, és a nyugdíjba vonulás igen sok esetben nem jelentheti az élet boldog időszakát.

Végül, miközben a társadalmi változások növelik a nagyobb demokrácia szükségességét, a tőke erői, mint utaltam rá, a politikai hatalom nagy részét egyetlen ember kezében összpontosították. Fokozták az államapparátus minden bürokratikus és technokratikus gyámkodását. Átalakították a rádiót, a televíziót, amelyet a minden haladó eszme elleni ideológiai harc eszközeként ellenőriznek. Az önmagunkba visszahúzódot, a korlátolt individualizmust, a minden nemes eszme iránti kétkedést tüntetik fel a kizárólagosan követendő értékeként. A kapitalizmus a politikai élet válságába, egyúttal az értékrend válságába sodorta a társadalmat.

Ádáz osztályharc

Láthatjuk tehát, hogy a válság nem titokzatos, megragadhatatlan és sorsszerű baj. A tőkés rendszer válsága. Konkrét döntésekből született, napról napra ugyanazok a döntések tartják életben, növelik és súlyosbítják. Napról napra minden területen – a gazdaságban, a politikában, az ideológiában – ádáz osztályharc folyik az országot válságba süllyesztő erők és az abból való kijutásért cselekvők között.

A TŐKE ERŐINEK VÁLASZA: ELSZEGÉNYEDÉS ÉS HANYATLÁS

E harc tétje jelentős. Franciaországról és annak jövőjéről van szó. Az a mód, ahogyan a tőke erői jelenleg az új technika hatalmas kihívásaira válaszolnak, megmutatja a kockázatok nagyságát.

Az új technológiák kínálta lehetőségek elszalasztása

Az új technológiák bevezetése hatalmas képzési erőfeszítést követel az ifjúság körében, minden dolgozó szakképzésében. Nélkülözhetetlené teszi, hogy sokkal többet költsünk erre. A pénzügyi jövedelmezőség nem találja meg ebben a számításait? Akkor fel kell lépni e nélkülözhetetlen erőfeszítések ellen. A kutatásfejlesztés 1981 óta csak fele az előirányzottnak. A vállalatoknak a dolgozók képzésére folytatott erőfeszítése nevetségesen csekély. A képzés közfinanszírozása csökkenőben van. Ma kevesebb érettségizett van iparunkban, mint tíz évvel ezelőtt. Az iskolából képzettség és diploma nélkül kikerülő fiatalok száma továbbra is jelentős.

Az új technológiák bevezetése lehetővé tenné az emberi munka és az életkörülmények mélyreható átalakítását, azt, hogy az ember mind kevésbé a gép folytatása legyen, és mindinkább a gondolkodás és a kommunikáció tevékenységét végezze. Ily módon lehetővé tenné az értelem mozgósítását, a gondolkodók és a végrehajtók közötti szakadék megszüntetését, a kezdeményezés, a felelősség, az összes munkás közötti együttműködés fejlődését. Ez nem felel meg a tőkés igazgatás szabályainak? Akkor a gyáros az ellenkezőjét csinálja: növeli monopóliumát az irányítás fölött, szembeszáll a dolgozók jogainak és felelősségének minden bővítésével, erősíti a hierarchiákat.

Az új technológiák bevezetése az ország termelési és felszerelési ütdokártyáinak felértékelését is jelenti. Ez új együttműködések teszt szükségessé a felszereléseket gyártó és felhasználó vállalatok, a kutatás és a termelés, a nagyvállalatok és az alvállalatok vagy ügyfélvállalatok között. Ez fenyegeti a profit törvényét? Akkor alá kell vetni annak. Ösztönzik a vad konkurenciát, növekvő nyomást fejtenek ki az alvállalatokra, elhanyagolják a termelést, fokozzák a képzés elégtelenségét, korlátozzák a munkahelyek számát, olyannyira hogy a felszerelések gyenge kihasználtsága az uralkodó, aminek folytán nőnek az anyag- és irányítási költségek.

Láthatjuk, az új technológiák lehetővé teszik a termelékenység, a hatékonyság, a gazdasági növekedés és egyszerűen az emberi élet valószínűségi átalakítását. Milyen igényeket szül alkalmazásuk a munkahelyteremtésben, a termelésben, a kutatásban, a képzés, a szolgáltatások területén! De mily hatalmas, szörnyű akadályt képeznek az igazgatás, a tőkés jövedelmezőség kritériumai országunk jövője számára!

„Kétsebességű” társadalom felé

Tulajdonképpen a tőke erői már döntöttek. Osztályérdekeik megvédése céljából úgy döntöttek, hogy megghiúsítják az egész társadalom megújítására jelenleg kínálkozó hatalmas esélyeket. Országunkat tartósan a meggyengülés és a hanyatlás útjára juttatják.

A jövő, amelyet a nagytőke érvényre akart juttatni, és amelyet a jobboldal hangoztat programjaiban: a bérek és nyugdíjak vásárlóerejére gyakorolt fokozott nyomás, a szociális védelmi rendszer szétszabdalása, megnövelt munkanélküliség és a munkahelyek bizonytalanná tétele, a kivívott garanciák és jogok megkérdőjelezése, az akadálytalan elbocsátási jog, az államosítás, és a közintézmények megszüntetése, a vállalatok kisebb és a magánszemélyek nagyobb megadóztatása, a dolgozók és szakszervezeteik jogainak megkérdőjelezése, a gyáros abszolút hatalma a vállalatnál.

A tőke erőinek van egy társadalomtervük. Nevet is adtak neki: „duális” társadalom, „kétsebességű” társadalom. Ebben lennének olyanok, akik elegendő jövedelemhez jutnak. És lennének olyanok, akiknek nincs erre esélyük, akik bizonytalan munkaalkalmakra, alacsony bérekre, alacsony színvonalú szociális védelmi rendszerre lennének ítélve, és állandó támogatásra szorulóknak. De még e távlat is hiú ábránd: egyesek nyomora már nagymértékben valóság, de a legszakértettebb dolgozók előbbre jutása – micsoda ámitás! Az elbocsátások, a munkanélküliség, az élet nehézségei nem kímélik meg a szakmunkást, sőt a technikust, a mérnököt, a középvezetőt sem. Egyesek peremre szorulása, amit a nagyburzsoázia az amerikai gettók mintájára képzel el, a munka egész világának tömeges regressziójára vonatkozó tervbe illeszkedik.

A kapitalizmus nemzetközi válsága

Erre kétségkívül azt mondják majd: „*Önök elfeledkeznek egy alapvető dologról, arról, hogy nemcsak a tőkés országok vannak válságban. A harmadik világ sok országa is bajban van. És a szocialista országok gazdaságainak is vannak nehézségei. A válság világméretű...*”

A tények ilyen értelmezése pontatlan.

Nem, a válság nem „világméretű”: nem felel meg a valóságnak, nem komoly dolog ugyanarra a szintre helyezni a különböző országok minden problémáját, amelyek nem azonos méretűek és természetűek. A beszámoló visszatér még a szocialista országok nehézségeire, amelyeknek semmi közük a tőkés társadalmak válságához.

Ez persze nem jelenti azt, hogy e válságnak nincsenek nemzetközi dimenziói.

Először azért beszélhetünk a kapitalizmus nemzetközi válságáról, mert minden fejlett tőkés ország válságot él át. Igaz, virul az egyesek által előszeretettel mintának tekintett Egyesült Államok, a „Dollár király” birodalma. De ugyanebben az országban több mint nyolcmillió munkanélküli, több mint 35 millió szegény és 23 millió írástudatlan él. A japán szakszervezetek hárommillió munkanélkülit tartanak számon. És jelenleg az Európai Gazdasági Közösségben minden tizedik munkaképes ember munka nélkül van.

Gazdasági háború a népek ellen

A válság azért is nemzetközi, mert minden nemzetközi kapcsolatot érint. Politikai és katonai síkon az imperializmus – az Egyesült Államokkal az élen – fokozza a fegyverkezési versenyt, és szaporítja a feszültségeket, gazdasági téren a szigorúsági politika korlátozza a piacokat. A világkereskedelem fejlődése határozottan fékezett, ami valószínűsíti a „gazdasági háborúhoz” vezet a tőkés országok között.

Mindez teljes erővel sújtja a harmadik világ népeit: az egy főre eső jövedelem csökken. A nyersanyagok árfolyama a legalacsonyabb szinten van. Eladósodottak, fojtogatják őket az Egyesült Államok kezében levő nemzetközi pénzügyi szervezetek, erőforrásaikat fosztogatják a multinacionálisok, így többségük kénytelen feláldozni későbbi fejlődésének feltételeit. Fokozódik az éhínség szörnyű drámája.

A tőkés országok is megcsenvedik a gazdasági háború hatásait.

Az Európai Közösség vezetői így súlyos terheket rónak a tagországok gazdaságára. A Közös Piac kibővítése, a nemzetekfölöttiségbe menekülés katasztrofális tervekről tanúskodik. Úgy gondoljuk egyébként, egyetértve több nyugat-európai kommunista párttal, hogy igen hasznos lenne egy eszmecsere a válságnak erről az alapvető kérdéséről, következményeiről az egyes országokban és a válság külső vonatkozásairól.

Természetesen e válságnak jelentős kihatásai vannak a szocialista országokra is. Erre még visszatérek.

A kormánypolitika még mélyebbre süllyeszti az országot a válságba

Igen, a tőke erői valóban a rendszerükből fakadó válságba süllyesztést választották. És meg kell állapítanunk: ebbe a távlatba illik a kormánypolitika is.

A központi bizottság 1984. szeptemberi ülésén feltettük a kérdést: *„Vajon a jelenlegi politikának van-e valamilyen esélye arra, hogy leküzdje az ország nehézségeit és előbbre jut a problémák megoldásában? Igen, vagy nem?”* Ezt válaszoltuk: *„Arra a meggyőződésre jutottunk, hogy e kérdésre csak egyféleképpen lehet válaszolni: nemmel. Nem, e politikának semmi esélye sincs a dolgok megjavítására.”* Ezen az értékelésünkön semmit sem változtattunk.

Igaz, a köztársasági elnök és a miniszterelnök vitatja ezt. *„Már látjuk a vihar végét”, „jó eredmények következnek”,* bizonygatja François Mitterrand.

Hogyan hihetünk egy ilyen ígéretnek? E derűlátó megállapítás elhanyagolja azt a döntő elemet, amelynek révén komoly diagnózist lehet megállapítani gazdaságunk állapotáról: a foglalkoztatottsági helyzetet. A munkanélküliség növekedése és a munkahelyek megszüntetése nem egyszerűen „irányjelző”, nem ugyanolyan jelentős, mint más tényezők, ez fő, alapvető kritérium, amelynek alapján megítélhető egy modern ország egészsége. Mért lehet vele a válság súlyosságát, amelybe a kormány jelenlegi politikája juttatja Franciaországot.

Beszélnék a „korszerűsítés” kényszerítő erőiről. De úgy nem lehet korszerűsíteni országunkat, hogy elfecsérlik erőforrásait és csökkentik termelőkapacitásait! A munkahelyek és az összes bérből élők munkakörülményei elleni kemény támadással, javaslataik meg nem hallgatásával elszakítják azt a lényeges láncszemet, amely nélkülözhetetlen minden gazdasági fellendüléshez.

Beszélnék a fogyasztói árak emelkedésének lassulásáról, ez azonban nem segít a bérből és fizetésből élőkön, akiknek vásárlóerejét megnyirbálták, nem segíti a vállalatok versenyképességét sem. Beszélnék a külkereskedelmi deficit csökkenéséről, ez azonban elsősorban a kereskedelmi aktivitás csökkenésének tulajdonítható. Beszélnék az export szükségességéről, de a sovány eredményeket azon az áron sikerült elérni az amerikai piacon, hogy pozíciókat veszítettünk más külső piacokon, és növekedett Franciaország adóssága.

Válságigazgatási politika a nagytőke hasznára

Az 1982 februárjában tartott XXIV. kongresszusunk határozata megállapította: *„Egyáltalán nem sorsszerű, hogy a jelenlegi helyzet szociáldemokrata kísérlet felé vigye az országot.”* Nem voltak eszközeink, hogy szembeszálljunk ezzel. A politika, amelyet a Pierre Mauroy, majd a Laurent Fabius vezette kormány választott, szociáldemokrata válságigazgatási politika, a nagytőke hasznára.

E politika gyengíti gazdaságunkat. Törékenyebbé és függőbbé teszi az amerikai válság hatásaitól. Minden szakértő egybehangzó jóslata szerint az Egyesült Államok gazdaságában újabb és súlyos nehézségeket lehet majd tapasztalni, és azok hatásai valószínűleg már 1986-ban érezhetők lesznek. Megfelelő, felelősségteljes magatartás-e, ha egy ilyen helyzetben levő ország vezetője megkönnyebbül arra gondolva, hogy e kihatások csak a törvényhozási választások után érik el majd Franciaországot? Vajon e távlatot azért titkolják a franciák elől, hogy holnap megmagyarázhassák: a dolgok már rendeződőben voltak, de egy újabb „sokk” – az amerikai válságé – újabb üzemek bezárására, újabb elbocsátásokra, áldozatokra kényszerít?

**Nem, a válság nem sorsszerű!
Támadást lehet indítani ellene!**

Talán létezik ilyen számítás. Mi azonban elutasítjuk ezt. Nemet mondunk a társadalmi regresszióra! Nemet mondunk a nemzet cserbenhagyására!

Más távlat is létezik Franciaország számára, mint a szigorúságé, a munkanélküliségé, a meggyengülésé, a válságban még mélyebbre süllyedésé! A válság nem sorsszerű, okai vannak, támadást lehet indítani ellene.

A kongresszust előkészítő vitában több elvtárs megjegyezte, hogy e meggyőződés veszített erejéből, sok dolgozó most spontán módon úgy érvel, mintha a válság elkerülhetetlen tényező lenne, amelyhez alkalmazkodni kell. Igaz: e veszélyes gondolat erősödött. Miért is csodálkoznánk rajta? A Szocialista Párt éveken át velünk együtt bírálta a hatalmon levő jobboldal politikáját joggal vádolva az ország nehézségeinek súlyosbításával. De ma, amikor úgy döntött, hogy nem kérdőjelezi meg e politika alapelveit, magáévá tette ugyanazokat a méregtartalmú recepteket, a szigorúságot és a munkanélküliséget, egyszerre ugyanazokat a hazug, káros magyarázatokat vette át a válság elkerülhetetlen voltára vonatkozóan.

A tét döntő fontosságú: nem fogadni el a válság játékszabályait, megérteni, hogy más utat is lehet választani, mint a társadalmi és nemzeti regressziót, ez halálos veszély a lemondás minden hirdetője számára. Ez az oka, hogy annyi eszközt, trükköt bevetnek, népünk meggyőzésére arról, hogy a válság sorsszerű. Ezért van az, hogy a cél elérése érdekében szervezett óriási propagandakampányt egyszerre hangolják össze a gyárosok és a kormány, az ellenzéki pártok és a Szocialista Párt, a jobboldal gondolkodói és a hatalmon levők teoretikusai, a területi rádióadók és az országos televízió, a bankok sajtója, akár a jobb-, akár a baloldalhoz tartozónak mondják magukat.

Politikai alakulatként mi vagyunk az egyedüliek, akik szembeszállunk e kampánnyal. Ezért nehéz megértetni magunkat, még hallatni hangunkat is. Eleve elvesztett harc ez? Semmiképpen sem. Van egy nagy ütőkártyánk: az, hogy a hazugság, amely szerint „a válság sorszerű”, még ha százezerszer ismételtetik is, nem válik igazsággá.

Nem, Franciaország nem ítéltetett balsorsra! Vannak erőforrásai ahhoz, hogy kikerüljön belőle. Szembe lehet szállni a válsággal. A Francia Kommunista Párt harcot indít a jövőért, a nagy és egyedül lehetséges perspektíváért.

III. Nagy távlatot nyitunk meg, az egyetlen távlatot

VÁLSÁGELLENES POLITIKAI CÉLKITŰZÉSEKET JAVASOLUNK

Pontosan milyen célokért folytatjuk ezt a nagy harcot? Kikerülni a válságból — mit jelent ez pontosan?

Ez azt jelenti: kielégíteni a franciák szükségleteit. A franciák nem a Holdat akarják. Dolgozni akarnak, és tisztességes vásárlóerővel akarnak rendelkezni. Azt akarják, hogy gyermekeiknek meglegyenek az eszközeik ahhoz, hogy az életben előrehaladjanak. Azt akarják, hogy Franciaország jobban éljen. Ezt jelenti az, hogy ki akarunk kerülni a válságból.

Lehetséges ez? Igen. Megvannak azok az erőforrások, amelyek lehetővé teszik munkahelyek megteremtését, a termelés fejlesztését és az emberek életének megjavítását. De ezeket az erőforrásokat elpazarolják. A gazdaságirányítás, a politika, az intézmények mélyreható megváltoztatására van tehát szükség. Ezt jelenti az, hogy megteremtjük az eszközöket, amelyek segítségével kikerülhetünk a válságból.

Mitől függ, hogy ezeket az eszközöket felhasználjuk? Nyilvánvalóan nem a munkáltatók vagy a kormány elhatározásától: az előbb kimutattam, hogy ez utóbbiak ellentétes döntések mellett foglalnak állást. Egyedül valamennyi dolgozó egységes akciója teheti lehetővé, hogy eredményesen haladjunk ezen az úton. Erre törekszenek a kommunisták.

Ezzel a céllal javasolunk négy nagy irányban alapvető és összefüggő politikai célokat, amelyek pontos és mozgósító erejű tervet alkotnak és amelynek segítségével kijutunk a válságból.

A nemzetgazdaság fellendítése munkahelyek teremtése útján

Az első cél: fel kell lendíteni a termelést és a nemzetgazdaságot, mozgósítva az erőforrásokat, hogy új munkahelyeket és javakat teremtsünk.

Ne mondja nekünk senki, hogy a nemzetgazdaság fellendítése ma lehetetlen. Lehetséges, ha a társadalmi haladás lényeges eszközének segítségével: a foglalkoztatottsággal ösztönözzük. Ha fenntartjuk és növeljük a foglalkoztatottságot, a dolgozók kezdeményezésére és képzett-

ségére támaszkodunk, ezzel valójában fejlesztjük a hatékony termelést és szolgáltatásokat, „izmosabbá” tesszük nemzetgazdaságunkat, növeljük szükségleteit. Tehát fejlesztjük a belső piacot, megerősítjük Franciaországot és lehetővé tesszük számára, hogy külföldi deficit nélkül a nemzetközi együttműködés számos új kapcsolatát teremtsen meg.

Mit feltételez ez az irányvonal?

Először is nemzetgazdaságunk érdekét, a nemzeti érdeket, nem pedig valamelyik multinacionális vállalat érdekeit kell szem előtt tartani. Sokat beszélnek arról, hogy egyesíteni kell erőfeszítéseinket a válsággal szemben, de továbbra is eltúrík, hogy a kapitalisták nem termelési célokra vonnak el tőkét a vállalatoktól, eltúrík a vállalatok közötti alárendeltségi viszonyokat, és hogy hatalmas anyagi eszközöket utalnak át külföldre. Ez képtelenség! Javasoljuk tehát, hogy a nagyvállalatok közösen valósítsanak meg termelővállalataiknál foglalkoztatásnövelési és képzési programokat. Valamennyi régió gyümölcsöző együttműködés kerete lehet. És a nagyvállalatoknak együtt kell működniük a kis- és a közepes vállalatokkal, nem szabad megengedni, hogy a nagyvállalatok nyomást fejtsenek ki a kisebbekre és uralkodjanak fölöttük.

Ez az irányzat feltételezi azt is, hogy megváltoztatják az ország egész iparpolitikáját, az ország érdekének megfelelő valódi modernizálás értelmében. A kommunista közgazdászok kimutatták, hogy ebből a szempontból meg lehet védeni és meg lehet szilárdítani az energetikai ipart és az alapanyag-termelő iparágakat, talpra lehet állítani a gépi berendezéseket gyártó ipart és a fogyasztási cikket gyártó ipart, fel lehet lendíteni a mezőgazdaságot, fejleszteni lehet a szolgáltatóipar tevékenységét. Kimutatták, hogyan lehet megváltoztatni a vállalatok irányításának stratégiáját és kritériumait e célok elérése érdekében.

A finanszírozás problémája

Hogyan lehet finanszírozni a növekedésnek a foglalkoztatottság növelése útján történő fellendítését?

A válasz világos: a pénz ma a pénzt növeli; holott a foglalkoztatottságot kellene növelnie. Az egyetlen dolog, ami ma növekszik: a tőke, és ez csökkenti a foglalkoztatottságot; meg kell fordítani a dolgok menetét, többet kell szánni arra, ami megerősíti a nemzetgazdaságot és kevesebbet arra, ami meggyöngíti.

Mindenütt ebben az értelemben kell cselekedni. Valamennyi vállalatnál és a másokkal való együttműködésben csökkenteni lehet a tőke kiáramlását, a vagyon elvonását a vállalatától, a nem produktív kihe-lyezéseket és a spekulációt, és át lehet irányítani a rendelkezésre álló anyagi eszközöket a foglalkoztatottság növelésére és a társadalmilag hasznos javak megteremtésére.

A bankok szintjén különbséget kell tenni a hitelek között: csökken-teni kell azoknak a kölcsönöknek a kamatait, amelyeket a foglalkoz- tatottság növelésére fordítanak, és növelni kell azoknak a költségeit, amelyekkel pénzügyi műveleteket hajtanak végre. Elengedhetetlenül szükség van a bankok reformjára, hogy ösztönözzük a bankok együtt- működését és megszabaduljunk a nemzetközi pénzpiacok uralmától.

A közpénzből való finanszírozásnak a tartós növekedést szolgáló vállalkozásokat kell támogatnia. Meg kell változtatni az adók és a szociális hozzájárulások kivetését, nem azért, hogy csökkentsék ezek átlagos százalékát, hanem hogy igazságosabban és hatékonyabban osz- szák el.

Ezek az intézkedések, miután növelik a foglalkoztatottságot, az inf- láció ellenében is hatnak, amit mérsékelni lehet a pazarlás, valamint az árak alakulására hatást gyakorló anyag- és finanszírozási költsé- gek csökkentésével.

Igazságosság és szolidaritás

A második cél, amelyet javasolunk, az előrehaladás az igazságosság és a szolidaritás útján.

Ugyanakkor, amikor az országot gazdasági recesszióba süllyeszti, csökkenteni akarják az életszínvonalat, valamint a dolgozók és család- juk jogait. Ez érthető: a gazdasági hanyatlás maga után vonja a szo- ciális hanyatlást; és megfordítva, a gazdasági haladás, a szociális ha- ladás és a demokratikus haladás csak együtt járhat. Valódi ellentá- madásra van szükség, hogy új szociális és demokratikus haladást ér- jünk el.

Ahhoz, hogy nagy vonalakban meghatározzuk ezt a szociális moder- nizálást, alapjában véve egyszerű elgondolásból indulunk ki: egyfelől fokozni kell a biztonságot, fejleszteni a támogatást, a képzést, és nö- velni a béreket, kezdve a legalacsonyabb bérekkel, másrészt csökken- teni kell a tőke jövedelmeit, hiszen ez a javakat csökkentő pénzpazar- lás forrása.

Ez az erőfeszítés megköveteli, hogy sokkal jobban összekapcsolják a foglalkoztatottságot és a képzést. Miért ne lehetne az egyes régiókban a nagyvállalatok és alvállalataik között foglalkoztatási és képzési programokat kidolgozni? Bankhitelek, decentralizált állami alapok és a képzést szolgáló újabb adók finanszírozhatnák e képzést, és ugyanakkor az annak megfelelő új munkahelyeket.

Amikor felvetjük a képzés problémáját, akkor elsősorban az alapképzés problémáját vetjük fel. Ez azt jelenti, hogy sürgősen meg kell valósítani egy összefüggő politikát, amely harcol az iskolai kudarc ellen, új kapcsolatokat kell teremteni az iskola és a vállalat között, elő kell segíteni egy új állami oktatást, újra fel kell értékelni a tanári hivatás társadalmi státusát. Nem lehet megteremteni a modern, hatékony, mindenki számára nyitott közoktatást, melyre Franciaországnak oly nagy szüksége van, ha nem változtatják meg az oktatás egész tartalmát és módszereit.

Ugyanígy nyilvánvaló szükségesség az állandó továbbképzés átfogó szervezetének kialakítása. A vállalatoknak, együttműködve a közigazgatással, a regionális hatóságokkal, ebben a tekintetben jelentős felelősséget kell magukra vállalniuk. Ebben az értelemben azt javasoltuk, hogy a munkaidő átlagosan 10 százalékát tartsák fenn a képzés, valamint a munkafeltételek és a vállalatvezetés körülményeire vonatkozó tájékozódás és beleszólás lehetősége számára.

A vásárlóerő és a szociális problémák

Ez az erőfeszítés új bérpolitikát követel meg. Állást foglalunk egy új módon növekvő bérminimum mellett, ami megköveteli a tényleges bérek felértékelését. Új bérskálának kell lehetővé tenniük, hogy biztosítsák valamennyi kategória számára a folyamatos béremelés lehetőségét, és ebből következően szervezzék meg az egyik kategóriából a másikba való átmeneteket.

Állást foglalunk amellett, hogy fenntartsák és felemeljék a nyugdíjak és a korhatár előtti nyugdíjak vásárlóerejét. Ennek finanszírozása a jövőben nem okoz problémát, ha most és a következő években állandó munkahelyeket teremtünk, amelyekre a fiataloknak, a nőknek, és a munkanélkülieknek szükségük van.

Állást foglalunk a paraszti jövedelmek vásárlóerejének javítása mellett. Több anyagi eszközt kell fordítani arra, hogy a fiatalok önálló gazdaságot létesíthessenek.

Állást foglalunk az olyan adóreformok mellett, amelyek éppen ellenkező elven alapulnak, mint amelyet ma követnek, és amelynek alapján a dolgozók jövedelmét és a fogyasztást túladóztatják, ugyanakkor a tőke jövedelmét és pazarlásait nagy részben mentesítik az adó alól.

Ahhoz, hogy előrehaladjunk az igazságosság útján, ki kell elégíteni az egészségvédelem, a lakásellátás, a közlekedés, a létbiztonság szükségleteit. Meg kell védeni és javítani kell mindenki számára az egészségügyi ellátás minőségét, az orvosi tevékenység pluralizmusának tiszteletben tartásával, fejleszteni kell a szociális lakásépítést, biztosítani kell „a városhoz való jogot” és a közlekedés jogát valamennyi társadalmi kategória számára. Elengedhetetlenül szükség van egy új társadalombiztosítási hozzájárulásra, amely kedvezőbb a foglalkoztatottakra és a javak megteremtésére nézve.

Demokratizálni kell a társadalom egész életét

A válság elleni harc lehetővé teszi valamennyi szabadságjog érvényre juttatását is. *Demokratizálni a társadalom egészét; új jogot adni a dolgozóknak és az állampolgároknak az információra, a beleszólásra, a döntésre – ez a harmadik cél, amelyet javasolunk.*

Vegyük a vállalatokat. Mi a vállalat, ha nem a dolgozók kollektívája? És a vállalatok igazgatása és irányítása ma olyan terület, amely néhány ember számára van fenntartva, a többséget kirekesztik belőle. Meg kell nyitni tehát ezeket a területeket a vállalat valamennyi dolgozója előtt. Az állami szektor fontos szerepet játszhat – és kell, hogy játsszon – ezen a területen. Hogyan segíthetne elő – mint ez kötelessége lenne – egy új növekedést, ha ott továbbra is a pénzügyi rentabilitás kritériuma, az információ, a javaslatok és a döntések monopóliuma, az etatizmus uralkodna? Hatékonysága elválaszthatatlan valódi demokratizálódásától.

Ezzel párhuzamosan elengedhetetlen, hogy akciót indítsunk az intézmények valódi demokratizálásáért. Mert valójában monarchiában élünk. Igaz, hogy a hatalom átadása választás és nem öröklés útján történik. Ennek ellenére az elnök hatalmának mérete és az elnöki tevékenység valódi ellenőrzésének teljes hiánya indokolja ezt a jelzöt.

A Francia Kommunista Párt síkraszáll az intézmények – köztük maga az alkotmány – mélyreható demokratikus reformjáért. Síkraszáll egy olyan nemzetgyűlésért, amelynek valóságos és megerősített jogköre, hogy törvényeket javasoljon, irányítsa az ország politikáját

és ellenőrizze a kormányt; síkraszáll egy olyan kormányért, amely valóban kormányoz a miniszterelnök vezetésével; síkraszáll azért, hogy a köztársasági elnöknek ne álljon módjában a személyi hatalom gyakorlása, hanem az intézmények és az alapvető szabadságjogok, a nemzeti függetlenség, a területi integritás és a szerződések tiszteletben tartása biztosítékának magas funkcióját lássa el; síkraszáll úgyszintén egy megfelelő eszközökkel történő valódi decentralizálásért és a bürokrácia hatékony felszámolásáért.

Röviden: a Francia Kommunista Párt célul tűzi ki egy modern demokrácia, egy olyan új köztársaság megteremtését, amely megfelel hazánk szükségleteinek és az állampolgárok törekvéseinek a XXI. század küszöbén. Egy ilyen demokratizálás a válság leküzdésének egyik szükséges eszköze.

Annak érdekében, hogy elindítsuk a hatalmas országos vitát, amelyet ez a nagy probléma megkövetel, és megmutassuk, milyen irányban szándékozunk cselekedni, már most előterjesztünk kilenc javaslatot, anélkül azonban, hogy ezzel valódi egységes tervet javasolnánk.

Kilenc javaslat az intézmények demokratizálására

Először: nem jó a demokrácia és a pluralizmus szempontjából, ha Franciaország állandó elnökválasztási kampányt folytat. Az ötéves elnöki megbízatás súlyosbítaná ezt a hibát, és abban az irányban hatna, hogy nem csökkentené a megbízás időtartamát, hanem a leggyakrabban meghosszabbítaná hétről tíz évre, ami csak megerősítené a hatalom személyi jellegét. Azt javasoljuk tehát, hogy az elnöki megbízatás hét évre szóljon és ne lehessen megújítani.

Másodszor: az elnökválasztási szavazás módja, az a korlátozás, hogy a második fordulóban csak két jelölt indulhat, befolyásolja és korlátozza a választók döntését az első fordulóban. Azt javasoljuk, hogy a második fordulóban mindazok a jelöltek indulhassanak a választáson, akik elnyerték a leadott szavazatok több mint 10 százalékát. Ez az intézkedés nem akadályozza meg az önkéntes visszalépéseket és a jelöltségről való lemondást, viszont elősegítené a demokratikus megállapodásokat, amelyek figyelembe veszik az ország pluralista valóságát.

Harmadszor: nem az elnöknek, hanem a kormánynak kell az ország politikáját kollektívan meghatározni és irányítani. Ezért azt javasoljuk, hogy a minisztertanácsi üléseken a miniszterelnök elnököljön.

A köztársasági elnök megtartaná azt a felelős jogkörét, hogy aláírja a rendeleteket, kinevezi az állam legmagasabb tisztségeit betöltő személyeket, és elnököl az e kinevezések céljából összeült minisztertanács üléseken.

Negyedszer: a miniszterelnöknek, az elnök által történt kinevezése és a kormány megalakítása után, amelyet maga hajt végre, felelősséget vállalva kormányáért, a nemzetgyűlés elé kell terjesztenie kormánya programját. Ha a nemzetgyűlés nem hagyja jóvá a programot, a kormánynak le kell mondania.

Ötödször: az, hogy az elnök jelenleg a nemzetgyűlés felosztatásának kiterjedt jogkörével rendelkezik, meggyengíti a nemzetgyűlés helyzetét, és korlátozza a nemzetgyűlésnek a nemzeti szuverenitás képviselőjeként betöltött szerepét. Ezt problematikusnak tekintjük, és azt javasoljuk, hogy a nemzetgyűlést legalábbis megválasztásának évében ne lehessen felosztatni.

Hatodszor: azt javasoljuk, hogy növeljék a nemzetgyűlés jogkörét: kapjon jogot a nemzetgyűlés arra, hogy rendszeresen napirendre tűzhessen általa kiválasztott kérdéseket, hosszabbítsák meg a nemzetgyűlés ülésszakait, kapjon a nemzetgyűlés jogot arra, hogy a megfelelő anyagi eszközökre vonatkozó javaslatokat tegyen, bővítsék azoknak a kérdéseknek a körét, amelyek a törvényhozás területéhez tartoznak. Ha a kormány nem adja ki egy éven belül egy törvény végrehajtási utasítását, a parlamentnek kell jogot kapnia arra, hogy a végrehajtási utasítást maga adja ki. A nemzetgyűlést, hogy teljes mértékben a nemzet akaratának képviselője legyen, arányos választási rendszerrel kell megválasztani, regionális alapon.

Hetedszer: azt követeljük, hogy az alkotmány bevezető részébe iktassanak be egy szabadságjogokra vonatkozó nyilatkozatot, amely, átvéve az Emberi Jogok Nyilatkozatának és az 1946. évi alkotmánynak az alapelveit, ezeket a modern demokrácia szükségletei szerint kiegészítené, és ily módon a legnagyobb biztosítékokat nyújtaná az állampolgároknak.

Nyolcadszor: az Alkotmányjogi Tanács valóságos politikai „legfelső bíróság”, amelynek túlzott joga van a parlament ellenőrzésére. A tanács ezenkívül az utóbbi időszakban túllépte hatáskörét. Az Alkotmányjogi Tanács megszüntetését javasoljuk. Az állampolgároknak meglenne a lehetőségük arra, hogy az Államtanácshoz vagy a Semmitőszékhez forduljanak ítéletért valamely folyó ügyben, hogy a törvényt

megfelel-e az alkotmány előírásainak. Az Alkotmányjogi Tanács többi jogkörét az államtanács vehetné át.

Végül kilencedszer: valódi decentralizálást követelünk. Az 1981 óta ebben a kérdésben hozott korlátozott jelentőségű határozatok megvalósítását gyakorlatilag megakadályozza vagy elhalasztja, hogy még nem hoztak konkrét intézkedéseket az előírások alkalmazására vonatkozóan, nem áll rendelkezésre elegendő anyagi eszköz, és a központosító gyakorlat szívósan fennmarad, ha nem súlyosbodik. Fontos, hogy az állam jogköreit és az azoknak megfelelő anyagi eszközöket átadják a területi közösségeknek. Növelni kell e közösségek beleszólását például a foglalkoztatottság és a közpénzek felhasználásának ellenőrzése kérdésében. Miért ne kaphatnának a régiók lehetőséget arra, hogy törvénytervezeteket javasoljanak a parlamentnek? Ugyanakkor el kell ismerni és meg kell szervezni a dolgozóknak és az üzemi bizottságoknak az országos és a regionális tervezésben játszott szerepét. A regionális gyűlések tagjait az elhangzott ígéreteknek megfelelően általános szavazással kell megválasztani.

Mélyrehatóan meg kell reformálni az információt és a kommunikációt

Mint látható, ezekben a javaslatokban nincs semmi konjunkturális. Pártunk céljaiként az intézményeknek és az ország politikai életének mélyreható demokratizálását javasoljuk.

Végül egy valódi pluralizmus alapján végre kell hajtani az információ és a kommunikáció mélyreható reformját, hogy változatos és jó minőségű műsorok szórására legyen lehetőség. Számos elvtárs fejezte ki azt a nagy elégedetlenséget, haragot, sőt elkeseredettséget, amelyet sok kommunista és sok dolgozó érez a televízió által közvetített információk láttán. Ezek a reagálások jogosak.

Ez igaz: a francia televízió – a szocialista párti hatalom utasítására – a világ egyik legkommunistaellenesebb televíziója. Mérgező televízió, amely lebecsüli a tényeket és manipulálja a nézők véleményét, harcol a bíráló szellem és a haladás eszméi ellen. És azok a tervek, amelyek szerint a nagytőke tulajdonában levő televízióhálózattal megteremtik a nemzeti televízió konkurenciáját, csak súlyosbíthatják a helyzetet. Általános népi követelés, hogy a televízió tisztességes és pluralista információt közvetítsen és mi ezt a követelést feltétlenül támogatjuk.

Negyedik célunk Franciaország nemzetközi tevékenységére vonatkozik: harcolnunk kell minden külső uralom ellen, helyre kell állítani Franciaországnak azt a képességét, hogy fejlődjék és hatást fejtson ki, tevékenykedni kell valamennyi nép oldalán a leszerelésért és a fejlődésért.

Először is vissza kell szorítani a francia nemzetgazdaságban a multinacionális vállalatok, a spekulánsok és a nagy kapitalista államok vezető szerepét. A francia burzsoázia elfogadja ezeknek az uralmát, és hasznot húz belőle; az ország jövőjét a válságban levő Egyesült Államok hatalmas hűbéreseként képzei el. Ez ellen harcolni kell.

Franciaországnak fel kell használnia erőforrásait – és ezt meg is tudja tenni –, hogy csökkentse a „dolláradót” és megakadályozza, hogy az ország kincseit idegenek aknázzák ki. Csökkenteni lehet – szükség esetén protekcionista intézkedésekkel – a túlzott importot, a nagyméretű tőkekivitelt, programokat kell kidolgozni a termelés fellendítésére. És új együttműködést lehet folytatni emberek milliárdjaival, akik élni és fejlődni akarnak. A harmadik világ országainak fellendítése nem egyszerűen szolidaritás kérdése, hanem Franciaország fejlődésének is döntő feltétele. Ebből a célból fejleszteni kell a szocialista országokhoz fűződő, kölcsönösen előnyös kapcsolatainkat is.

Meg kell védeni Franciaország érdekeit, ezt a minden másnál fontosabb feladatot kell szem előtt tartanunk többek közt akkor is, amikor az Európai Gazdasági Közösségben állást foglalunk. Hogy valóban „kilencen legyünk Európában”, pontos javaslatokat terjesztettünk elő, s ezekért harcolni fogunk. Ugyanakkor határozottan tiltakozunk a közös mezőgazdasági politika súlyosbítása, a Közös Piac kibővítése, a katonai és a politikai nemzetekfelettség bármely formájának bevezetése ellen.

A tőke támadásai ezeken a gazdasági és politikai vonatkozásokon kívül Franciaország identitását veszélyeztetik. Az amerikai mítosz már mindenütt jelen van, és mind gyakrabban egyedül van jelen. A franciáknak érdeke, hogy fejlesszék az együttműködést, a cserét, a versenyt a világ valamennyi országával, beleértve természetesen az Egyesült Államokat is. De ahhoz, hogy együttműködjünk, cserét folytassunk, gazdagodjunk más kultúrák kincseivel, léteznünk kell! Franciaország és egyes vidékei kulturális identitásának védelme és fejlesztése ma tevékenységünk fontos célja.

Végül Franciaország jelentős szerepet játszhat annak elősegítésében, hogy teljesüljön az egész világ lakosságának leghőbb vágya. Különösen a békéért és a leszerelésért folytatott akcióra, az új nemzetközi rend bevezetéséért folytatott harcra, a szabadságjogokért és az emberi jogokért vívott harcra gondolok. Erre még visszatérek beszámolómban.

Javaslataink célja :

elősegíteni a válság elleni egységes akciót

Ez az általunk javasolt „másik politika”, a válság elleni politika négy iránya.

Fontos, hogy pontosan meghatározzuk az általunk javasolt célok valódi jellegét: hogy világosan lássuk, mit jelentenek ezek, és mit nem.

Nem jelentenek programot. A program teljesen kidolgozott intézkedések együttese lenne, amely azzal az igénnyel lép fel, hogy teljes egészében megoldja a felmerült problémákat. E program támogatására felszólítanánk az embereket, és egy választási harc középpontjába állítanánk, hogy egy kormány a győzelem után megvalósítsa. Beszámolómmal megmutattam, hogy ez az eljárás zsákutcába vezetett. Ezt ma nem ismételjük meg.

Javaslataink természetesen egységes összefüggést, a politika és az irányítás új elgondolását fejezik ki. De a cél, amelyre e javaslatok megfogalmazásával törekszünk, elsősorban az, hogy elősegítsük a válság elleni egységes akciót. Előterjesztjük ezeket a javaslatokat, hogy mindazok átgondolják és megvitassák, akik úgy gondolják, hogy valamit tenni kell a válság ellen.

A TÁRSADALOMRA VONATKOZÓ TERVÜNK :

A FRANCIA SZOCIALIZMUS

A kommunisták nem titkolják: szerintük a válság tartós és valódi megoldása egy új társadalom, amelyet francia szocializmusnak neveznek.

Mínhogy a válság a kapitalista rendszer válsága, a válság leküzdésére irányuló tevékenység szükségszerűen azt jelenti, hogy valamilyen módon – tudatosan vagy nem tudatosan — vitatjuk e rendszer szabályait, a tőke érdekeinek ellenében cselekszünk. Kimutattam, hogy a tőkés erők a hanyatlást választották népünk és hazánk számára; a mai

Franciaországban minden akció, amely azt a célt szolgálja, hogy munkahelyeket teremtsünk, megvédjük és növeljük a vásárlóerőt, új jogokat vívjunk ki, védelmezzük az ország érdekeit, kapitalistaellenes akcióvá vált.

Azt jelenti-e ez, hogy ideológiai feltételhez kell kötnünk a franciák tömörítését a válság leküzdésére irányuló akcióban? Ez teljes képtelenség lenne! Jól tudjuk, hogy népünket a sokszínűség jellemzi. Az, hogy tömörülünk ennek a problémának a megoldására, nem követeli meg, hogy mindenben egyetértsünk.

Nem „helyezhetjük alacsonyabbra a mércét”

S megfordítva, talán azt jelenti-e ez, hogy e tömörülés érdekében „alacsonyabbra kellene helyezni a mércét” a válság elleni harc követelményei előtt? Nem. Nincs közbülső megoldás aközött, hogy alkalmazkodunk a válsághoz, és aközött, hogy valóban harcolunk ellene, megkérdőjelezve a kapitalista gazdasági vezetés döntéseit; nem kerülhetjük meg ezt a kérdést; nem engedhetünk a megvalósítandó megoldás színvonalából, ha meg akarjuk szüntetni a nehézségeket.

Mint azt Marjorie Vanel elvtársnő írta a vitafórumban megjelent írásában: *„A válság mindent elmos, megfojt, korlátoz, megakadályozza az élet mozgását, a haladást, a felemelkedést, az újat. Ennek a sötétnek a szorítását akarjuk kiengedni, hogy megszabadítsunk mindenkit, akit fogva tart, és hogy előrehaladhassunk.”* Tehát illuzórikus lenne, ha ennek a válságnak, amelybe a kapitalizmus dönti az országot pozitív vonatkozásait keresnénk, mint ahogyan hiú ábránd lenne, ha azt képzelnék, hogy ez valamilyen átmeneti szakasz, és ezért elodáznánk az azonnali válságellenes cselekvést az általunk javasolt szocialista perspektíva keretében.

Bizonyos, hogy a válság leküzdéséért és a francia szocializmusért folytatott harcunk nem könnyű. De megvannak az ehhez a harchoz szükséges erők. Mint azt a határozattervezet kimondja: *„A válság ellentmondásosan hat a termelőerők mozgására, a törekvésekre, a harcokra. Fékezi ezeket az általa előidézett nehézségekkel, a sokféle társadalmi ellentéttel, de ugyanakkor még parancsolóbbá teszi az alapvető változások követelését.”* Meg kell győznünk arról mindazokat, nőket és férfiakat egyaránt, akiket tömöríteni akarunk a válság elleni akcióban, hogy a francia szocializmus a legteljesebb válasz a mai problémákra.

**Minden eddiginél szélesebb körű vitát kell indítanunk,
hogy megismertessük
a társadalomra vonatkozó elképzelésünket**

Ismerjük be: sok tennivalónk van ezen a téren. Sok millió francia – kétségkívül: a nagy többség – semmit sem tud arról az új társadalomról, amelynek felépítésére törekszünk hazánkban. Egyesek közülük – jóhiszeműen – meg vannak győződve arról, hogy nincs a társadalomra vonatkozóan semmilyen tervünk. Tegyük fel magunkban a kérdést: politikánk és tevékenységünk ismertetésében mekkora helyet szentelünk az általunk javasolt új társadalom vonásainak? Kétségtelen: nem kielégítő helyet. Ezért elengedhetetlenül szükséges, hogy erről a kérdésről minden eddiginél szélesebb körű vitát indítsunk.

Előző kongresszusaink világosan kidolgozták annak a szocialista társadalomnak fő vonalait, amelyet Franciaország számára javasolunk. Javaslataink tartalma sem nem improvizált, sem nem önkényes. Tevékenységünk – beszámolóim első részében említettem – határozottan szemben áll a szocializmus minden olyan „modelljével”, amelyet csak fel kellene díszíteni nemzeti sajátosságainkkal. Mint azt kimutattuk a *„Francia kihívás a válsággal”-ban*, *„a társadalomra vonatkozó tervünk Franciaországból indul ki: a történelméből eredő törekvésekből és hagyományokból, a jelenlegi válságban megnyilvánuló új szükségletekből, Franciaország nemzetközi helyzetének realitásából. Belőlük indul ki, hogy eredményesebben kapcsolódhasson hozzájuk: elgondolá-sunkat nem inspirálja semmilyen előre meghatározott »modell«, és mi sem javasoljuk azt »modell«-ként más országok számára.”*

Természetesen pontosan meg kell határoznunk, gazdagítanunk kell a társadalom e tervének tartalmát. Ezt folyamatosan meg kell majd tennünk, eljárásunk jellegéből következően: a francia szocializmust a válságban levő francia társadalom problémáira és szükségleteire adandó konkrét válaszként képzeljük el. Ez a társadalom állandóan változik; tehát jobban meg kell ismernünk, jobban meg kell értenünk. Fejleszténünk kell tervezetünket, hogy az teljes mértékben megfeleljen az élet változásának. Sőt, a szocializmus népünk alkotómunkája lesz; nem lehet tehát előre egy befejezett sémába bezárni, mert harcban való fokozatos építést jelent.

Tehát, ismétlem, már tettünk valamit. Meghatároztuk annak az új társadalomnak az alapvető irányvonalait, amelynek megvalósítására népünket felszólítjuk. Felidézem ennek főbb vonásait.

Franciaországnak igazságos társadalomra van szüksége

Először is leszögezzük, hogy *Franciaországnak igazságos társadalomra van szüksége*. Ez azt jelenti, hogy olyan társadalomra van szüksége, amely biztosítja a teljes foglalkoztatottságot, minden férfinak és minden nőnek lehetőséget nyújt arra, hogy legyen állandó és megfelelő munkahelye. Ez olyan társadalmat jelent, amelyben elegendő és növekvő jövedelme van valamennyi aktív dolgozónak és nyugdíjasnak, elsősorban a legrosszabb anyagi helyzetben levőknek. Olyan társadalmat jelent továbbá, amely teljes mértékben felhasználja a tudományt és a technikát, amelyben a modern és jó iskolák mindenki számára nyitva állnak, s valóban egyformán hozzájuthat mindenki az egészségügyi juttatásokhoz, a sporthoz, a kultúrához.

Az igazságosság természetesen nem jelent uniformizálást. Elutasítunk minden elvont egyenlősít. Ellenkezőleg, igazi jogot akarunk biztosítani az egyéni különbségekhez – beleértve a jövedelmek különbségét, mert a bérek olyan hierarchiája mellett foglalunk állást, amely valóban a munka minőségén alapul –, s a különbözőség annál is inkább érvényesülhet, mert a mindenkire kiterjedő haladás lesz az alapja.

Franciaországnak új növekedésre van szüksége

Másodszor, *Franciaországnak új növekedésre van szüksége*, amely nem az emberek ellen, hanem velük valósul meg, amelynek célja az emberek szükségleteinek kielégítése. Ez a valódi modernizálás. Mint a határozattervezet megállapítja, „*a gazdasági demokrácia, amely a francia szocializmusban valósul meg, azon alapul, hogy a társadalom kisajátítja a termelés és a csere alapvető termelőeszközeit. Feltételezi, hogy az állami vállalatokat a dolgozók beleszólása következtében más-ként irányítják, ezek a vállalatok iránymutató szerepet játszanak egy olyan termelésben, amely a foglalkoztatottságot, a képzést és a társadalmi szükségletek kielégítését szolgálja.*”

Tehát az, hogy véget akarunk vetni a nagytőke uralmának, nem azt jelenti, hogy mindent államosítunk, nem jelenti a „kollektivizmust”, miként azt ellenfeleink állítják. Ellenkezőleg, biztosítja a különböző fogyasztási javak személyi tulajdonát – például a gépkocsi, a lakás vagy egy nyaraló tulajdonát – és annak örökölhetőségét. Ez azt jelenti, hogy az állami szektor mellett kifejlesztjük a társadalmi tulajdon más formáit, tiszteletben tartjuk a kis- és középvállalatok magán-

tulajdonát, a mezőgazdasági, a kisipari és a kereskedelmi tevékenység magántulajdonát, mert ezek koncentrációja és társadalmi tulajdonba vétele értelmetlen lenne. Röviden, ellentétben minden etatizmussal, ez egy új vegyes gazdálkodás bevezetése lenne, amelyben kifejlesztjük a demokráciát, biztosítjuk valamennyi kategóriájú dolgozó beleszólási jogát és a határozatok meghozatalában való részvételét.

Franciaországnak szabadságra és demokráciára van szüksége

Harmadszor, *Franciaországnak szabadságra és demokráciára van szüksége*. A francia szocializmusnak új korszakot kell nyitnia a szabadságjogok és a demokrácia területén.

Ez az egyéni és a kollektív szabadságjogok kiteljesedését: az általános szavazati jognak, a politika váltakozásának, a pártok, a szakszervezetek, a szövetségek, az egyházak létezésének tiszteletben tartását, az emberek és az eszmék szabad áramlását és a lelkiismereti szabadságot, a minden önkényes forma elleni védelmet, a cenzúra minden formájának elutasítását, az információ, az oktatás, az alkotás és a kultúra szabadságát, egy valódi pluralizmus létezését jelenti.

Ez a dolgozók új jogait és hatásköreit jelenti, egészen az öngazgatásig; a közhatalom hatékony decentralizálását és egy új politikai demokrácia bevezetését.

Ez azt jelenti, hogy fontosnak tartjuk és biztosítjuk az egyetemeségét az emberi jogok tiszteletben tartásáért és kiterjesztéséért vívott harcnak.

Franciaországnak a kultúra új reneszánszára van szüksége

Negyedszer, *Franciaországnak a kultúra új reneszánszára, új emberi kapcsolatok megteremtésére van szüksége*.

Biztosítani kell, hogy a férfiak és a nők teljes mértékben kihasználhassák a társadalmi élet, az ismeretek, a tudomány és a technika fejlődésével együtt járó előnyöket. Gondoljuk csak meg, micsoda perspektívák nyílnak meg ezzel az iskola, a képzés, a kutatás, az alkotás és a kultúra előtt.

Elő kell segíteni új társadalmi kapcsolatok kialakulását, el kell érniünk, hogy megszűnjön a megvetés, az erőszak, a faji megkülönböztetés. A szolidaritás és a felelősség társadalmát akarjuk felépíteni. Ez megköveteli az eszmék heves harcát, megköveteli, hogy növeljük min-

den férfi és nő méltóságának és személyiségének tiszteletét. Megköveteli, azonkívül, hogy konkrét akciókkal – az üzemekben, a városokban és a falvakban – új életkörülményeket teremtsünk, megvessük egy emberibb civilizáció alapjait.

A VILÁG ELŐREHALAD

Tudatában vagyunk annak, hogy harcunk a világban végbemenő változások irányában halad.

Tudom: hazánkban mindent elkövetnek, hogy fenntartsák azt a képet, amely szerint a világ bajokkal teli, veszélyes, és benne a demokrácia a diktatúrák és a fanatizmus nyomására mind kisebb területre szorul. Ezért a francia munkanélkülieknek elégedetteknek kellene lenniük sorsukkal, s csendes belenyugvással kellene azt elfogadniuk!

A világ mozgása ma

A valóság teljesen megcáfolja ezt a szemléletet. Nem, a mai világ nem süllyed el a barbárságban! Nem, nem merül el, hátrálva a történelem előtti időkbe! Ellenkezőleg: igaz, az emberiség viszályokat, kudarcokat, drámákat él át. De a fontos az, hogy végeredményben mozgásban előretart, a haladás irányába.

Hit kérdése? Vizsgáljuk meg a tényeket.

Több mint másfél milliárd férfi és nő épít, a maga módján, szocialista társadalmat. Oroszország 1917-ben, Kína 1949-ben, Kuba 1960-ban, Vietnam 1975-ben, más országok azóta kezdtek hozzá a szocialista építéshez... Bizonyos, hogy a történelem nem egyenes vonalban, de határozott irányban halad; a haladás a népek felszabadulása felé, a szocializmus felé: valóság.

Az ENSZ-nek jelenleg 160 tagállama van. 1945-ben 51 volt. A tegnapi még mindenható gyarmatbirodalmak mára összeomlottak.

A kapitalista országokat mélyreható válság sújtja. Ezekben az országokban fejlődik a népek harca. A békemozgalom páratlan méreteket öltött, különösen az ifjúság körében. Ezek új tények.

A tudomány és a technika soha nem tapasztalt fejlődésben van. Ez a fejlődés felforgatja a termelést, a társadalmi viszonyokat, az élet-

módot, az emberek gondolkodásmódját. Minden eddigit felülmúló mértékben.

A világ mozgásban van: növekszik az igazságosságra, a szabadságra, a függetlenségre, a békére, a népek közötti új baráti és együttműködési kapcsolatokra való erős törekvés sokféle kifejezése.

Az imperializmus ellenoffenzívája

Ezt a mozgalmat a kapitalista országok nem fogadják el. Mindent elkövetnek, hogy lefékezzék, megállítsák, és ha lehetne, ellenkező irányba fordítanák. Ezt a jelenséget neveztük legutóbbi kongresszusunkon az imperializmus ellenoffenzívájának, s amióta Reagan vezeti az Egyesült Államokat, ez még agresszívbá vált.

Gazdasági háború, ideológiai háború, a világháborúval való zsarolás alkotja ennek az ellenoffenzívának a tengelyét. A dollár diktatúrájával függő helyzetbe akarják kényszeríteni a népeket, elrabolni kincseiket. A beavatkozás különféle módjaival, sőt katonai intervencióval próbálják irányítani bel- és külpolitikai döntéseiket. Katonai nyomással, a fegyverkezési verseny fokozásával akarják megnehezíteni a szocialista országok fejlődését.

Az Egyesült Államok ennek a politikának a keretében felszólítja szövetségeseit, hogy zárkózzanak fel mögé, saját befolyási övezetükben segítsék elő aktívan ezt a vállalkozást. Ez az értelme az ipari országok legutóbbi csúcstalálkozójának, a Nyugat-Európai Unió felélesztésének, az európai integráció meggyorsítását célzó erőfeszítéseknek. Az ilyen irányzat a békét, a világ számos térségének biztonságát fenyegető veszélyt rejt magában. Rontja a nemzetközi légkört. Nem szabad ennek a jelentőségét lebecsülnünk.

Ugyanakkor látnunk kell e politika korlátait. Mert végeredményben – figyelembe véve a felhasznált eszközök fantasztikus sokaságát — ez az ellenoffenzíva nem járt valóban számottevő sikerrel. A szocialista társadalmat építő országok súlya és szerepe; az el nem kötelezett országok mozgalmában tömörülő népek, a világ forradalmi, demokratikus és haladó erői; a békéért és a leszerelésért harcoló mozgalom; a válság okozta nehézségek; mindez lényeges szerepet játszik abban, hogy az imperializmus minden erőfeszítése ellenére sem tudja céljait elérni. Mindent összevetve, az erőviszonyok világszerte továbbra is a haladás erői számára kedvezőek.

Ismerni és ismertetni kell az igazságot a szocialista országokról

Említettem a szocialista társadalmat építő népek szerepét. Két kérdés merült fel gyakran a kongresszus előkészítése során: hogyan értékeljük ezeknek az országoknak a valóságát? Milyen kapcsolatokat kell fenntartanunk velük és azokkal a pártokkal, amelyek ott a hatalmat gyakorolják?

E kérdések felvetése indokolt és szükséges. Mert világosan kell látnunk: ezen országok alapos ismeretének, a rájuk vonatkozó becsületes információnak a problémája az egyik legfontosabb osztályérdekké vált. Valamennyi kapitalista országban, de különösen Franciaországban megfosztják érvényesülésétől a komolyságot, a tárgyilagosságot, a tisztánlátást és a józan észet, amint a szocialista országokról van szó. Minden információt, minden kommentárt egyetlen célnak rendelnek alá: azt akarják elhíttetni az emberekkel, hogy a szocializmus csak gyilkos utópia, és a válságban levő kapitalista társadalom a lehetséges világok legjobbika.

Bizonyos, hogy a szocialista országoknak vannak problémáik! S meg kell értenünk a problémák jellegét. Mert e problémák többfélék. Az egyik probléma az elmaradottság, hiszen a szocialista országok többsége számára az elmaradottság volt a választott új út kiindulópontja. Problémát okoztak a háborúk, a blokádok, a bojkottok következményei, a nemzetközi környezet nyomása, az imperializmus által rájuk kényszerített fegyverkezési verseny terhe, a nemzetközi szolidaritás kötelezettségei. Egyes problémák több szocialista országban történelmük során elkövetett tévedésekből és súlyos hibákból erednek, ezek gátolták a szocializmus fejlődését. Vannak végül ezen országok fejlődéséből eredő ellentmondások és új problémák.

Ezekkel a problémákkal szembesülve, valamennyi szocialista ország – igen sokféleképpen – történelmileg rövid idő alatt jelentős tapasztalatokat szerzett. Ezek a tapasztalatok azt bizonyítják, hogy az éhséget, a nyomorúságot, a magas gyermekhalandóságot, az írástudatlanságot, a munkanélküliséget, mindezeket a csapásokat, amelyek a szocialista országokéhoz hasonló kiindulóponton igen sok országot sújtanak, le lehet győzni. A szocialista országok eredményei a jólét, az egészségügy, a közoktatás, a lakásellátás, a sport és a kultúra területén vitathatatlanok.

Az ENSZ égisze alatt kiadott nemzetközi jelentések, de egyes új-

ságokban, például a *l'Expansion*ban megjelent jelentések is azt mutatják, hogy ezek az országok különböző módon, de mégis szembe-
szállnak a külső nyomással. Az 1984. évi tendencia szerint csökkent
külföldi adósságuk. Általában az ipari és a mezőgazdasági termelés
növekedési ütemének és termelékenységének lényeges növekedését ta-
pasztalhatjuk.

A szocialista országokkal kapcsolatban nem beszélhetünk „válságról”

A XXIV. kongresszusunkon kifejtettük, hogy a szocialista országok-
nak további előrehaladásukhoz, véleményünk szerint, hármas kihí-
vásra kell válaszolniuk: növelniük kell a gazdasági hatékonyságot,
biztosítaniuk kell a társadalmi előrehaladást és fejleszteniük kell a de-
mokratikus részvételt. Az azóta végbement fejlődés azt mutatja, hogy
egyáltalában nem lezárt társadalmakkal állunk szemben. A hozott dön-
tések valamennyi nemzeti erőforrás felhasználását célozzák. Állandó
a technikai fejlődés. Mind több fiatal és dolgozó részesül magas szín-
vonalú szakmai képzésben. A közoktatási rendszer jelentős reformjait
hajtják végre. Azt a törekvést, hogy javítsák a lakosságnak nyújtott
szolgáltatásokat, a magán-kiskereskedelem és -kisipar fellendülése, a
kiegészítő gazdaság elismerése és az állami létesítmények haszonbér-
be adása kíséri.

A több országban elhatározott reformok együttesen egy alapvető
kérdést vetnek fel: az intenzívebb demokratikus élet kérdését. Elő-
rehaladás körvonalazódik ebben az irányban, növelik a dolgozóknak
a gazdasági irányításban való részvételét. Vitát indítanak a párt és
az állam szerepéről. A társadalmi pluralizmust, az ellentmondások
létezését a jelek szerint jobban figyelembe veszik.

Természetesen lehetne vitatkozni az alkalmazott ütemről, színvo-
náról és eszközökről. Továbbra is vannak komoly nehézségek és az
újabb követelményeknek még egyáltalában nem tettek eleget. A fo-
lyamatban levő fejlődés ennek ellenére azt mutatja, hogy a legutóbbi
időszakban előrehaladást értek el.

Mindez megvilágítja azokat az okokat, amelyek miatt nem beszél-
hetünk a szó szoros értelmében vett „válságról” ezekkel az országok-
kal kapcsolatban. A nehézségek, amelyekkel ezek az országok szem-
besülnek, más jellegűek, mint a kapitalista társadalmak nehézségei. Ez
utóbbiak esetében a válság leküzdéséhez társadalmunk mélyreható

megváltoztatására van szükség. A szocialista társadalmak problémáinak megoldása ezzel szemben nem a rendszer megszüntetését, hanem az általa nyújtott valamennyi lehetőség kibontakoztatását követeli meg a társadalmi élet minden területén.

Ez az igazság ezekre az országokra vonatkozóan, az igazság, amelyet tisztánlátással meg akarunk ismerni, és amelyet sokkal offenzívabban kell ismertetnünk. Ez a tisztánlátás arra indít minket, hogy teljes mértékben megerősítsük – mint azt a határozattervezet teszi – azt, amit a XXIII. kongresszusunkon kijelentettünk: a szocializmus egyetemes demokratikus követelmény hordozója. A határozattervezet megállapítja, hogy a szocialista országokban továbbra is vannak problémák, *„amelyek azzal kapcsolatosak, hogy továbbra sem ismerik fel ezt a követelményt”*. Ismeretes, hogy ezekkel a jelenségekkel nem értünk egyet. Ezt kifejezzük, és a szabadságjogok és az emberi jogok védelmében lépünk fel mindenütt, ahol ezek kérdésessé válnak.

Kapcsolataink a hatalmon levő kommunista pártokkal

Ez a téma átvezet a szocialista társadalmat építő országokban hatalmon levő kommunista pártokkal fenntartott kapcsolataink kérdésére.

A vitafórumon Jean Ooghe elvtárs többek között kifejtette, hogy *„meg kellene szabadítani politikánkat a szocialista országok iránti minden elnézéstől”*. Ha ez azt jelenti: szigorúan ragaszkodni kell az igazsághoz, ez az, amit a határozattervezet is javasol, és ez az, amire törekszünk. De ha emögött az rejlik, hogy szakítsuk meg kapcsolatainkat ezekkel az országokkal és ezekkel a pártokkal, abban a reményben, hogy akkor majd nem hat ki negatívan saját harcunkra az a mérgező kampány, amelyet a szocialista országok ellen indítanak; ha ez rejlik mögötte – jobb, ha világosan megmondjuk –, nem indulunk el ezen az úton.

Valóban furcsa módon képzei el a forradalmi harcot az, aki azt gondolja, előrehaladhatunk, ha azzal kezdjük, hogy meghátrálunk az ellenfél előtt! Akár akarjuk, akár nem, az osztályharc világméretű. Nem nézői vagyunk: részt vettünk benne. Ha erről, a kommunisták számára alapvető tényről megfeledkeznénk, elszigetelnénk magunkat, elvágnánk magunkat a nagy felszabadító áramlatoktól, amelyek az egész világot elárasztják, a többi erőtől, amely az imperializmus ellen harcol, gyengítenék saját harcunkat. Annál is inkább, mert stratégiánk a francia realitásokból indul ugyan ki, de ugyanúgy ered a nem-

zetközi erőviszonyok értékeléséből és a szocializmushoz vezető – az erőviszonyok által lehetővé tett – békés, demokratikus út lehetőségeinek megítéléséből is.

Pártunk harci hagyományainak megfelelően tehát világosan kijelenti, hogy aktív szolidaritást vállal ezekkel a kommunista pártokkal és minden olyan erővel, amely a legkülönbözőbb formákban részt vesz a demokráciáért, a békéért, az emberi felszabadulásért vívott nagy harcban. Ez a korunknak megfelelő új internacionalizmus, amelyet támogatni akarunk.

Szolidaritás, függetlenség és be nem avatkozás

A szolidaritás természetesen nem jelent feltétlen egyetértést. Teljes szellemi és gyakorlati függetlenségünket a szocialista országokkal szemben és bárki mással szemben nem most kell kivívnunk; ezt már régen megszereztük. Mi vagyunk az egyetlen francia párt, amely egyetlen nemzetközi pártszövetségnek sem tagja. Úgy véljük, hogy nincs sem „modell”, sem „központ” sem „vezető párt” a világon a szocializmusért harcoló erőknél az összessége számára. Stratégiánkat az első szótól az utolsóig úgy dolgoztuk ki, hogy az választ adjon Franciaország és a franciák problémáira. Valamennyi határozatunkat valamilyen kérdésben Franciaországban, a francia kommunisták hozták... Mit akarnak még, mit lehet még ennél többet tenni?

A pártunk számos párttal, mozgalommal vagy szervezettel fenntartott kapcsolatai a kölcsönös tiszteleten, a függetlenségen és a be nem avatkozáson, a szigorúan egyenlő jogokon és a különbségek, sőt egyes kérdésekben az eltérő nézetek elismerésén alapulnak. Ezek az elvek ma lehetővé teszik, hogy világos, hatékony alapon fejlesszük a nemzetközi szolidaritást és harcoljunk a közös nagy célokért.

Ezen az alapon fejlesztettük 1980 óta együttműködésünket a Szovjetunió Kommunista Pártjával, és legutóbbi kongresszusunk óta szintén ezen az alapon állítottuk helyre kapcsolatainkat és együttműködésünket a Kínai Kommunista Párttal.

Szintén gyümölcsöző kapcsolatokat tartunk fenn számos forradalmi párttal és mozgalommal. Kapcsolatokat teremtettünk szocialista és szociáldemokrata pártokkal, szakszervezeti és vallási erőkkel, pacifista mozgalmakkal és különféle társadalmi mozgalmak képviselőivel. A jövőben is ezen az úton kívánunk haladni.

Legfontosabb célunk: a béke

A nemzetközi szolidaritás megerősítését szolgáló e nagy akciót elsődlegesen három területen akarjuk ösztönözni: E három terület a békéért és a leszerelésért folytatott küzdelem; az éhség ellen, a fejlődésért és egy új nemzetközi rendért vívott harc; akció a szabadságjogok és valamennyi emberi jog tiszteletben tartásáért és kiszélesítéséért.

A legfontosabb célunk a béke. A fegyverkezési verseny ijesztő méreteket öltött. Az új amerikai rakéták telepítésének megkezdése fokozta a fegyverkezési versenyt. Sőt ami még súlyosabb: új veszélyek jelentek meg. Reagan most a „csillagok háborújáról” beszél, és militarizálni akarja a világot.

De ez a folyamat nem megfordíthatatlan. Mert az utóbbi évek egyik legfontosabb ténye az, hogy valamennyi kontinensen számtalan különböző békeszerető erő lépett akcióba. Akciójuk nem maradt visszhang nélkül. Az Egyesült Államok és a Szovjetunió nemrég elhatározta Genfben, hogy új tárgyalásokat kezd. Ez a helyes út, és ez mutatja, hogy mindazoknak, akik a békét és a leszerelést akarják, meg kell kettőzniük erőfeszítéseiket.

Mindent megtettünk, hogy biztosítsuk a hazánkban elindított kezdeményezéseknek a sikerét ezen a területen. Természetesen továbbra is ezt tesszük, tovább harcolunk azért, hogy Keleten és Nyugaton egyaránt azonnal fagyasszák be a rakéták telepítését, folytassanak konstruktív párbeszédet, hogy ennek eredményeként a lehető legalacsonyabb szintre csökkentsék a fegyverkészleteket, és tiltsák be a világűr militarizálását; harcolunk a folyamatban levő tárgyalások és bárholnan eredő valamennyi olyan kezdeményezés sikeréért, amely támogatja az enyhülést; valamennyi konfliktus békés, tárgyalások útján történő rendezéséért. Megegyeztünk más pártokkal, hogy maximális erőfeszítéseket teszünk egy olyan nagy egységes kezdeményezés feltételeinek megteremtésére, amely tömöríti az Európában a békéért és a leszerelésért harcoló valamennyi erőt.

Úgy gondoljuk, Franciaországnak kötelessége, hogy ebben az irányban tevékenykedjen, többek között, hogy adott esetben részt vegyen a tárgyalásokon. Mert hazánkban valóban nem az a feladata, hogy csatlakozzon a reagani csillagháborús tervekhez. Arra van szükség, és népünk is azt kívánja, hogy Franciaország hatékonyabban tevékenykedjen a békéért és a leszerelésért.

Egy új nemzetközi rendért

A mindent romba döntő fegyverkezési verseny elleni akció azért is nagyon fontos, mert – mint említettem – mindinkább terjed az éhínség. Évente 50 millió ember hal meg az éhínség következtében. Azonnali segítséget kell tehát nyújtani az elmaradottság valamennyi áldozatának. Azonkívül világosan kell látnunk, hogy ennek a drámának a súlyosbodása nem végzetszerű. Az imperializmus felelős ezért az emberiség történetében példátlan méretű tömegpusztulásért. Ezért harcolni kell az imperializmusnak a nemzetközi pénzügyi szervezetek felett gyakorolt uralma ellen, és az uralom és alávetettség jelenlegi viszonyai helyett új nemzetközi rendet kell felállítani, amely az igazságosságon, a demokrácián, az együttműködésen és a függetlenségen alapul. Azt tervezzük egyébként, hogy találkozót tartunk az afrikai pártokkal és mozgalmakkal, hogy meghatározzuk ennek az akciónak a közös alapjait.

Franciaországnak kötelessége, hogy ezen a területen is ebben az értelemben cselekedjék. Hatékony segítséget kell nyújtania a népeknek, teljes mértékben felhasználva a tudomány és a technika eredményeit. És véget kell vetni annak a képtelenségnek, hogy elpusztítják nálunk a termelés úgynevezett feleslegeit, akkor, amikor más népek mindenben hiányt szenvednek.

Küzdenünk kell az emberi jogok biztosításáért

A békéért és a fejlődésért vívott harc ugyanakkor azt is jelenti, hogy harcolunk egy olyan világért, amelyben tiszteletben tartják az emberi jogokat. Ez eszménk tartalma.

Emlékeznünk kell: 1789 és 1793 francia forradalmárai magukévá tették ezt a kifejezést és elterjesztették ezt a követelést, úgyhogy az az idők folyamán a szabadságért és az emberi haladásért harcoló férfiak és nők millióinak egyetemes eszményévé vált. Másfél évszázaddal később, közvetlenül a fasizmus felett aratott győzelem után az ENSZ szintén elfogadta az Emberi jogok egyetemes nyilatkozatát, amelynek alapvető irányelveit pártunk minden más franciaországi pártnál inkább magáénak ismeri el. Az emberi jogok ily módon kiemelkedően haladó, sőt forradalmi értéket képviselnek.

Sokatmondó tény, hogy éppen ezt a fogalmat igyekeznek az imperializmus hívei kisajátítani maguknak. XXIV. kongresszusunkon meg-

állapítottuk: a közvélemény manipulálására ebből a célból szervezett hatalmas kampányt a hetvenes évek elején indították el. Azóta állandóan növelték az erre fordított anyagi eszközöket. Súlyosan gyengíténénk harcunkat, ha erre nem válaszolnánk a szükséges eréllyel. Ez nem azt jelenti, hogy erre a nagyméretű politikai „faji megkülönböztetésre” egy azzal szimmetrikus manicheizmussal kell válaszolnunk. Azt jelenti: mindenütt fel kell tárnai az igazságot.

Ebben a döntő fontosságú akcióban a szabadságjogok és az emberi jogok védelmére alakult bizottság működésének öt éve alatt jelentős kezdeményezéseket indított el Franciaországban és az egész világon. Bizottságunk sokféle akciót folytatott, ösztönzött is, és jó eredményeket ért el. De magától értetődik, hogy ennél a pontnál nem állhatunk meg. Mint a határozattervezet javasolja, újra kell értékelni a beavatkozásnak ezt az eszközét, hogy teljes mértékben betölthesse hivatását: segítséget kell nyújtania a kommunistáknak és mindazoknak, akik részt vesznek akciójukban ebben a fontos kérdésben, hogy közbelépésüket a szükséges színvonalra emelhessék. Számos feladatunk van, és nagy a kísértése annak, hogy megengedjük, a nem lényeges feladatok eltérítsenek minket a fontosaktól. Világosan kell tehát látnunk ebben a kérdésben: terveinkben az emberi jogokért folytatandó harc a lényeges feladatok közé tartozik.

IV. Új többségi népi tömörülés

Kivel és hogyan haladjunk előre ezen új politikai perspektíva megvalósításában? Kivel és hogyan tömörülünk e nagy célok köré? Válaszunkat így fogalmazzuk meg: meg kell teremteni egy új többségi népi tömörülést.

Nem akarok e beszámoló keretében kitérni a pártunk számára javasolt politika e központi tengelyének valamennyi vonatkozására, de válaszokat szeretnék adni az erre vonatkozó igen széles körű vitában felmerült legfontosabb kérdésekre.

Az első kérdés: *ennek a célkitűzésnek* – amely, ez igaz, nagyratörő – *realitása, hihetősége.*

Egyes elvtársak feltették magukban a kérdést, hogy ésszerű-e egy ilyen célkitűzés, amikor a párt nemrégiben a szavazatoknak csak 11 százalékát kapta meg. De éppen ennek a helyzetnek és okainak alapos elemzése vezetett erre az új kezdeményezésre!

Beszámolómm kimutatta: a párt stratégiájának megkérdőjelezése a legutóbbi történelmi időszakban különösen abban jutott kifejezésre, hogy a párt nem megfelelő formában kötött szövetséget a Szocialista Párttal. Hogyan érvelhetnénk akkor így: „*A választott út nem volt jó, kudarcokhoz vezetett, tehát haladjunk tovább ezen az úton!*” Ha engedelmesen felsorakoznánk a Szocialista Párt mögött, ez talán lehetővé tenné, hogy a mieink számára néhány képviselői helyet szerezzünk; de ezt annak az árán tennénk, hogy lemondunk olyan lényeges dolgokról, amelyeket később a dolgozók és az ország támogatnának. Senki se számítson arra, hogy a Francia Kommunista Párt ilyen döntést hoz!

Komolyan és sürgősen szükség van tehát arra, miként azt elhatároztuk, hogy levonjuk a múlt összes tanulságait és új úton induljunk el. Ennek a célnak felel meg az új többségi népi tömörülés fogalma.

Ez a fogalom megfelel politikai stratégiánknak, annak az akaratunknak, hogy demokratikus úton haladjunk – hiszen ez elválaszthatatlan az egység és a harc útjától – egy demokratikus, öngazgatási szocializmus felé. Ezt az utat ebben az értelemben részben már felvázoltuk két előző kongresszusunkon. Ma pontosabban meg kell határoznunk, meg kell világítanunk valamennyi dimenzióját és bátran meg kell kezdenünk ennek az irányzatnak a megvalósítását.

ÚJ PERSPEKTÍVÁT NYITUNK

Mi ebben az új? Ez a második kérdés. Nem a semmiből indulunk ki. Mint már hangsúlyoztam, stratégiánkra támaszkodunk. És, általánosságban, a kommunistáknak nagy gyakorlatuk van a különböző követelésekért folytatott harcban. Nagy gyakorlatuk van abban a munkában, amellyel igyekeznek már alapszinten megteremteni a dolgozók egységét, hogy ezeket a harcokat győzelemre vigyék.

Emlékeztetnünk kell arra, mint azt a határozattervezet teszi, hogy ez az „alsó szinten megteremtett” egység hosszú évekig sok esetben „a vezetőkre irányuló nyomás eszközének szerepére” korlátozódott. Ez a tendencia ránehezedett az emberekkel folytatott mindennapi akcióra, a társadalmi mozgalom szervezőinek figyelmét és tevékenységét – a kommunistákét is – felfelé irányította.

Biztosítani kell tehát, hogy a kommunisták legyenek az elsők mindenütt, ahol a problémák merülnek fel, akiknek konkrét, türelmes, nyitott, sokféle tevékenységet kell folytatni, hogy cselekvésben tömörítsük az embereket és mindezeknek a problémáknak a megoldása felé haladjunk. Ebben a nehéz időszakban az embereknek minden eddiginél inkább szükségük van a kommunisták odaadására, politikai bátorságára, arra a képességükre, hogy hatékonyan tudnak harcolni és egyesíteni tudják az embereket.

A közvetlen célokért a legalsó szinten folytatott harc nem meríti ki az általunk nyújtott perspektíva tartalmát. Ez a perspektíva nem csupán részleges megmozdulások összege; nem helyettesíti a szakszervezeti harcot és nem is kívánja magát afölé rendelni. Pártunk jelentős kezdeményezése, amelyet egy új népi többségi tömörülés megteremtésének javaslata jelent, elveszítené jelentőségét, ha különválasztanánk a válságról készített elemzésünkötől és a francia szocializmusra vonatkozó tervünkötől.

Politikánk újdonsága tehát elsősorban azoknak a politikai céloknak a jellegében és színvonalában rejlik, amelyeket előterjesztünk – és amelyeket beszámolóim felsorolt –, és amelyek körül a lakosság különböző rétegeit az akcióban tömöríteni akarjuk.

Vegyük például a foglalkoztatottság döntő fontosságú problémáját. A kommunisták természetesen mindig készek arra, hogy védelmezzék valamennyi dolgozónak a munkához való alapvető jogát, megakadályozzák az elbocsátásokat és a vállalatok bezárását. Ezek döntően fontos harcok. De indítékuk nem a minden gazdasági megfontolástól mentes nagylelkűség. A munkahelyek megteremtése egyik fő célja annak a fellendülésnek, amelynek megindítását elő akarjuk segíteni. A munkahelyekért folytatott harc minden egyes vállalatnál csak akkor lehet teljes mértékben hatékony, ha foglalkozik a gazdasági irányítás és a finanszírozás problémáival, a műszaki döntések, a beruházások jellegével, a piac reális lehetőségeivel, a vállalatok közötti együttműködés megteremtésének módjaival, röviden, ha kimutatja, hogy jobban, más-ként lehet termelni, a gazdasági és az emberi fejlődés logikájának meg-

felelően. És ugyanígy érvelhetünk valamennyi fennálló problémával kapcsolatban.

Egy új többségi népi tömörülés megteremtése tehát megköveteli, hogy meghalljuk és számításba vegyük a legközvetlenebb népi szükségleteket és ugyanakkor minden eddiginél nagyobb erőfeszítést tegyünk annak érdekében, hogy kidolgozzuk és népszerűsítsük azokat a valóban válságellenes intézkedéseket, amelyeket javasolunk, valamint megnyerjük ezek számára a dolgozók támogatását. Ez egyben megköveteli azt is, hogy ne szorítsuk korlátok közé a mozgalmat, mert a harcban részt vevő dolgozók alkotókészsége, kezdeményezése sok esetben igen jelentős; és ami ettől elválaszthatatlan, e tömörülés megteremtése megköveteli, hogy állandóan szoros kapcsolatban az akció megszervezésével, meggyőző politikai és ideológiai vitát folytassunk a felmerült problémák alapjairól.

A politikai tevékenység más módja

Ma állandóan azt hajtogatják nekünk, hogy meg kell szabadulnunk a politikusi nyelvezettől. Kárhoztatják azt a negatív „képet”, ami állítólag a kommunisták sajátja. De ezek a tanácsadók többnyire azt akarják elérni, hogy a munkanélküliséget, a szigorú takarékoságot, az ipar elhanyagolását, az Isten kegyelméből való munkáltatók uralmát és a nekik való alávetettséget elkerülhetetlennek, sőt a legmagasabb színvonalú modernség kifejezésének tüntessék fel. Mekkora szélhámoság! Ez a nyelv ugyanolyan régi, mint a kizsákmányoló társadalmak; ez a képmutatás, az önzés, az embertelenség nyelve.

Mi az igazság nyelvén akarunk beszélni és egyre jobban beszélni: a tisztánlátás nyelvén azzal a válsággal szemben, amelynek mélységét és veszélyeit nem titkoljuk; a válság által felvetett problémák megoldásának lehetőségébe vetett bizalom nyelvén; a bátorság nyelvén abban a harcban, amely elengedhetetlen ahhoz, hogy az igazságos megoldásokat érvényre juttassuk. Ez a demagógiából és tagadásból álló politikusi nyelvezet ellentéte. Ez a politizálásnak egy másik módja, amely az élet konkrét problémáival foglalkozik és a politikai élet valamennyi kérdését e problémák alapján rendezí.

Harmadik kérdés: léteznek-e azok az erők, amelyek tömörülhetnek, hogy kivezessék Franciaországot a válságból?

Erre a kérdésre választ ad az, amit a válság jellegéről és méreteiről mondtunk. Abban az országban, ahol például az aktív lakosságnak csaknem 85 százaléka bérből és fizetésből él, a munkanélküliség, a legnagyobb társadalmi és nemzeti probléma elleni akció a tömörülés hatalmas bázisát alkotja. Azok körében, akik valamilyen szakmában vagy foglalkozási ágban dolgoznak, akiknek akarataukon kívül el kell szenvedniük a munkahely bizonytalanságát, akik átéli a munkanélküliség drámáját, a munkahelyek megteremtéséért folytatott harcban való együttműködés legkülönbözőbb módjait alakíthatjuk ki. Általában ha figyelmesen megvizsgáljuk az egyes általunk javasolt válságellenes célkitűzéseket, azonnal észrevesszük a hozzájuk fűződő azonos érdekek mértékét, annak a tömörülésnek a méreteit, amely e célok körül kialakulhat. A mi feladatunk, hogy kiaknázzuk az egységnek és az akciónak ezeket az új útjait.

Magának a válságnak a jellege és azok a tervek, amelyeket a tőke erői Franciaország számára kigondolnak, szabják meg az általunk javasolt új népi többségi tömörülés kereteit. Melyek azok az erők, amelyeknek ma érdeke, hogy a nehézségek leküzdése végett tömörüljenek?

Az érdekek és a törekvések jelentős azonosságai

Elsősorban természetesen azok, akik a legközvetlenebbül érzik a válság következményeit, akik munkanélküliek vagy nehéz munkát végeznek, alacsony fizetést vagy kis nyugdíjat kapnak, azok, akiknek a legkevésbé van lehetőségük véleményük kifejtésére, akiknek a gyermekeit a leginkább sújtja a rossz iskolahelyzet, akik a legtöbbet szenvednek a rossz lakáskörülmények, a közlekedési nehézségek miatt, akiknek kevés lehetőségük van a pihenésre. Elsősorban rájuk, az aktív és nem aktív dolgozó férfiak és nők millióira, azoknak a családoknak a millióira gondolunk, amelyek aggodalmak, nehézségek közepette, szűkös anyagi helyzetben – s mind gyakrabban nyomorban – élnek; elsősorban rájuk gondolunk, amikor az igazságság, az emberi méltóság, a szabadság társadalmát, a francia szocializmus társadalmát javasoljuk. Ez magától értetődik: az ő pártjuk vagyunk.

A válság azonban nemcsak a legkiszákmányoltabbakat sújtja. A munkanélküliség és a vásárlóerő csökkenése nemcsak a munkásokat és az alkalmazottakat, hanem a technikusokat, a mérnököket és a kádereket is érinti, akik látván, hogyan teszik tönkre a munkáltatók a technológiai forradalom által megnyitott lehetőségeket, mély keserűséget éreznek, mert ebben saját lehetőségeik megnyirbálását látják. Ez egyébként különböző formában vonatkozik a gazdálkodókra is, akik kénytelenek egyes termékek termesztését – ha nem magát a gazdálkodást — feladni, vagy akik nem tudnak önálló gazdaságot létesíteni, amíg fiatalok. Vonatkozik ez számos szellemi dolgozóra, aki megszenvedi, hogy nem fordítanak elegendő anyagi eszközt a tudományos, a kulturális és a művészi tevékenységre, annak egyik formájára sem. Ez vonatkozik a független munkavállalókra, a kisiparosokra, a kiskereskedőkre, azokra a kis- és középvállalkozókra, akik arra törekcszenek, hogy a kollektív érdekeknek megfelelő tevékenységet folytassanak, és akik számtalan adminisztratív akadályba, a kölcsönöket megtagadó bankok magatartásába, a munkahelyekre és a befektetésekre negatívan ható pénzügyi korlátozásokba ütköznek.

A francia társadalom fejlődése kiterjeszti a tömörülés bázisát

A tömörülés új lehetőségei nemcsak a törekvések azonosságából erednek, hanem a francia társadalomban végbement jelentős változásokból is.

Így a tudomány és a technika fejlődése, valamint ennek a fejlődésnek a jellege oda vezet, hogy új kapcsolatok alakulnak ki a tudomány és a termelés között. Számos tevékenység, amely azelőtt a termelésen kívül állt, most a termelés részét alkotja. Abszurd dolog a munkásosztály eltűnéséről beszélnünk a kifejezés általunk használt tudományos értelmében. A szakmunkások száma az utóbbi időszakban kissé növekedett, s a technikusoké pedig jelentős mértékben nőtt. Ezek lényegében beletartoznak a javakat termelő „összmunkásság” fogalmába, amelyről Marx beszélt. Ugyanez vonatkozik az alkalmazottak egyes kategóriáira, egyes mérnökökre.

Ezek a változások azonban nem kizárólag mennyiségiek. A munkások, az alkalmazottak, a technikusok, a mérnökök különböző funkciói sokrétűvé válnak. A szakképzettség magasabb színvonalát és az együttműködés új formáit követelik meg. Hatásukra a dolgozók nagyobb egyéni felelősségre, a kezdeményezés nagyobb szabadságára,

az újítás és az alkotás nagyobb lehetőségeire törekcsenek, ám törekvéseik a válságba ütköznek. Ha nem vennénk észre, hogy a technikusoknak és a mérnököknek a felelősebb és hatékonyabb szerepre törekvése a tömörülés reális bázisát alkotja, fontos adottságot hagynánk figyelmen kívül.

Sőt, a fizetésből élők még nagyobb rétegei, például a szolgáltatóiparban dolgozók észrevették, hogy munkakörülményeik és társadalmi helyzetük alakulása következtében munkájuk és életük több pontban érintkezik az anyagi javak közvetlen termelőinek munkájával és életével, és ahhoz hasonlóvá válik. Ez növeli a tömörülés lehetőségeit.

Tegyük hozzá: abban az erőfeszítésünkben, hogy egyesítsük a dolgozókat a válság elleni akcióban, nem szabad szem elől téveszteniünk, hogy a lakosság egyes részeit az országot válságba sodró politikából fakadó valamennyi nehézség sújtja.

Ez vonatkozik elsősorban, mint már hangsúlyoztam, a munkásosztályra, a szó modern értelmében, ahogyan mi értelmezzük.

A fiatalok

Vonatkozik ez a fiatalokra is. Az elvtársak feltették magukban a kérdést, ilyen körülmények között miért tartják távol magukat a fiatalok a politikától, a harctól, miért nem szavaznak a kommunistákra. Óvakodjunk az afféle leegyszerűsítő elgondolásoktól, amelyeket a tájékoztatási eszközök hangoztatnak! Nyilvánvaló, hogy a fiatalok, miután 1981-ben másoknál nagyobb mértékben foglaltak állást egy valódi változás mellett, most másoknál nagyobb mértékben csalódottak. Hajlamosak arra, hogy minket ugyanúgy felelőssé tegyenek ezért a csalódásért, mint a Szocialista Pártot, mert korábban nem vettek részt a politikai életben és most három éven keresztül együtt láttak minket a Szocialista Párttal – és három év sokat számít, ha valaki fiatal –, és mert nem ismerik a francia szocializmusra vonatkozó tervünket.

Ezért nem felel meg pontosan az igazságnak, ha azt állítjuk, hogy a fiatalok lemondtak minden nagy eszméről, minden eszményről. Elfordulnak a politikusi játékoktól, de érdeklődnek az iránt, ami valóban politika. Hatékony és modern képzésre vágnak. Meg akarják érteni a munka célját, nem akarják, hogy egyik munkából a másikba ide-oda dobálják, manipulálják, lebecsüljék őket. Elvetik a tekintélyuralmat. Maguk akarnak dönteni életükről. Elutasítják a faji és az egyéb megkülönböztetést. Rendkívül érzékenyen reagálnak mindenre,

ami a békével, a világ nagy részén uralkodó nyomorral, az emberi jogokkal kapcsolatos. Igen, a fiatalok tömegükben készen állnak arra, hogy nemes célokért dolgozzanak, harcoljanak, ilyen céloknak szenteljék magukat.

A nők

Ugyanez vonatkozik a nőkre is. Akkor, amikor elsőrendű fontosságú, hogy teljes mértékben elismerjük: a nők munkája elősegíti a társadalmi és a nemzeti előrehaladást, mindent elkövetnek, hogy a nőket meggyőzzék: teljesen le kellene ma mondaniuk a munkához való jogukról. Amikor ahhoz, hogy a dolgozó nők szakképzettséget kívánó és jól fizetett munkát kapjanak, jelentős eszközöket kellene fordítani képzésükre, a szolgáltatások, valamint a jó minőségű és olcsóbb felszerelési tárgyak biztosítására, a nőket érinti a legsúlyosabban a munkanélküliség, a képzés hiánya, a nem kielégítő fizetések. Ugyanakkor, amikor a nőknek az egyenlőségre, az önállóságra, a felelősségre való törekvése előrelendíti az egész társadalmat, mind több megszorítás nehezedik a házaspárookra és a családokra, és gátolja ily módon a nőknek azt a lehetőségét, hogy teljes mértékben maguk döntsenek életükről.

A válság elleni tömörülés megteremtése azt is jelenti: folytatjuk és növeljük erőfeszítéseinket, hogy megnyerjük a nőket az egységes harcnak, hogy kivívjuk egyenlőségüket valamennyi területen, hogy megkapják a jobb élethez szükséges anyagi eszközöket, s hogy több idővel rendelkezzenek maguk és családjuk számára, megvédjék azt a jogukat, hogy életüket a saját szándékaik szerint szervezzék meg, és azt a munka, a szórakozás és a kultúra útján gazdagabbá tegyék.

A bevándorolt dolgozók

Hangsúlyoztam, hogy a Franciaországban végbement egyik változás a dolgozók tömeges bevándorlása. A bevándoroltak száma családtagjaikkal együtt négy és fél millió. 80 százalékuk munkás, nagy a szakmunkások és a segédmunkások aránya. Mindazokhoz az okokhoz, amelyek miatt a munkásosztály a társadalom megváltoztatásáért indított akcióban tömörül, hozzájárul az a kiemelkedően súlyos elnyomás, amelynek ezek a dolgozók az áldozatai. Számos útja van a franciák és a bevándorlók egységes harcának, amelyet a faji megkü-

lönböztetés ellen, a biztos munkahely, a szakképzés, a vásárlóerő növekedése, a megfelelő iskola és a valamennyi városban rendelkezésre álló tisztességes lakás jogáért vívnak. A harc a békéért, a leszerelésért, a harmadik világ országaival való új együttműködésért, amely lehetővé teszi, hogy ezekben az országokban véget érjen a nyomor és a tömeges kivándorlás, szintén a tömörülés hatalmas bázisát alkotja. Hangsúlyozom végül – és ezt jobban számításba kell vennünk –, hogy a Franciaországban születő gyermekek 11 százaléka bevándorolt család gyermeke, és az ezekben a családokban élő gyermekek és fiatalok száma nagy, 2 200 000. Többségük francia nemzetiségű lesz, és a munkásosztályhoz fog tartozni.

Mint látjuk, a válság hatásaihoz hasonlóan a francia társadalom változásai is bázisát szolgáltatják annak a hatalmas népi tömörülésnek, amelynek megteremtését javasoljuk.

Lehetséges egy hatalmas válságellenes mozgalom

Ezt a kijelentésünket nem a dolgok idillikus szemlélete diktálja. Jól tudjuk, hogy a tőke erői megkísérlik, hogy szembeállítsák a foglalkoztatott dolgozókat és a munkanélkülieket, a szakmunkásokat és a nem szakmunkásokat, a fizikai dolgozókat és az értelmiségieket, a franciákat és a bevándoroltakat, a férfiakat és a nőket, a fiatalokat és az időseket. Mindezek a különbségek léteznek. De fontos hogy világosan lássuk: ezek a különbségek, mint ezt kimutattam, nem gyengítik a munkásosztályt, nem csökkentik a nemzeten belül a kizsákmányoltak súlyát: ennek ellenkezője történik. Ez a fejlődés semmiképpen sem teszi tönkre a forradalmi és a haladó mozgalom bázisát, éppen ellenkezőleg, újabb területeket nyit meg számára.

Mindezekből a megállapításokból egy fontos következtetést vonhatunk le: úgy véljük, hogy nemcsak szükséges, hanem lehetséges is a hatalmas és kiterjedt, változatos formát öltő harc kibontakoztatása és egy széles válságellenes mozgalomban való egyesítése.

Többre törekszünk, mint szövetségre

Amikor ezt javasoljuk, meg akarjuk haladni hagyományos szövetségi politikánkat. Ezt legtöbbször a munkásosztályhoz, a proletariátushoz való csatlakozásra szóló felhívásként értelmeztük, felszólítottuk a többi társadalmi réteget, hogy mondjon le saját törekvéseiről.

Ez az eljárás alapján véve nem azon a gondolon alapult-e, hogy a munkásosztályon kívül a többi társadalmi réteget nem lehet a szocializmusnak megnyerni, ezek feltétlenül más politikai alakulatok befolyása alatt maradnak? Ezért már eleve korlátozott kompromisszumokat kellett keresni, amelyek alapján a szövetség megköthető.

A helyzet azóta megváltozott. A társadalom életének és jövőjének alapvető kérdései mindenütt jelen vannak a válság realitásában, az emberek fejében, a társadalmi harcokban, a politikai és az ideológiai csatában. Ezekre a kérdésekre válaszul előterjesztjük a francia szocializmusra vonatkozó tervünket, amelyet az élet, az akció tapasztalataival akarunk gazdagítani. Nem haladhatunk előre az általunk javasolt tömörülés útján, ha megkerüljük ezt a helyzetet, ha, mint azt egy időben mondták, „*félretesszük azt, ami megoszt*”. Az a szakadék, amely a válság, illetve a válság leküzdéséhez szükséges eszközök tudata és a szükséges politikai feltételek megteremtése között van, csak olyan mindennapos akcióval hidalható át, amely egyesíti a válság elleni harcban való tömörülést, a politikai kezdeményezést és az eszmék konfrontációját. Ezt javaslataink alapján szorgalmaznunk kell.

Abban a politikában, amelynek az általunk javasolt többségi népi tömörülés részét alkotja, új tehát a nyitottság és a harc azért, hogy a társadalom megváltoztatásával megtaláljuk a válság megoldását.

A POLITIKAI HATALOM KÉRDÉSE

Elérkeztem a negyedik kérdéshez, amelyet az új többségi népi tömörülés fogalma felvet: *s ez a népi mozgalom és a politikai akció, a politikai hatalom viszonya.*

Semmi sem vihet rá minket arra, hogy elhanyagoljuk az állam kérdését

Semmi sem vihet rá minket arra, hogy elhanyagoljuk ezt a kérdést. A francia szocializmust, amelyet javasolunk – beszámolómban már említettem – az jellemzi, hogy tiszteletben tartja a hazánk történelme során kialakult politikai demokrácia valamennyi lényeges vonását. Az a törekvésünk, hogy egy öngazgató szocializmus felé haladjunk, semmiképpen sem ellentétes azzal, hogy figyelembe vesszük a közéletnek azokat a hagyományos formáit, amelyeket a franciák magukénak érznek. Mint ezt a határozattervezet hangsúlyozza: „*Nem tévesztjük szem*

elől, hogy a politikai pártok, amelyeknek léte és tevékenysége a demokrácia egyik dimenzióját alkotja, fontos szerepet játszanak.”

Ugyanígy a decentralizálással, a dolgozóknak és az állampolgárok-nak az irányítás valamennyi szintjén való részvételével keressük az utakat, amelyek az államnak ahhoz a fokozatos elhalásához vezetnek, amelyről a marxizmus megalapítói beszéltek. De nem tűzünk ki célul utópiát; nem akarjuk sem azt, hogy az állam nagyobb szerepet játsszon, sem azt, hogy egyáltalában ne legyen állam! És fel tudjuk mérni, milyen fontos az állam kérdése Franciaországban; jól tudjuk, hogy történelmünkben a szilárd és egyesítő állam megeremtése a francia nemzet megerősítésének döntő eszköze volt.

Népünk előrehaladásának elősegítéséhez tehát szükség van egy mélyrehatóan demokratizált államra – beszámolóm pontos javaslatokat terjesztett elő erre vonatkozóan –, amely valóban a nép többségi akaratának eszköze. Ezen állam vezetésének, a központi politikai hatalomnak a kérdése természetesen döntő a jövőre nézve.

Kormánypárt vagyunk, és az akarunk maradni

Állásfoglalásunk ebben a tekintetben tökéletesen világos. Természetesen nem törekszünk a hatalomra a hatalom kedvéért. Ha arról van szó, hogy ígérni kell, de az ígéretek nem kell megtartani, és a kiváltságos osztály érdekében kell intézni az ország ügyeit, senki se számítson, sohasse számítson a Francia Kommunista Pártra. De arra, hogy más politikai erőkkel részt vegyünk a hatalomban, hogy elősegítsük a nép és az ország problémáinak megoldását, a válság leküzdését és a társadalom megváltoztatását, igen, erre mindig készek vagyunk és készek leszünk.

Ebben az értelemben kormánypárt vagyunk, és továbbra is az akarunk maradni. Nem titkoljuk hivatásunkat: mint a határozattervezet megállapítja, az ország ügyeinek irányítására törekszünk „*a népet képviselő hatalom*” keretében, „*amely minden szinten elősegíti a nép beleszólását, és lehetővé teszi a munkásosztály számára, hogy a legmagasabb szinten átvegye a felelősséget és vezető szerepet játsszon*”.

Ha tehát valaki úgy értelmezi állásfoglalásunkat, hogy az államért folytatott harcról lemondunk, és átengedjük azt más politikai pártoknak, az súlyosan téved. Egyébként ha valaki is kételkedik abban, hogy ezen a területen harcolni akarunk, biztos, hogy ez nem a többi párt – abból a bánásmódból ítélve, amelyben minket részesítenek!

Elsőbbséget kell adni a népi mozgalomnak

Hogyan képzeljük el hatalomra jutásunkat? Oly módon, hogy pártunk egymagában meghódítja a többséget a választásokon? A határozattervezet nem ezt mondja. Pontosán meghatározza, hadd emlékeztessék rá: továbbra is készek vagyunk *„egyezmények megkötésére más politikai erőkkel, elsősorban a Szocialista Párttal, amikor ilyen egyezmény lehetségesnek bizonyul”*. Ebben az értelemben megerősítjük, hogy *„a Francia Kommunista Párt továbbra is szilárdan a baloldali egység híve”*. Ebben a tekintetben tehát nem áll fenn semmilyen kétértelműség.

Ugyanakkor ez a válasz önmagában véve nem elég. Kötelességünk, hogy levonjuk az összes tanulságot tapasztalatainkból, figyelembe vesszük a társadalom fejlődését jellemző új jelenségeket egyesítve, egymást kiegészítően, a népi mozgalmat és pártunk, valamint más politikai erők, elsősorban a Szocialista Párt együttműködését. És az elsőbbséget a népi mozgalomnak akarjuk adni.

Amikor ezt az utat választjuk, nem értékeljük tévesen a választások sajátos követelményeit, nem halasztjuk el egy távoli jövőre minden lehetőségét annak, hogy az állam vezető szintjére jussunk. Éppen ellenkezőleg. Súlyos tapasztalatok alapján győződünk meg erről: semmiképpen sem szabad takarékoskodnunk az erőfeszítéssel, mindent meg kell tennünk, hogy erősítsük azoknak a mélyreható reformoknak a tudatát, amelyek nélkül nem következhetnek be valódi változások, továbbá fokozzuk a harcot, amellyel e reformok megvalósítását kívívjuk. Ezért, ha elsőbbséget adunk ennek az erőfeszítésnek, nem elhalasztjuk, hanem közelebb hozzuk a győzelem időpontját.

Ez azt jelenti, hogy nap mint nap össze kell fogni az akcióban, hogy valamennyi problémát megoldjuk. Ezt azt is jelenti, hogy meggyőződéssel és dinamikusan kell vezetni a kommunista szavazatokért folytatott választási hadjáratot. Mert a választás a társadalom átalakításáért folytatott harc szükségszerű és döntő mozzanata. Elsőrendű fontosságú tehát, hogy a dolgozók, mindazok, akik összefognak és cselekszenek, szilárd és hatékony támpontként használhassanak fel egy befolyásos kommunista pártot. Valamennyi választás kommunista szavazatai döntő feltételét alkotják annak, hogy előrehaladjunk a válság megoldása, a társadalom megváltoztatása felé.

Ez végül azt jelenti, hogy a valódi helyzet, a népi mozgalom által elért valódi színvonal alapján vizsgáljuk meg és oldjuk meg a politi-

kai egyezmények problémáját, különösen a választási egyezmények problémáját, minden egyes alkalommal, amikor a választások – amelyek időpontját nem mi határozzuk meg – ezt követelik. E probléma következtében szembekerülünk egy olyan nehézséggel, amely nem kidolgozott nehézség, és amelyet az idéz elő, hogy olyan pártokkal kell együttműködnünk, amelyek tőlünk eltérően nem kívánnak a társadalom átalakítása felé haladni. Nem hátrálunk meg e nehézségek elől, minthogy nem vetjük el a politikai egyezményekre való törekvésnek és az ilyen egyezmények megkötésének a gondolatát. De fenn akarjuk tartani magunknak a lehetőséget arra, hogy felmérjük az ilyen egyezmények hasznosságát és jelentőségét valamennyi konkrét esetben, a konkrét helyzettől függően. Valóban nem akarunk ismét káros illúziókat kelteni; olyan egyezményeket akarunk, amelyek nem lépnek a népi mozgalom helyébe, a népi mozgalmat nem korlátozzák, hanem megadják neki a szükséges segítséget és politikai kiegészítést.

A visszalépés problémái és a baloldal fogalma

Az előkészítő vitában egyes elvtársak ezt mondták: *„Megértjük ezt a politikát. De az 1986. évi választások rövidesen itt vannak! Mit csinálunk az 1986. évi törvényhozói választások második fordulójában? Visszalépünk a jelöltségtől?”* Nem nyilvánvaló-e, hogy ha ma, amikor még nem ismerjük a leendő választási törvényt sem, igennel vagy nemmel válaszolunk, az azt jelenti, hogy semmibe vesszük a nép harcát, a párt tevékenységét, a kommunista szavazatokat; azt jelenti, hogy vagy a rendszeres elszigeteltséget, vagy a Szocialista Párt követelései és politikája előtti kapitulációt választjuk!

Az az irányvonal, amelyet javasolunk, elutasítja ezt a végzetes alternatívát. A következő elvi alapon nyugszik: támogatunk mindent, ami elősegíti a népi tömörülést a válság leküzdését és a társadalom megváltoztatását szolgáló akcióban; elutasítunk mindent, ami ezt a mozgalmat akadályozza vagy rossz irányba téríti. Ez a politika diktálja módszerünket: ezen a világos alapon határozzuk meg konkrét választunkat a helyzet konkrét adottságaitól függően.

Még egy kérdés felvetődött az előkészítő vitában: a baloldal fogalmának kérdése. Jól láthatjuk valóban, hogy a Szocialista Párt és a jobboldal felhasználja, és visszaélve vele, kihasználja ma ezt a fogalmat, hogy ránk hárítsa a felelősséget, amely nem minket terhel az ország nehézségeinek súlyosbodásáért. És azt is tudjuk, hogy a nemzeti

politikai élet tervszerű leszűkítése a jobb- és baloldal egymással való úgynevezett szembeszállására, káros hatású bipolarizációra vezet, amely elfojtja a kommunistáknak és mindazoknak a hangját, akik nem hajlandók megadni magukat a válságoknak.

Jól tudjuk, hogy a baloldal és a jobboldal fogalmai belevésődtek az emberek tudatába, annál is inkább, mert a közös program, mint azt megállapítottam, ezt vitathatatlanul megerősítette. De ugyanakkor nem hagyhatjuk figyelmen kívül az előbb említett nehézségeket. Képesnek kell lennünk arra, hogy megértessük magunkat és cselekedjünk.

Ezenkívül helytelenül tennénk, ha nem fordítanánk figyelmet egyes új jelenségekre. Jean-Luc Mignon elvtárs például hozzászólásában a vitafórumon megjegyezte, hogy olyan eszmeáramlatok és mozgalmak kibontakozását tapasztalhatjuk, amelyek nem hivatkoznak szorosan a hagyományos politikai irányzatokra, ennek ellenére haladó értékek: *„emberi jogok, harc a faji megkülönböztetés ellen, a leszerelésért, a szolidaritás . . .”* hordozói. Ezek különösen azoknak a fiataloknak a mozgalmi, akik *„a politizálás más módjára”* törekcszenek.

A népi mozgalom új szerepe

Ezek olyan észrevételek, amelyek megérdemlik, hogy elgondolkozzunk rajtuk. Nem azért, hogy azt a következtetést vonjuk le, a „baloldal” fogalma megszűnt, hisz ez képtelenség lenne. Hanem azért, mert mint a határozattervezet megállapítja, *„olyan nagyméretű népi tömörülést tűzünk ki célunkul . . . , amelynek jóval meg kell haladnia minden múltbeli baloldali politikai többséget”*. Bizonyos, hogy ez nagyratörő, de szükséges igény. Mert el kell gondolkodnunk azon, hogy a baloldali többségek és kormányok igen gyakran, igen sok országban –, beleértve hazánkat is – vagy összeomlással, vagy a baloldali elvek megtagadásával végződtek. Hogyan kerüljük ki ezt a dilemmát? Válaszunk az új népi többségi tömörülés, és feladatunk, hogy ezt a tömörülést ilyen szintre emeljük.

Amikor az általunk javasolt tömörülés méreteiről beszélünk, nyilvánvalóan nem gondolunk a jobboldali pártokra. Ezekkel kapcsolatosan nincsenek illúzióink. Harcoltunk és továbbra is állhatatosan harcolni fogunk ellenük. De azok felé a férfiak és nők felé fordulunk, akik bár nem tekintik magukat szükségszerűen „baloldaliaknak”, ennek ellenére jó okuk van arra, hogy részt vegyenek egy sokrétű moz-

galomban, amely a gazdasági, a társadalmi és a nemzeti előrehaladásért harcol. Ez az általunk javasolt politika egyik új vonása.

Végül még egy körülmény indít bennünket arra, hogy a népi mozgalom új szerepét javasoljuk: eleget kell tenni annak a követelménynek, hogy valamennyi szinten mind kiterjedtebb legyen az embereknek a döntésekben és az irányításban való részvétele, a jogkörök decentralizálásával párhuzamosan. Beszámolóm említette ezt a problémát, és pontos javaslatokat terjesztett elő az intézmények reformjára vonatkozóan. Az állam e mélyreható demokratizálásának keretében javasoljuk, hogy kutassuk és vezessük be a közügyek felélénkítésének és irányításának új formáit, a politizálás új módjait, amelyeket a legkülönbözőbb területekről jövő férfiak és nők alkotó tevékenysége fog kibontakoztatni.

Tehát nemcsak a hagyományos népi mozgalomra törekszünk, amely a politikai vezérkarokra és a kormányokra kifejtett nyomás eszköze, hanem ennél sokkal többre: olyan népi tömörülésre, amely állandóságával és alkotó dinamizmusával elő tudja mozdítani a változást a társadalom valamennyi szintjén.

Láthatjuk, az a javaslatunk, hogy teremtsünk meg egy új népi többségi tömörülést, jelentős politikai kezdeményezés; azt jelenti, hogy kinyújtjuk kezünket azon férfiak és nők, azon fiatalok milliói felé, akik ma csalódottak, utat tévesztettek és tanácstalanok; azt jelenti, hogy a behódolás és a végzetbe való belenyugvás ellen szólítunk fel; azt jelenti, hogy új és mozgósító perspektívát nyitunk meg harcuk számára.

V. Egy nagy kommunista párt a mának és a jövőnek

Amikor ilyen célt tűzünk magunk elé, egyszersmind felmérjük azokat az erőket, amelyek elindítják a népi kezdeményezést valamennyi területen. Ezért mielőtt pártunk tevékenységével foglalkoznánk, hangsúlyozni akarom, milyen nagy fontosságot tulajdonítunk a szövetségek és a szakszervezetek tevékenységének.

A legkülönbözőbb jellegű mozgalmak – családi, társadalmi, női, emberbaráti és szolidaritási, kulturális és sportmozgalmak – igen sokféleképpen fejezik ki emberek millióinak különböző gondjait. Ez pótolhatatlan ütőkártya. Igyekszünk számos termékeny kapcsolatot teremteni ezekkel a szervezetekkel, úszteleiben tartva függetlenségü-

ket és céljaikat. És fontos, hogy a kommunisták maguk is mind jobban elősegítsék e szervezetek tevékenységét.

Ennek keretében kiemelkedő figyelmet szentelünk a szakszervezeti mozgalom tevékenységének. Mint azt egy ma is aktuális, 1979-ben keltezett dokumentumban kijelentettük, pártunk örömmel üdvözli, hogy hazánkban a munkáltatóktól, a kormánytól és a pártoktól független hatalmas szakszervezeti mozgalom működik. A történelem és az osztályharcról alkotott közös felfogás „különleges minőségű” kapcsolatokat teremtett pártunk és az első francia szakszervezeti központ, a CGT között. Mindent meg akarunk tenni azért, hogy ezeket a kapcsolatokat még jobban elmélyítsük. Ez megköveteli, hogy a CGT-hez tartozó kommunisták nagy aktivitással dolgozzanak e szervezetben, tiszteletben tartva a szakszervezet programját és alapszabályait. Általában kapcsolatokat kívánunk tartani valamennyi szakszervezettel, tiszteletben tartva függetlenségüket, és meg szeretnénk keresni minden közös vonást, pontot – még ha azt csak elszórtan és korlátozottan találjuk is meg egyik vagy másik területen –, ha ezáltal az együttműködés lehetővé teszi a dolgok menetének megjavítását.

NÉPÜNKNEK SZÜKSÉGE VAN EGY NAGY KOMMUNISTA PÁRTRA

A szakszervezeti és a társulási tevékenység fellendülése tehát parancsoló szükségesség. De, jól tudjuk, ez a tevékenység önmagában nem tud a helyzet valamennyi követelményének eleget tenni. Népünknek a válság leküzdéséhez, a társadalom megváltoztatásához szüksége van egy nagy Francia Kommunista Pártra.

Ez a franciák tapasztalataiból következik. 1981-ben és 1984-ben csökkent a befolyásunk a választásokon, és ennek következményei most keserűek népünk számára. Ha a kommunista párt meggyengül, romlik a dolgozók és az ország helyzete.

Abból következik továbbá, amit pártunk jelent. Pártunk nem önmagáért cselekszik. Azoknak a pártja, akik nem érzik jól magukat az igazságtalanságnak, a kizsákmányolásnak, a gyengék megvetésének ebben a társadalmában, és akik azért a célért tömörülnek, hogy ezt a társadalmat megváltoztassák. A kisemberek, a munkások, valamennyi fizikai és szellemi dolgozó, a nők, a fiatalok pártja. Nincs más célja,

mint hogy segítse akciójukban azokat, akik az igazságot, a szabadságot, a haladást akarják; azokat, akik azt akarják, hogy Franciaországnak jobb legyen. Ha a párt növeli befolyását és szervezetét, növeli a népi mozgalom súlyát.

Végül abból következik, amit javasolunk, mindabból, ami e beszámoló középpontjában áll: az a párt vagyunk, amely nem hajlandó belenyugodni a válságba. Nagy perspektívát javasolunk. A kommunista párttal való cselekvés nagy ütőkártyát jelent ahhoz, hogy előrehaladjunk ezen az úton.

Új erőfeszítést kell tennünk a kommunisták nevelésére

Nem elég, ha élcsapatszerepet követelünk a politikai harcban, ezt a szerepet be kell tölteni a mindennapi életben! Ez azt jelenti, hogy mint a határozattervezet hangsúlyozza, feltétlenül szükséges *„a párt egyes harcosait és az alapszervezeteket sokkal határozottabban aktivitásunk középpontjába állítanunk”*.

Mert ha meg akarunk valósítani egy új politikai gyakorlatot, mint azt állítjuk, elsősorban meg kell sokszoroznunk kapcsolatainkat a dolgozók valamennyi kategóriájához tartozó nőkkel és férfiakkal, a műhelyekben, az építkezéseken, a hivatalokban, a laboratóriumokban, valamint a lakókkal a lakónegyedekben, a városokban és a falvakban. Olyan kommunista férfiakra és nőkre van szükségünk, akik jól ismerik a körülöttük élő emberek problémáit, meg tudják valósítani pártjuk politikáját, mert megfelelő kezdeményezéseket tudnak javasolni.

Ez megköveteli, hogy az aktivisták képzésének elősegítésére szervezett, kitartó, nagyarányú tevékenységet fejtsünk ki. Ebben a vonatkozásban az előkészítő vita során sok elvtárs hangoztatta, pártunknak új erőfeszítést kell tennie a kommunisták nevelésére, vezető kommunisták képzésére.

Ha ismerjük azokat a hatalmas anyagi eszközöket, amelyeket ellenfeleink különböző rendű és rangú kádereik képzésére fordítanak, hogy képesek legyenek az osztályharc vezetésére a társadalom egész gépezetében, a vállalatoknál, az államapparátusban és a tájékoztatási eszközökben, felmérhetjük az általunk kifejtendő erőfeszítés fontosságát. Ezért munkánkban és törekvéseinkben elengedhetetlenül nagyobb helyet kell kapnia annak a feladatnak, hogy biztosítsuk a funk-

cióban levő vezetők ismereteinek állandó felfrissítését, és még több előkészítő és egyéb iskolát szervezzünk az aktivisták feladatainak és tevékenységi területének megfelelően.

Elsőbbséget kell adni az alapszervezetek működésének és életének

Szintén elengedhetetlen, hogy a párt tevékenységének súlypontját alapszervezeteink működésére és életére helyezzük, mert ezek alkotják a döntő elemét annak, hogy a párttagok megvitassák, magukévá tegyék és az életben megvalósítsák a párt politikáját.

Számos alapszervezetre van szükségünk. Erre van lehetőség. Nem titkoljuk, hogy a XXIV. kongresszus óta bennünket ért megpróbáltatások következtében csökkent a párt tagjainak a száma. Pártunknak 1984 végén 608 543 tagja volt. De látnunk kell, hogy jelentős számban vannak új párttagok is, és főként látnunk kell a lehetőségeket arra, hogy ezt a helyzetet megváltoztassuk oly módon, hogy nagy erőfeszítést teszünk a párt elengedhetetlenül szükséges megerősítésére.

Olyan alapszervezetekre van szükségünk, amelyek terjeszteni tudják eszméinket. A határozattervezetnek azt az ajánlását, hogy *„gyors, változatos formákat alkalmazó, világos és harcos propaganda kell az ellenféllel szemben, olyan propaganda, amely megfelel a cselekvés különböző szükségleteinek”*, szó szerint kell vennünk. Ugyanakkor fokoznunk kell a *l'Humanité* és a *l'Humanité Dimanche* olvasásáért és terjesztésért folytatott harcot. A lapjaink készítésében bevezetett változtatások ezt elősegítik, de nem helyettesítik az aktivisták erőfeszítéseit.

Olyan alapszervezetekre van szükségünk, amelyek intenzív pénzügyi akciókat tudnak folytatni, és ösztönözni tudják a pártot segítő előfizetéseket.

A vállalati alapszervezetek és a kommunista ifjúság

Alapszervezetekre van szükségünk ott, ahol sok, különböző foglalkozású dolgozó van együtt; ahol az ország nagy problémáinak gyökere található, ott, ahol e problémák megoldására különösképpen alkalmas terület nyílik; ott, ahol stratégiánk döntő mértékben megvalósulhat: a vállalatoknál. Ezért politikánk megvalósítása és sikere szempontjából döntő fontosságú, hogy a forradalmi pártnak hatalmas szervezete

működnek a vállalatoknál és az intézményekben. Ezzel az elsőrendű fontosságú feladattal valamennyi vezetőségnek, valamennyi kommunistának minden eddigénél nagyobb mértékben állandóan foglalkoznia kell.

Tegyük hozzá, hogy mindaz, amit ebben a beszámolóban az ifjúság problémáiról mondtam, megerősíti, hogy pártunknak feltétlenül elő kell segítenie a kommunista ifjúság hatalmas mozgalmának működését és fejlődését. Az ifjúság kérdésével gyakran foglalkoztak a körzeti és a szövetségi konferenciák. Ez helyes. De néha előfordult, hogy a konferencia résztvevői csak kicserélték véleményüket, és nem határoztak meg pontos és konkrét, a kommunista ifjúság alapszervezetét vagy szövetségi szervezetét segítő intézkedéseket annak érdekében, hogy fejlessze tevékenységét. Holott ez a döntő, meghatározó feltétele annak, hogy a fiatal nemzedék körében haladást érvünk el. Ezen a területen is elengedhetetlenül szükség van a jelentős erőfeszítésekre.

A kommunistaellenesség mai szerepe

Mint a határozattervezet hangsúlyozza, éppen mert pártunk ma támaszt jelent a belenyugvás erőivel szemben, s szilárd támpontot ad cselekvésünkhöz és a nehézségek leküzdéséhez, éppen ezért *„bontakoztatnak ki ellenfeleink módszeres kommunistaellenességet a népi erők leszerelésének egyik lényeges eszközeként”*.

Természetesen nem ma találkozunk először a kommunistaellenességgel. A kommunistaellenesség valójában egyidős pártunkkal... Napjainkban brutális és erőteljes jelleget ölt, a megvalósításához óriási eszközöket mozgósított a nemzeti rádió és a televízió, s ennek az új ténynek alapvető okai vannak. Az uralkodó osztály számára valóban létfontosságú, hogy elhallgattassa az egyetlen hangot, amely az uralkodó összhangnak ellentmond. Ez azt jelenti, hogy a kommunistaellenes offenzíva lényeges dimenziójában nem esetleges, mint ahogyan a válság és az általunk javasolt perspektíva sem az.

Mindent, ami vagyunk, mindent, amit mondunk, mindent, amit teszünk megrágalmaznak és meghamisítanak.

Olyan párt vagyunk, amely más, mint a többi, mert tevékenységünket mindig a dolgozók érdekétől függően határozzuk meg? Ellenfeleink egy kalap alá vesznek minket a többi politikussal. Az embert helyezük programunk középpontjába? Azt állítják rólunk, hogy fanatikusak vagyunk, akik egy kaszányatársadalomról álmodoznak. Igazsá-

gos társadalmat akarunk? Azt állítják, hogy az alsó szinten való nivellálás hívei vagyunk. Szenvedélyesen szeretjük a szabadságot? Úgy tüntetnek fel bennünket, mint leendő diktátorokat, akik az etatizmust, a kollektivizmust, az erőszakot hirdetik. Egész történetünk azt tanúsítja, hogy odaadóan szolgáljuk a nemzet érdekét? Úgy kezelnek minket, mint rossz franciákat, akik Moszkvától kapják a parancsokat. Tevékenységünk a jövő felé fordul? Azzal rágalmaznak meg bennünket, hogy a múlthoz, egy elavult dogmához ragaszkodunk. Világos stratégiánk, pontos céljaink vannak? Azt bizonygatják, hogy találomra irányítjuk hajónkat, a szél játékának kitéve, egyik nap „fehéret” mondunk, a másik nap „feketét”. Legfontosabb tulajdonságunk a becsületesség, a nyíltság, az önzetlenség? Azzal vádolnak minket, hogy kététes forrásokkal rendelkező csalók vagyunk.

Végeredményben igyekeznek fokozatosan kiirtani az emberek tudatából mindazt, amit pártunk Franciaországért és népéért tett és tesz. Hogyan magyarázhatnánk másként azt a publicitást, amit a Marcel Paul ellen hangoztatott gyalázatos vádaknak adtak; vagy azt, hogy immár rendszeresen hangoztatják azt az aljas és túrhetetlen állítást, hogy hasonlóság van pártunk és a szélsőjobboldal között? Ha azok, akik kigondolják és elhatározzák, hogyan kell folytatni Franciaországban az ideológiai háborút a haladó eszmék ellen, elhatározták volna, hogy elsődlegesen a fiatalok tudatában az antifasizmus helyébe a kommunistaellenességnek kell lépnie, akkor sem folyna a kampány ellenünk másként, mint most.

Ez a vállalkozás nemcsak a kommunistákat sérti, halálos veszélyt jelent hazánkban a demokráciára nézve is. Ez azt jelenti: az a kötelességünk, hogy mindazokkal együtt, akik felméri ennek veszélyét, sokkal határozottabban adjuk meg erre a szükséges választ.

A KOMMUNISTA PÁRT DEMOKRATIKUS ÉLETE

Egy forradalmi párt arról a politikáról ismerhető fel, amelyet hirdet, arról az akcióról, amelyet folyhat. Felismerhető azonkívül szervezkedésének módjáról, demokratikus életéről. Mi a valóság ezen a téren? Mi az a közös tapasztalat, amelyet valamennyi kommunista a XXV. kongresszus előkészítése során szerzett?

Mi valójában a demokratikus centralizmus?

Több hónapos vitát folytattunk a jelenlegi helyzet pártunk számára döntő fontosságú súlyos problémáiról. Hol van olyan aktivista, aki nem fejezhette ki szabadon véleményét és nem nyilatkozhatott szavazatával az eléje terjesztett javaslatokról? Ki kapott parancsot? Kinek tanácsolták, hogy az általa kívánt állás vagy további karrierje szempontjából jobb lenne, ha egyetértene? Hol igyekeztek ravasz mérlegeléssel, kulisszák mögötti paktálással kompromisszumra jutni? Hol van olyan vezető, aki maga jelölte ki a többi vezetőt; akinek megvannak a saját neveltjei, saját emberei; akinek megvan a saját klikkje? A kommunisták mindezt, ami máshol megszokott gyakorlat, mélysegesen elítélik, mindez egyszerűen elképzelhetetlen pártunkban.

Ezért a kommunisták hatalmas többsége kinyilvánította, hogy helyesli a demokratikus centralizmust; azt a szervezeti elvet, amely lehetővé teszi beleszólásunk teljes hatékonyságát.

Hogyan hozzuk meg a határozatokat a kommunista pártban? Végeredményben a lehető legegyszerűbben és legdemokratikusabban. A kommunisták valamennyi problémát teljes szabadsággal megvitatnak, majd e vita alapján határoznak. Egyes határozatokat teljes egyetértéssel hoznak. A többi esetben a többségi szabály szerint döntenek. A többségi szavazattal hozott döntést azután mindenki tiszteletben tartja és megvalósítja, amellet, hogy természetesen mindenki szabadon fenntarthatja véleményét, és védelmezheti azt abban a pártszervezetben, amelyhez tartozik. És végeredményben az élet mondja ki az utolsó szót.

Ez a demokratikus centralizmus. Ezen a módon elkerülhetjük akciónk megbénulását, hiszen ez lenne mind között a legrosszabb egy olyan párt számára, mint a miénk. A demokratikus centralizmus biztosítja valamennyi kommunista akcióegységét. Azt a biztos tudatot adja dolgozóinknak, népünknek, hogy pártunknak egyetlen hangja, egyetlen politikája van.

Ezért a gyakorlatban valamennyi szinten őrködni kell szervezeti elveink tiszteletben tartása felett. Ha ezt megteesszük, tökéletesítjük pártunk demokratikus életét.

Irányzatok kialakulása gyengíténé a demokráciát, és ártana a hatékonyságnak

Mit tehetünk ezen a téren? A vita során elgondolásokat terjesztettek elő. Például azt javasolták, hogy a küldöttségek és a vezetőségek tagjaiként valamennyi szinten „különböző beállítottságú” elvtársakat válasszanak meg. Ezt a kérdést alaposan tisztázni kell.

Ha ez a javaslat azt jelenti, hogy e küldöttségek és vezetőségek összetételének úgy kell képviselnie a pártot, amilyen az a valóságban, jó együttést kell alkotniuk különböző személyiségek, különböző társadalmi rétegek, nemzedékek tagjai, különböző tapasztalatokkal rendelkező kommunisták részvételével, ez indokolt törekvés. Pártunk valóban igen különböző beállítottságú, személyiségű, élet- és munkastílusú férfiakból és nőkből áll. Ez felbecsülhetetlen érték, és nagy figyelmet kell fordítanunk arra, hogy ezt mindjobban felhasználjuk.

De egészen más a helyzet, ha „a beállítottság sokfélesége” kifejezésen azt értjük, hogy osztályozzák a kommunistákat, és ily módon megvetnénk egy különböző irányzatokra bomló párt alapját. Ha bármilyen kis mértékben is megengednénk, hogy a párt erre az útra tévedjen, akkor – megfontoltam a szavaimat – a párt vesztét okoznánk.

Valóban a legfontosabb feltétele annak, hogy a kommunista saját személyiségét, saját beállítottságát tiszteletben tartsák az, hogy nem katalogizálják mindjárt kezdetben, nem látják el címkével, hanem egészében olyan egyéniségnek tekintik, aki saját hangján beszél és véleménye egy véleménynek számít, és nem tartják valamelyik vezető vagy klikk szóvivőjének. Leplezett vagy nyílt tendenciák kialakulása nemcsak hogy csökkentené a demokráciát pártunkon belül: súlyosan ártana akciónk hatékonyságának is. Hogyan képzelhető el, hogy pártunk egyidejűleg többféleképpen beszél? A szociáldemokrata pártra jellemző, hogy egy politikát hirdet és egy másikat valósít meg a gyakorlatban. A forradalmi pártra az jellemző, hogy cselekedetei összhangban vannak kijelentéseivel. A forradalmi párt tehát csak egyféleképpen beszélhet.

Fel kell értékelní a vezetőségek szerepét

Ebből egy második megjegyzés következik. Az előkészítő vitában egyes elvtársak bírálták pártunk vezetőségének vagy egyes vezető szerveinek tevékenységét. A sajtó jelentős mértékben felnagyította és dramatizálta a tényeket, és azt állította, hogy az ilyen bírálat valóságos forradalmat jelent a kommunista pártban... Ezt is világosan tisztáznunk kell.

Ha arról van szó, hogy egy kommunista bírálóan és elnézés nélkül megvizsgálja a vezetők vagy egy meghatározott vezető tevékenységét, amelyet a jelenlegi kongresszus és az előző kongresszus között kifejtett, ez teljesen természetes. Ez egyébként a kommunisták megszokott gyakorlata a párt szervezetének valamennyi szintjén. Nálunk a vezetőknek állandóan számot kell adniuk tevékenységükről azoknak, akik megválasztják őket. A körzeti pártértekezletek megvizsgálták a leköszönő körzeti pártbizottságok tevékenységét. A megyei pártértekezletek megvizsgálták a leköszönő megyei pártbizottságok tevékenységét. És a kongresszus megvizsgálja a leköszönő központi bizottság tevékenységét. Ez napirendünk második pontja.

De ha a vezetők bírálata útján valaki vitatja maguknak a vezetőségeknek a szükségességét és szerepét, akkor az olyan alapvető politikai kérdést vet fel, amellyel foglalkoznunk kell.

Stratégiai döntéseink nemcsak hogy nem indíthatnak minket arra, hogy csökkentjük a vezetőségek szerepét, hanem éppen megkövetelik, hogy a vezetőségeket felértékeljük. Ahhoz, hogy növeljük valamennyi alapszervezet kezdeményezőképességét, szükségünk van olyan vezetők-re, akik állandóan törődnek a párt alapszervezeteinek tevékenységével, vezetők-re, akik élővé teszik politikánkat, azt konkrét kezdeményezésekbe ültetik át. Szükségünk van olyan vezetők-re, akik életteli tudják megtölteni, ösztönözni, magyarázni tudják, meg tudják való-sítani azt, amit a párt elhatározott; szükségünk van olyan vezetők-re, akik alaposan tájékoztatják a kommunistákat, vagyis nemcsak ismer-tetik döntésüket, hanem meg is tudják magyarázni, mi indította a pár-tot ezek megfogalmazására. Ez tehát fontos, nehéz, nélkülözhetetlen feladat.

Több kommunistát kell bevonni

a problémák átgondolásába és a határozathozatalba

A kommunisták vitája kitért arra is, s a határozattervezet is hangsúlyozta, hogy javítani kell az információ áramlását mindkét irányba, s hogy melyek a legjobb feltételei az információk összegyűjtésének, annak érdekében, hogy pártunk és vezetősége a szükséges határozatokat időben meghozza.

Pártunk szervezeti szabályzata gondoskodik a lehetőségekről ebben az értelemben. Megállapítja például, hogy valamennyi alapszervezetnek *„kötelessége, hogy a körzeti pártbizottság, a megyei pártbizottság vagy a központi bizottság tudomására hozzon minden javaslatot, amelynek célja a párt politikai irányvonalának jobb alkalmazása vagy gazdagítása”*. Ezt a lehetőséget kétségkívül nem eléggé használjuk ki a gyakorlatban. A szervezeti szabályzat lehetőséget ad arra is, hogy sajtónkban vitafórumot nyissunk a kongresszus előkészítésén kívül is.

A határozattervezet ebben a szellemben pontos javaslatokat terjeszt elő működésünk megjavítására, azzal a céllal, hogy több kommunistát vonjanak be a problémák átgondolásába, a tapasztalatcserébe és a döntések meghozatalába.

Ezek a javaslatok lehetőséget nyújtanak arra, hogy új kapcsolatokat teremtsünk azok között a kommunisták között, akiket ugyanaz a határozat érint, amikor ugyanannak a nagyvállalatnak, ugyanannak a csoportnak, ugyanannak az iparágaknak vagy ugyanannak a vidéknek az aktivistáiról van szó, vagy ha több körzetet vagy megyei pártszervezetet érdekelnek ugyanazok a problémák. Általában feltehetjük a kérdést, hogy egy nagy problémával kapcsolatosan és akkor, ha a helyzet nem követeli meg az azonnali döntést, a valamennyi kommunistával való konzultálás megfelelő formái nem tennék-e lehetővé a párt vezetősége számára, hogy az egész párt véleményének jobb ismeretében hozzon döntést. Ezen gondolkoznunk kell.

Tehát azt javasoljuk a kongresszusnak, hogy támogasson mindent, ami megjavítja bebeszólásunk hatékonyságát és valamennyi kommunistának a problémák átgondolásában, megvitatásában, a döntéshozatalban és politikánk megvalósításában való részvételét.

Franciaországban nagy jövője van a kommunista pártnak

Elvtársak!

Pártunk XXV. kongresszusa a remény és a harc kettős jegyében zajlik.

A reményt az adja, hogy népünkkel együtt véget akarunk vetni a kiábrándultságnak, és újat akarunk alkotni; a remény: egy új többségi népi tömörülés perspektívája.

A remény: az a valódi kiút, amelyet a kapitalizmus válságából meg akarunk nyitni, az új társadalom, amely megfelel népünk szükségleteinek, hagyományainak és ízlésének: a francia szocializmus.

A remény: a népek előbbre jutása, az igazságosságra, a haladásra, a demokráciára, a békére és a leszerelésre, a szocializmusra való nagy törekvések, amelyek az egész emberiséget áthatják.

Ez a remény nem vak. A valóság változása táplálja. De csak akkor válik valóra, ha népünk harcára támaszkodik, annak a népnek a harcára, amely a szabadság és a boldogság felé vezető út szervezője és végrehajtója.

Az a feladatunk, hogy ezen munkálkodjunk. Minden erőnket és egész szívünket bevetjük ennek a feladatnak a teljesítésébe, abban a meggyőződésben, hogy hazánkban nagy jövő vár a Francia Kommunista Pártra.

I. Bevezetés

Az 1981 tavaszán kibontakozó nagy reményeket az utolsó két esztendőben fokozatosan erős elégedetlenség váltotta fel. Ennek mélységét mutatja az a visszaesés, ami az 1984. évi júniusi választások során sújtotta mind a Szocialista Pártot, mind a Francia Kommunista Pártot.

Miután az 1981-es választásokkal hatalomra került kormányzat nem felelt meg szavazói elvárásainak, sőt a kormányátalakítás pillanatában sem vette figyelembe, hogy az Európa Parlament választásaira a franciák a jobboldalra szavaztak. A kommunisták levonták ebből a tanulságokat, amikor a múlt év júliusában úgy határoztak, a továbbiakban nem vesznek részt a kormányban. Véget ér a francia politikai élet egy korszaka. Nem csupán az 1981 óta eltelt három év, hanem jóval hosszabb idő – egy negyedszázad –, amelynek során fokozatosan kialakult a közös kormányprogram eszméje körül egy baloldali kormány terve, majd győzelme.

A munkanélküliségre, a társadalmi hanyatlásra és az ipar visszafogására épülő politika 1981-ben a jobboldal és a tőkések bukásához vezetett. Napjainkban visszatérést tapasztalunk ehhez a szigorúsági politikához, amely egyáltalán nincs tekintettel a néptömegek reményeire, s ez kiábrándultságot, haragot, esetenként csüggedést vált ki. A reakciós erők büszkén könyvelik el, milyen eredményes nyomásuk a kormányra. Visszatérési terveiket hangoztatják.

Az a megállapítás, hogy a jelenlegi szocialista kormányzat politikája tovább mélyíti a válságot, s ha nem következik be változás, bukásához vezet, illetve annak megállapítása, hogy a Francia Kommunista Párt befolyása csökkent, több kérdést is felvet: hogyan és miért jutottunk ilyen helyzetbe? Az előrelépés érdekében milyen tanulságokat kell pártunknak e kísérletből levonnia? Az események fényében

miként kell értékelniünk a Francia Kommunista Párt legutóbbi kongresszusain kimunkált politikát, illetve annak gyakorlati megvalósítását? Van-e pozitív perspektívája a népi mozgalomnak?

A Francia Kommunista Párt XXV. kongresszusának legfőbb célkitűzése, hogy választ adjon ezekre a kérdésekre. Nem járunk ismeretlen terepen. A francia kommunisták az elmúlt évek során számba vették az előttük tornyosuló nehézségek okait, sőt Franciaország és népe számára megkezdtek egy új politikai irányvonal kidolgozását.

Van perspektíva. A válság társadalmunk átalakítására kötelez. Franciaországnak szocializmusra van szüksége, olyan szocializmusra, amely megfelel az ország hagyományainak, sajátosságainak, illetve korunknak és a bennünket körülvevő világ adottságainak: ez a francia szocializmus. Megvalósításának legcélravezetőbb útja, ha többségi mozgalomba tömörítjük mindazokat az erőket, amelyeknek célja, hogy a válság megszüntetéséért vívott harccal és az általános szavazati jog segítségével átalakítsák társadalmunkat.

Ez az elképzelés jelentős újítást tartalmaz. S ebből következően fel kell tennünk a kérdést: mivel magyarázható, hogy éppen abban a periódusban kellett jelentős választási vereséget elszenvednünk, amikor alapvetően megújítottuk politikánkat? Ez a kudarc hirtelen lökést adott a régihez való visszatérés tendenciájának, amely lényegében már akkor megmutatkozott, amikor megkezdtuk az új politika kidolgozásában tapasztalható késedelem felszámolását. Le kellene tehát mondanunk arról az új útról, amely mellett elköteleztük magunkat?

Ellenkezőleg, ennek az útnak a mind teljesebb kimunkálását javasoljuk. Úgy véljük, nehézségeink legfőbb oka az, hogy a társadalmi és demokratikus haladás hívei jó részének gondolkodását és cselekvését még jelentősen befolyásolja az a politikai stratégia, amely a szocialisták és a kommunisták közötti csúcscsintű egyezményre épült.

Ezt az akadályt a párt gyakorlati lépéseivel és az emberek tapasztalatainak segítségével lehet legyőzni. A cselekvésnek és a tapasztalatnak – éppúgy, mint a kudarcnak és a sikernek – ki kell egészítenie egymást.

Természetesen újra végig kell gondolnunk mindazt, amit e három utolsó év során mondtunk és tettünk. De elkerülhettük volna-e a nehézségeket, miután annyi éven át próbáltuk meggyökereztetni az emberek tudatában, hogy a közös program és a kommunista miniszterek részvételével működő baloldali kormány meg fogja oldani az emberek és az ország problémáit – ami nem következett be? Elkerülhető lett

volna-e vajon, hogy a kormányban való részvételünk látszólag ne legyen ellentmondásban kritikai tevékenységünkkel, ne legyen ellentmondásban a harcra, az aktív fellépésre mozgósításunkkal, továbbá ne legyen ellentmondásban az utóbbi kongresszusainkon kidolgozott, és mindenki, még a kommunisták számára is új politika gyakorlati megvalósítására irányuló felhívásainkkal?

Legutóbbi tapasztalatainkból következően pozitív választ kell adnunk a XXV. kongresszuson felvetődött kérdésre: Tovább kell-e haladnunk vagy sem a megelőző kongresszusokon megkezdett úton? Mi azt mondjuk: igen. Meg kell szilárdítani, a legutóbbi időszak tanulságainak hasznosításával tovább kell mélyíteni ezt az új politikai irányvonalat, s azonnal meg kell kezdeni megvalósítását.

A remény él. Igaz, mély és érthető a csalódottság, de ez sem indokolja a levertséget, a passzivitást vagy a magunkba zárkózást. Nincs elrekesztve a változás útja. Máris tapasztalhatók újító tartalmú akciók.

Franciaország népe történelmének minden döntő pillanatában képes volt arra, hogy önmagában találja meg az ország újjászületését megvalósítani képes erőket. Napjainkban a válság keményen és mélyen sújtja az országot. Új, még nem alkalmazott megoldási módokra van szükség. Nincs a válságban semmi végzetszerű. Léteznek a megoldási módok és léteznek a megvalósításukhoz szükséges erők.

A Francia Kommunista Párt felhívja mindazokat a nőket és férfiakat, akik választ keresnek, aggódnak, szenvednek és új perspektívát keresnek: gondoljuk át együtt a most átélt időszakot. Vonjuk le együtt bátran és egyértelműen a következtetéseket. A válság leküzdése, a francia szocializmus megvalósítása érdekében hozzuk létre együtt az új többségi népi tömörülést.

Ez a perspektíva a kommunisták számára nem kibúvó és nem menedék, hanem alapvető fontosságú politikai kezdeményezés. Ezt javasolják az országnak, és ennek megvalósítását állítják cselekvésük középpontjába.

II. A válság és a válság leküzdése

A mai helyzet megértését célzó valamennyi elemzésben, a pártunkra váró nehézségek leküzdését segítő megoldások keresésekor abból kell kiindulnunk, ami a XX. század végi Franciaország problémáinak gyö-

kere: a francia társadalom válságából. Ez a válság 1981 és 1984 között tovább mélyült, miután a kezdeti pozitív reformokban rejlő lehetőségeket nem használták ki.

A mai kapitalizmus válságban van

Milyen válságról van szó?

A kapitalizmus szószólói erre a kérdésre leegyszerűsítő válaszok egész sorát adták az évek folyamán, ezeknek egyetlen közös vonásuk, hogy zavart keltsenek és elleplezzék saját felelősségüket. Így kezdetben egyáltalán a válság létét is tagadták. Később, a tények kényszerítő hatása alatt elismerték a válságot, okaként a „fogyasztói társadalmat” jelölték meg, és magasztalták a nulla növekedést. 1973 után az ország valamennyi problémájáért az olajárak emelkedését tették felelőssé, később a fejlődő országok konkurenciájában vélték megtalálni a legfőbb bajforrást. Miután a hasonló jellegű érveket kimerítették, a nyolcvanas években újabb tézissel álltak elő: minden nehézség a technológiai változásokból fakad. Az egymást követő magyarázatok mindegyike abból indult ki, hogy az úgynevezett világ gazdasági válságból adódó elkerülhetetlen jelenségről van szó, ami ránk kényszeríti és indokoltá teszi a munkahelyek csökkentésének, a termelőkapacitás elhanyagolásának, a vásárlóerő csökkentésének, a szociális és demokratikus jogok visszaszorításának politikáját, alárendelésüket a multinacionális vállalatok diktálta törvényeknek és a dollár hatalmának.

A szocialista kormányzat, a modernizálást hangoztatva, nyíltan magáévá tette ezt a szemléletet, és 1982 közepétől e politika mellett kötelezte el magát.

A Francia Kommunista Párt ismételten hangsúlyozza, hogy ez a politika nem tudja az országot kivezetni a válságból, sőt még mélyebb válságba taszítja, miután annak alapvető gyökereit táplálja. A kommunisták már a hatvanas évek második felében felhívták a figyelmet a válságjelenségekre, s megkezdték okainak elemzését. A válság kibontakozását folyamatosan nyomon követve elmélyítették elemzéseiket és kimutatták a válság valódi természetét.

Az életfeltételek, a munkalehetőségek és a fejlődés feltételeinek romlása a kapitalizmus válságának, világuralmi rendszerének, a reá jellemző munkatermelékenységi típusnak, társadalmi életnek és irányítási rendszernek a következménye.

A válság akkor fejlődött ki, amikor a kapitalizmus alapvetően új

feladatokkal szembesült: nagy horderejű technológiai, társadalmi és emberi változásokkal. Az ismeretek felhalmozódása és a tudományos-technikai forradalom soha nem látott lehetőségeket teremtenek, s változásokat idéznek elő az emberi személyiségben is. Széles körben fejlődött az emberek törekvése a szabadabb életre, munkájuk megválasztására, részt akarnak venni egy sokkal gazdagabb társadalmi életben.

A válságban levő kapitalizmus struktúráinak, irányítási rendszerének és intézményeinek uralma tönkreteszi ezeket a lehetőségeket, elfojtja ezeket a törekvéseket.

Összegezve: olyan mély, tartós és globális válsággal állunk szemben, amely az ország életének minden területét érinti, amelyben kifejeződik a kapitalizmus alkalmazkodásképtelensége, illetve struktúráinak, mechanizmusainak, politikájának fékező hatása a termelőerők fejlődésére és a modern világ embere szükségleteinek kiteljesítésére.

A válság utóbbi fejleményei erőteljesen érintik a vállalatokat, a politikai életet és intézményrendszert, valamint a társadalmi életet és a nemzetközi kapcsolatokat.

A vállalat

Megállapíthatjuk, hogy a legfontosabb gazdasági és társadalmi döntéseket a vállalatoknál a dolgozók érdekeit és törekvéseit, szabadságát és jogait teljesen figyelmen kívül hagyva hozzák meg.

Csupán a dolgozók harca háríthatja el az akadályokat, kényszerítheti ki a döntések módosítását. Vagyis a dolgozóknak teret kell nyerniük a vállalatok irányításában, jöllehet ki akárják őket ebből rekeszteni. Ez szükséges az életszínvonal és az alkalmaztatás szintjének megőrzéséhez, illetve javításához. Ez jelenti egyúttal a gazdasági fejlődés modern koncepcióját, olyan koncepciót, amely több szabadságot, nagyobb állampolgári jogokat is tartalmaz, és helyesebben szolgálja az ország érdekeit.

A nehézségek ellenére mind a magánszektorban, mind az állami szektorban növekszik azoknak a dolgozóknak a száma, akik felismerték e feladat fontosságát.

A dolgozók egyre kevésbé fogadják el, hogy az államosított vállalatokat is változatlanul a tőkés irányítás kritériumai szerint vezetik. A pénzügyi rentabilitás, a rövid távon érvényesülő versenyképesség indokával és az úgynevezett modernizálás leple alatt a vállalati irányítást Franciaországban a tőkeexportálás, a termelő beruházások vissza-

fogása, a foglalkoztatás és a létszám leépítése, a vásárlóerő csökkenésére irányuló törekvések jellemzik.

Az egyik helyen feloszlhatnak egy magánérdekeltségű ipari csoportot, másutt állami kezelésbe vesznek egy nacionalizált vállalatot. Ám a demokrácia és a hatékonyság fejlődése a kezdeteknél elakad.

Márpedig igen fontos, hogy a foglalkoztatás, a dolgozók képzettsége, kezdeményezőképesége és gondolkodása a modern termelés meghatározó tényezőjévé váljon.

Bár a versenyképes és a szükségleteknek megfelelő termelés azt kívánna, hogy a francia vállalatok a nemzeti termelés fejlődésének elősegítése érdekében kooperációra lépjenek egymással, tömörítsék az ehhez szükséges eszközöket, inkább azt tapasztaljuk, hogy a legnagyobb vállalatok amerikai és japán vállalatokkal társulnak, illetve határainkon kívül építik ki bázisaikat. A kis- és középvállalatok viszont a szigorúsági politika, a rendkívül súlyos hitelfeltételek terheit viselik, illetve az uralkodó csoportok átstrukturálódásának következményeit szenvedik el. A dolgozók kizsákmányolása és a spekuláció elterjedése mind nagyobb méreteket ölt.

Bár az ország pénzügyi erőforrásait arra kellene mozgósítani, hogy Franciaországban keressük és teremtsük meg a hatékony beruházások feltételeit, a tőke mindenáron az alkalmaztatás foka és a dolgozók életszínvonala rovására akarja elérni pénzügyi rentabilitását. Ilyen körülmények között a felhalmozott hatalmas tőkék nem találnak megfelelő fizetőképes és pénzügyileg rentábilis piacot, ezért egyre inkább a spekuláció, a pénzügyi befektetések irányába orientálódnak.

A bankhitel minden célt szolgál, csak a nemzeti termelés fellendítésének ügyét nem. Következésképpen a francia termelőapparátus színvonala tovább csökken, az ország és az állam eladósodása nő. Kémény harcokra van szükség e területen is, hogy csökkenjen a pénzügyi zűrzavar, megvalósuljon egy adó- és bankreform, illetve a közpénzek felhasználásának ellenőrzése.

Miközben a dolgozók szolidaritásra és nagyobb felelősségre vágyanak, szabadon kívánnak dönteni saját életükről, a tőkés egymással való szembeállításukra törekszik, válasza a munkanélküliség, a bizonytalanságba taszítás, a munkafolyamat felaprózása, a szakképzetlenség tartósítása, az elnyomás.

Az a tény, hogy a tőkés és az állami szektor irányítói valameny-nyi vállalatnál tagadják a dolgozók beleszólási jogát e kérdésekbe – tehát hogy a vezetés kulcsterületein megváltoztathassák annak kritériu-

mait —, önmagában bizonyítja, milyen jelentős ez a tét a válság el-
leni harcban.

Az új technológiák bevezetése még inkább aláhúzza a dolgozók be-
leszólási jogának jelentőségét. Ez komoly összegeket kíván mind a kép-
zés, mind a kutatás területén, termelő beruházásokat tesz szükséges-
sé, a megfelelő források biztosításával és a pénzügyi irányítás megtisz-
tításával.

A tényleges vállalati modernizálás az irányítás optikájának megvál-
toztatását követeli. A megnövekedett szükségleteknek megfelelő javak
versenyképes előállításához az alkalmaztatás a kulcskérdés, annak
számszerű növelésére és minőségi fejlesztésére van szükség. Ugyanezen
cél érdekében új viszonyokat kell létrehozni a munkában, visszaszorít-
va az ellentétet „azok között, akik gondolkodnak, és azok között,
akik végrehajtanak”.

Már ma is tapasztalhatjuk, hogy munkások, technikusok, alkalma-
zottak, középvezetők sok esetben ilyen irányban folytatnak harcot, en-
nek szükségessége mellett foglalnak állást.

Az intézmények és az országos szintű politikai vita

A válság elmélyülése a politika területét, az intézményeket is érinti.

A tőke erői a „túlméretezett” államhatalmat tették legfőbb harci
eszközükké. Valójában arra törekedtek, és változatlanul arra töreksze-
nek, hogy mindinkább saját kizárólagos céljaikra használják fel az in-
tézményeket, az állam pénzügyi és gazdasági lehetőségeit, az állami
jövedelmeket. Céltáblájukká tették a közintézményeket. Olyan államot
akarnak, amely a jelenleginél önkényesebb, bürokratikusabb, még job-
ban ránehezedik az állampolgárok életére. A pénz uralkodó hatalma
érdekében még szabadabb lehetőségeket követelnek.

Az országos intézmények szerepét és működését szabályozó alap-
elvek és az 1958 után, majd az 1962-es reformmal kifejlesztett eljá-
rás, amely szerint a köztársasági elnököt az általános szavazati jog
alkalmazásával kell megválasztani, a legfőbb államhatalmat egyetlen
személy kezében összpontosítja. A kormány szerepe az államfő politi-
kai döntéseinek végrehajtására redukálódott. A parlament szerepe gya-
korlatilag a nullával egyenlő. A parlament által megszavazott decent-
ralizációs törvényeket is mind kevésbé veszik figyelembe. Az intéz-
ményrendszer mechanizmusa és a választási rendszer is a valódi plu-
ralizmusra halálos veszélyt jelentő bipolarizáció irányába hatnak.

A rendkívül elsekélyesedett politikai vita csupán a tömegkommunikációs eszközök által „elnökképesnek” bemutatott néhány „vezető” személye körül zajlik. A választók arra kényszerülnek, hogy sorsukat a valószínű győztesnek, a kiválasztott embernek a személyéhez fűzött változásra tegyék fel.

A jelenlegi periódusban az ország jövőjéről való gondolkodást a politikusi kombinációkba próbálják bezárni. Ennek legfőbb célja, hogy megakadályozzák a vitát és a válság leküzdéséhez szükséges harcot.

Ilyen körülmények között a politikai élet számos francia szemében az őt foglalkoztató kérdésektől idegen, beleszólása szempontjából elérhetetlen dolognak tűnhet föl.

Ezzel párhuzamosan módszeres kommunistaellenességet bontakoztatnak ki a népi erők leszerelésének egyik lényeges eszközeként. A nemzeti rádió és televízió is alaposan kiveszi ebből a részét.

Mindebben nem erőt kell látnunk, hanem a rendszernek a gyengeségét, amely fél az emberekhez valóban közelálló, demokratikus, decentralizált politikától.

A fennálló rendet védelmező erők az általuk létrehozott helyzetet demagóg módon kiaknázva ezért támadják általában a politikai pártokat és az általános szavazati joggal megválasztott képviselőket. Vagyis azokat, akik az állampolgárok véleményének sokféleségét fejezik ki, őket képviselik.

Ennek a káros hatású vállalkozásnak riadóztatnia kell minden demokratát. Mert mindez ürügyül szolgál az intézmények és működésük antidemokratikus jegyeinek erősítéséhez, a legkülönbébb kalandorakciókat táplálhatja, és a szélsőjobboldal tevékenységének kedvez.

A Francia Kommunista Párt határozottan szembeszáll e kísérletekkel, az intézmények és a politikai élet valóságos demokratizálásáért küzd. Mától kezdve harcol az intézmények demokratikusabbá tételéért és azért, hogy a dolgozók, illetve általában az állampolgárok az önrendelkezés perspektívájának szem előtt tartásával mind nagyobb részt kapjanak a döntések meghozatalában.

A társadalmi élet

A válság jelentősen megtépázta a társadalmi és emberi kapcsolatokat.

A munkanélküliségnek nem csupán anyagi, hanem társadalmi és morális következményei is vannak: befolyásolja az emberek maga-

tartását, elsősorban a fiatalok viselkedését, és számos esetben drámához vezet. Jóllehet a beiskoláztatások száma emelkedett, a gazdasági és kulturális egyenlőtlenség, az iskolának a modern élet szükségleteitől való elmaradása és a megfelelő eszközök hiánya miatt a társadalmi különbségek és az oktatás kudarca súlyos teherként nehezednek ránk. Az egyenlőtlenségre épülő urbanizáció és az utóbbi évtizedekben e téren ránk kényszerített engedmények következtében az életfeltételek – elsősorban a nagyvárosokban — jelentősen leromlottak, ugyanis egy helyre tömörítik a társadalmi és kulturális szempontból egyaránt leghátrányosabb helyzetben levő embereket, köztük a bevándoroltakat. Az egymás mellé kényszerült emberek problémái és konfliktusai ezekből a nehézségekből erednek, s a reakciós erők e nehézségek szítására és kiaknázására törekednek. Az egész társadalomban növekszik a bizonytalanság, a türelmetlenség, fokozódnak a feszültségek. Emelkedik a kábítószer-fogyasztás.

A tengerentúli megyékben és a tengerentúli területeken romlott a helyzet 1981 óta.

Az információk és a kultúra terjesztésének legfőbb eszközeit a tömegek manipulálására használják fel, gyakran szabványyszerű, az Egyesült Államokban előre gyártott elemekből álló termékek árasztják el a piacot, rendszeresen hazugságokhoz és rágalmazáshoz folyamodva acsarkodnak a forradalmi eszmék, a világ haladó erői ellen; a csüggedést, a beletörődést, a reménytelenséget táplálják.

Az új értékek és az új életmód utáni egyre erősödő vágy a hanyatló burzsoá társadalom kényszereivel kerül szembe, s új válaszokat követel. Ehelyett a társadalom vezetői a kapitalizmus régi dzsungeltörvényének – győzzön a legerősebb és a leggazdagabb – némileg a mai élethez igazított változatával állnak elő. Újabb csapást mérve azokra, akik tönkretett, megcsonkított életükkel fizetik meg ezért az árat!

Minden arra vall, hogy a válság elleni harc tétje végső soron az emberi nem jövőjének, kiteljesedésének tétje; egy új társadalom megteremtése.

A nemzetközi kapcsolatok

A válság kibontakozása jellemzi a franciaországi helyzetet. De ez a folyamat nem kíméli a többi tőkés országot sem, bár mindenütt a helyi sajátosságoknak megfelelően alakul.

Ez áll az Egyesült Államokra is. A referenciaforrásaikat az ország realitásaitól és lehetőségeitől elszakadva, hazánk határain kívül kereső tőkés erők Reagan politikáját ajánlják modellként. Pedig hamis az a tézis, amely szerint az amerikai fellendülés kivezető út a válságból. Ez a fellendülés törékeny és veszélyes. Súlyos következményekkel jár magára az amerikai népre is. Ez a politika a más népekre háruló növekvő pénzügyi nyomásra épül. A kamatlábak és a dollár árfolyamának emelése azt a célt szolgálja, hogy jelentős tőkéket vonzzanak az Egyesült Államokba, s ez rendkívüli károkat okoz számos ország gazdaságának, tönkreteszi ezen országok termelőkapacitásait, szigorú politikát, ha nem egyenesen nyomort kényszerít lakóira.

Ez az imperialista politika drámai módon érezteti hatását a harmadik világ országainak fejlődésében, akadályozza a kölcsönösen előnyös együttműködés kialakítását velük. Tovább súlyosbítja az őket ért természeti csapások hatását. A tőkés erők még attól sem riadnak vissza, hogy az élelmiszert fegyverként használják, így súlyos felelősség terheli őket férfiak, nők és gyermekek tízmillióinak haláláért.

A következmények a Közös Piac Európájában is éreztetik hatásukat; a rendszerük belső válságával szembenézni kénytelen tőkés erők hasonló arányú politikát bontakoztatnak ki, s így részeseivé válnak az Egyesült Államok tőkés világbeli uralkodó szerepe megszilárdítására irányuló erőfeszítéseknek. E politika és a népek harcának ellentmondásában vergődő európai intézmények maguk is válságba jutottak.

Az iparilag fejlett országok és az Európai Közösség vezetőinek legutóbbi csúcstalálkozóji kifejezésre juttatták, hogy mind politikai, mind gazdasági téren a nemzetek feletti integrációt kívánják erősíteni. A francia kormány egyetértésével, sőt ösztönzésére komoly figyelmet érdemlő döntéseket hoztak. A Közös Piac kiszélesítése súlyos veszélyeket jelent iparunk, mezőgazdaságunk és halászatunk számára. Az egyhangú döntés szabályának megkérdőjelezését erősítő tendenciák megfoszthatják Franciaországot a számára elfogadhatatlan döntésekkel való szembeszegülés lehetőségétől. A katonai téren hozott intézkedések a közös európai védelmi rendszer kiépülése irányába hatnak – Franciaország kezdeményezésére –, a Nyugat-európai Unió felélesztését és közös fegyverkezési programok fejlesztését célozzák.

Mindez szervesen összefügg azzal a helyzettel, hogy az Egyesült Államok fegyverkezési versenyt bontakoztat ki, fejleszti az úrháborúval kapcsolatos kutatásokat, szítja a helyi konfliktusokat és a többi

tőkés erő támogatásával fegyveres erőszakot alkalmaz a függetlenségükért harcoló népekkel szemben. A tőkés vezetők a harmadik világháború kirobbantásától sem riadnának vissza, ha módjukban állna ehhez az eszközhöz folyamodni! Új nemzetközi feszültségeket provokálnak. Ez is hozzájárul a válság további súlyosbodásához. A tőkés rendszer fentiekben vázolt magatartása rendkívüli veszélyeket hordoz, de egyáltalán nem az erő jele.

Erősödik a népek harca a békéért és a leszerelésért. E harcnak vannak eredményei, amint ezt a békéről és a leszerelésről folytatott tárgyalások általunk is állhatatosan követelt újramegződése is jelzi. Megvannak azok az erők, amelyek a győzelem kivívásához szükségesek. Léteznek azok az erők, amelyek képesek harcolni az elmaradottság és az éhezés ellen, kölcsönösen előnyös kooperációt szorgalmaznak, egy új nemzetközi gazdasági rend irányába való előrelépésre ösztönöznek. Jóllehet társadalmi rendszerük eltérő, valamennyi ország között a sokkal demokratikusabb és igazságosabb kapcsolatok kialakítását sürgetik. A népek és a haladás erői közötti új harci szolidaritás megbuktathatja a dollár törvényét, fokozatosan kivonhatja magát annak uralma alól, méltányos és hatékony kooperációt, az alkalmaztatásnak és a fejlődésnek kedvező új politikát alakíthat ki és fejleszthet tovább. Ez nélkülözhetetlen ahhoz, hogy a fejlődő országok népei megszabaduljanak a nyomortól, hogy a francia nép további erőfeszítéseket tessen a válságból való kijutásért. Korunk egyik legalapvetőbb problémája ez.

Franciaországról szólva, a leszerelés érdekében tett minden lépés tovább erősíti a biztonságot, a fejlődésért és a jólétért végzett munkát. Minden egyes lépés, amely a pénzügyi forrásokat a spekuláció helyett az alkalmaztatás, a belső piac újbóli meghódítása felé viszi, csapás a dollár uralmára. Minden olyan típusú együttműködés más országokkal vagy külföldi cégekkel, amely a kölcsönös érdekek alapján munkalehetőségek teremtését, a gazdagság növelését célozza, válságellenes tényező. Az ilyen együttműködés valamennyi országgal az enyhülést segítő tényező.

Ádáz harc lesz

A válságról és kibontakozásáról adott elemzésünkben nyilvánvaló, hogy nem végzettszerű körülmények hozták létre. A nehézségeknek megvannak a konkrét okai és megoldásai. A szükséges és lehetséges

megoldásokat először Franciaországban kell megvalósítanunk, az ott élők érdekében, s ebből kiindulva leszünk abban a kedvezőbb helyzetben, hogy nemzetközi kapcsolatainkat, hazánknak a világban elfoglalt helyét tudjuk előbbre vinni.

Miután e válság a tőke uralmát napjainkban megtestesítő rendszer alappilléreinek a válsága, a megoldásoknak szükségképpen alapvető gazdasági, társadalmi, politikai átalakítást kell hozniuk a társadalmi lét minden szintjén, s utat kell nyitniuk a társadalom megváltoztatásához, a francia szocializmus megvalósításához.

Ezen az úton úgy tudunk elindulni, ha késedelem nélkül, a dolgozókkal együttműködve hozzáátunk a válságellenes lépéseknek a megvalósításához, a mindennapok szintjén. Nincs mire várunk.

Korunk, a társadalom, a világ, amelyben élünk magán viseli az elmúlt évtizedekben bekövetkezett lényeges változások jegyeit. A haladás erőit növelő változások – persze nehézségek árán – tovább élnek, és a termelőerők, az emberi szükségletek és a tudati tényezők fejlődéséből új törekvések születnek.

A válság ellentmondásosan hat erre a fejlődésre, ezekre a törekvésekre és erre a harcra. Fékezi ezeket az általa előidézett nehézségek súlyával és az általa kiélezett sokféle társadalmi ellentéttel, de ugyanakkor még parancsolóbbá teszi az alapvető változások követelését.

A válság leküzdése áll az osztályharc középpontjában is. A jobboldal és a tőkések lényeges demokratikus és szociális vívmányokat akarnak eltörölni, s ez évtizedekkel vetné vissza az országot. Meg akarják fosztani Franciaországot a függetlenségét biztosító eszközöktől, fejlődőképességétől, hogy az Egyesült Államok megszilárdult hatalmának vessék alá. A Szocialista Párt nem vette fel a harcot a válság alapvető okai ellen, sőt politikája tovább mélyíti a válságot, és továbbra is ezen az úton halad. Mindkét erő alapvető politikai célja az FKP gyengítése.

Mindez a válság újabb jelentős súlyosbodásához vezetne. Azok mellé állva, akik velük együtt a jobboldal törekvésének bukását akarják, akik ellenállnak és harcolni akarnak a válság ellen, a kommunisták javaslatot tesznek az ehhez a harchoz szükséges eszközökre, illetve valóságos távlatot kínálnak a válságból való kilábaláshoz. Ám a megoldás csak ádáz ideológiai és politikai harcban diadalmaskodhat.

III. Politikai irányvonalunk megszilárdítása és elmélyítése

Korunk és a bennünket körülvevő világ feltételei között hogyan lehet leküzdeni a francia társadalomra nehezedő válságot? Erre az alapvető kérdésre pártunk XXII., XXIII., és XXIV. kongresszusa választott: demokratikus úton önrendelkezésre épülő, demokratikus francia szocializmus megteremtésével. Ez politikánk legfőbb irányvonala, másként szólva stratégiánk.

Stratégiánk

A francia szocializmus célja a nagyobb igazságosságra, a teljesebb testvériségre irányuló törekvések kielégítése, a szabadság és a dolgok irányításában való részvétel feltételeinek biztosítása, az emberi kapcsolatok gazdagítása. Célja, hogy a dolgozók, az emberek maguk vegyék kezükbe munka- és életfeltételeik alakítását, ők legyenek a saját sorsukat és az ország sorsát meghatározó döntések urai.

A francia szocializmus megfelel hazánk tradícióinak, jellegzetességeinek, és összhangban áll korunk kívánalmaival. Ez egy teljesen új társadalom.

Társadalomtervünk tehát kötelező erővel – mondhatnánk lényegéből fakadóan – az emberek és az ország szükségleteiből indul ki. S a megvalósításához javasolt út sem önkényes választás eredménye. Az adott realitások: a jelen világ és a tőkés társadalom válságát elszenvedő mai Franciaország realitásai diktálják.

A Föld legreakciósabb körei – noha kétségtelen agresszivitásuk világszerte tapasztalható térnyerése – velük azonos nagyságrendű akadályokba ütköznek. Léteznek azok az erők, amelyek rájuk kényszeríthetik a realitásokat, a békés egymás mellett élést és a népek, nemzetek akaratának tiszteletben tartását. Ez már több évtizede a világhelyzet egyik meghatározó tényezője. És pontosan ez a realitás teszi lehetővé, hogy népünk a neki leginkább megfelelő, saját úton haladhasson a szocializmus megvalósítása felé. Ez stratégiánk egyik lényeges alapja. Napjainkban Franciaországban a szocializmus felé haladás szüntelen harcban, a demokrácia pozícióit mind teljesebben meghódítva, a folyamatosan szélesedő többségi népi mozgalom támogatásával valósítható meg, miután az általános szavazati jog révén kifejeződik a többségi akarat.

A demokratikus út mellett köteleztük el magunkat, amikor 1976-

ban lemondunk a proletárdiktatúra fogalmáról. Tapasztalataink e stratégiai irányvonal megerősítésére készítetnek bennünket, melynek lényege, hogy a szocializmus felé haladást nem távoli célnak tekint, hanem közvetlen feladatnak. Távolról sem jelenti ez a változásért vívott harcról való lemondást, ellenkezőleg, elszánt osztályharcot követel a változás ellenzőivel szemben, azokkal szemben, akik minden rendelkezésükre álló eszközzel az emberek becsapására, megosztására, félreállítására és elnyomására törekednek. Mert a cél a társadalom megváltoztatása, teljes felszabadítása a kizsákmányoló tőke uralma alól.

Nem várjuk tehát tétlenül, hogy a választások, az öt- vagy hétévenként megtartott szavazások töretlen előrehaladást eredményeznek majd. A francia burzsoázia hű marad régi autoritárius hagyományaihoz. Am mostantól kezdve már lehet olyan erőviszonyokat teremteni, amelyek lehetetlenné teszik, hogy a burzsoázia az erőszak és a kényszer eszközeihez folyamodjék.

A demokratikus út tehát egyidejűleg a harc és az egység útja. A harc és az egység elválaszthatatlanok abban, hogy megoldásokat találjunk és diadalra segítsük őket, hogy magasabb szintre emeljük a valóságérzetet és a tudatosságot, hogy előrelépjünk a siker feltételeinek fejlettebb célokon alapuló egyesítésében, és hogy biztosítsuk és megszilárdítsuk a sikert.

A harcnak és az egységnek ez a demokratikus útja azért járható, mert létezik és tevékenykedik a dolgozók, a nép harcának változatos formáit tápláló, segítő, ösztönző forradalmi párt: a Francia Kommunista Párt.

A szocializmus irányába való előrehaladásunk a társadalomátalakítás forradalmi célkitűzéseinek vállalásával és realizálásával azonos ütemben fog bekövetkezni, mégpedig egy olyan mozgalom keretében, amelynek pontos feltételei, körvonalai és időbeli kiterjedése nem írhatók le előre. A szocializmus nem fogja magát rákényszeríteni a népre. A nép fogja kikényszeríteni a szocializmust.

A megkésettség kérdése

Társadalomtervünk, a francia szocializmus, annak felépítése egy minden összetevőjében egyformán demokratikus. Az elképzelés és a megvalósítás útja teljes mértékben új. A politikacsinálás egész más mód-

ja, olyan módja ez, amely beleütközik a korábbi koncepciókba, gyakorlatba, a múltban gyökerező akciókba.

A világ fejlődése, a francia társadalom változásai, illetve 1956-ban az SZKP XX. kongresszusán felvetett kérdések már az ötvenes évek közepétől ilyen típusú válaszokat sürgettek. Több alkalommal is megpróbáltunk lépéseket tenni az új irányba. Ennek példája az 1968 decemberében elfogadott „champignyi kiáltvány”. Am a kibontakozás teljes szélességében és mélységében csak pártunk 1976-ban tartott XXII. kongresszusán kezdődött, ekkor vetettük meg új politikai irányvonalunk alapjait.

Elmaradtunk tehát abban, hogy a Franciaországnak megfelelő szocializmusra vonatkozó gondolkodásunkat megszabadítsuk egy külső „modelltől”, és hogy országunk körülményeinek és korunk feltételeinek megfelelő távlatot dolgozzunk ki.

Ennek a késedelmes reagálásnak következményei voltak egységpolitikánkban.

Így 1958-ban, az algíri puccsal szembekerülve, majd a tőke megerősödött uralmát kifejező egyszemélyi hatalom kiépítése idején, ez ellen teljes joggal és minden erőnkkel harcolva, az egység és az egységes akciók olyan lehetőségeit javasoltuk egyedüli perspektívaként, amelyek a múltban hatékonyaknak bizonyultak.

Tevékenységünk középpontjába egy közös kormányprogram követelését állítottuk egészen 1972-ig, amikor hosszú és nehéz politikai harc után végül elértük annak megkötését.

Tény, hogy e harc során a válság természetéről alkotott kezdeti elképzeléseink és az okairól adott elemzéseink izmosodtak. A társadalmi mozgalmak hatására a nagytőke és a jobboldal törekvései némileg gátak közé szorultak, s értünk el bizonyos eredményeket társadalmi, gazdasági és politikai téren egyaránt.

Am ezekkel egyidejűleg hiányosságok, akadályok is keletkeztek, s a nehézségek halmozódásának hatására jutottunk oda, ahol most vagyunk. Mindezt a közös program politikája csírájában a kezdetektől magában hordta.

Mi, akik a francia társadalom válságát 1971 óta elemeztük, elértük, hogy a közös program intézkedéseket tartalmazzon a nagytőke uralma ellen. De ugyanakkor azt az illúziót tápláltuk, hogy a Szocialista Párt kész szakítani a kapitalizmussal. A válság fölvetette kérdésekre, a válság okaira és a belőle kivezető útra adott válasz jegyében a kemény ideológiai és politikai harc szükségessége háttérbe szorult. Ma már jól

látható, hogy a Szocialista Párt lemondva a kapitalizmusellenes deklarációiról, részt vesz a válságról és annak fatális következményeiről vallott ártalmas nézetek terjesztésében. Amikor mindent a közös program megvalósítására tettünk fel, elvesztettük azt a képességünket, hogy az új törekvéseket integráljuk, s nem nyílt lehetőségünk a társadalom változásaihoz alkalmazkodó perspektíva kidolgozására. Így válik érthetővé, hogy nehézséget jelentett számunkra az 1968-as hatalmas mozgalom bizonyos aspektusainak megközelítése, és valamennyi politikai és ideológiai tanulságának hasznosítása.

Más szempontból vizsgálva, a Szocialista Párt és Kommunista Párt közötti csúcsszintű megállapodás azt sugallta, hogy a problémák megoldását felülről kell várni, erősítette a megoldás többé-kevésbé tétlen várását, pedig a válság leküzdéséhez minden területen felelősségteljes és minden területet átfogó népi akciókra van szükség. A társadalmi mozgalmat a vezetésre gyakorolt nyomás eszközének szerepére korlátozták, először a közös program aláírása, később annak támogatása érdekében.

Végül a közös program létrejötte sokakban azt a benyomást keltette, hogy a Szocialista Párt és a Kommunista Párt sem a kívánt változás tartalmát tekintve, sem az egységakarát dolgában nem különbözik egymástól. Pedig a válságból csak úgy lehet kilábalni, ha van állandó, sajátos arculatú és befolyásos forradalmi párt, mert csak ez a párt szervezheti meg a társadalmat alakító javaslatok köré szerveződő népi mozgalmak kibontakozását.

A Szocialista Párt, nevezetesen François Mitterrand megértette, hogy jól kamatoztathatja ezt a helyzetet alapvető célja, a Francia Kommunista Párt gyengítése érdekében. Ez a célkitűzés állt a háttérben 1971-ben, a Szocialista Párt epinayi kongresszusán és akkor is, amikor François Mitterrand 1972-ben aláírta a közös programot.

Ezt követően az intézményeket és a bipolarizáció irányába ható választási rendszert maximálisan kihasználva, és táplálva a kommunistaellenességet, a Szocialista Párt és François Mitterrand a baloldali erőegyensúly tézisére támaszkodva azt a nézetüket hangoztatták, hogy szükségszerű a Szocialista Párt megerősítése a Francia Kommunista Párt rovására. Azáltal, hogy az utóbbi három elnökválasztás során nem védelmeztük a kommunista jelölt indításának feltétlen szükségességét, segítettük ezt a törekvést.

Természetesen 1972 után sem „tévesztettük szem elől” a Szocialista Párt „lényegi természetét”, azt, hogy „hazánkban a szociáldemok-

rata áramlat” képviselője, láttuk, „mennyire fél a munkásosztály és a tömegek mozgalmaitól, az ingadozás jellemzi a nagytőke elleni osztályharcban, hajlandóságot mutat a vele való kompromisszumra és az osztály-együttműködésre”. Mérlegeltük tehát a kockázatot. Munkánkkal, kiadványainkkal, új programunknak a XXII. kongresszuson megkezdett kidolgozásával próbáltunk szembeszállni e tendenciákkal. 1977-ben a Szocialista Párt és François Mitterrand elzárkóztak a közös program aktualizálása elől, s közben sikerült úgy beállítaniuk a dolgot, mintha nézeteltérést akarnánk provokálni, holott – a gyakorlat is bizonyította – a válság megfékezéséhez szükséges intézkedések szorgalmazásáról volt csupán szó. Ahogy a XXIII. és a XXIV. kongresszus is megállapította, az FKP tevékenysége 1977 és 1981 között elsősorban arra irányult, hogy a valódi változáshoz nyisson utat. Ám a gépezet már beindult. Nem tudtuk megállítani.

E negyedszázad alatt a Francia Kommunista Párt tevékenysége élénk és eredményes volt. Nagy nehézségekkel, nemegyszer megtorlással is dacolva bátran teljesítette feladatát. Az egyetlen olyan párt volt, amely védte a dolgozók érdekeit és jogait, tiltakozott a gyarmati háborúk ellen, küzdött a nemzeti függetlenségért és a békéért. A társadalmi élet és a demokratizmus fejlődése, a béke megvédése terén elért eredmények nem valósulhattak volna meg léte és harca nélkül.

Ennek ellenére tény, hogy hatékonysága és befolyása gyengült, hogy pártunk a vállalt általános politikai vonalat szem előtt tartva, bizonyos értelemben meghátrált.

Az 1981–1984-es időszak

Ennek az elemzésnek a fényében érthetjük meg, mi is történt az 1981 és 1984 közötti években.

Idézzük fel először a tényeket.

1981-ben a François Mitterrand-ra leadott szavazatok megelőzték a mieinket. A szavazók közül sokan elsődlegesen attól a törekvéstől áthatva, hogy vereséget mérjenek a jobboldalra, abszolút többséget biztosítottak a nemzetgyűlésben a Szocialista Pártnak. Ezen az alapon kötöttünk megegyezést a Szocialista Párttal – amely még 1983. december 1-én is úgy nyilatkozott, hogy hű e megállapodáshoz –, és jelentős kisebbségi helyzetben vállaltuk a kormányban való részvételt. Célunk, alapvető irányvonalunknak megfelelően az volt, hogy minden körülmények között megtegyünk minden tőlünk telhetőt az

ország problémái megoldásáért. Minden más magatartás népünk kifejezett akaratával ellentétes, igazolhatatlan és indokolatlan lett volna. Nem bántuk meg a kormányban való részvételtől hozott döntésünket, s úgy ítéljük meg, a kommunista miniszterek a nehéz körülmények között is igen eredményes munkát végeztek.

Sikerült néhány területen előrelépni – főként az első esztendőben –, az eredmények egy része vitathatatlanul értékes. Az is tény, hogy kezdettől fogva fontosnak tartottuk az alkalmazandó módszerek tisztázását. Többször is felvetettük ezt, hogy biztosítani lehessen: a fontos szociális intézkedéseket ne megcsonkítva alkalmazzák. Miközben politikánkkal hozzájárultunk a pozitív lépések megtételéhez, a népi mozgalom – beleértve pártunk aktivitását is – nem bizonyult elég erősnek ahhoz, hogy kikényszerítsen olyan kormányintézkedéseket, amelyek megakadályozhatnák a tőke manipulációit és az ország erőforrásainak fokozatos elkótyavetyélését. És ezek a tendenciák a kormány megalakulását követő első hetekben már felismerhetők voltak. Mindennek ellenére tény, hogy születtek eredmények, s ezekből a kommunisták kivették a részüket.

Ennek az irányvonalnak a megtartására, és a súlyos problémák lényegének megragadására szólítottuk fel a kormányt. Sajnos, szavunk nem talált meghallgatásra. 1982 nyarán egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy a kormány mind gazdaságpolitikájában, mind szociálpolitikájában le akar térni az eddigi útról. A kormány egyre több pénzt bocsátott a munkáltatók rendelkezésére, bár semmi sem garantálta, hogy ezeket az összegeket iparunk modernizálására és a munkahelyek számának növelésére fogják fordítani.

Ez az úgynevezett szigorpolitika a profit jelentős felduzzadásához vezetett. Vagyis sokba került az országnak. Az előző periódusban született eredmények értéke fokozatosan csökkent, végül a nullára redukálódott: ismét nőni kezdett a munkanélküliség; csökkent a vásárlóerő; fokozódtak az egyenlőtlenségek; súlyos csapásokat mértek fontos iparágakra, s közben folytatódott a tőkepazarlás. Az a lehetőség, amit a baloldal győzelme adott az országnak – nevezetesen az államosítások kiaknázása – gyakorlatilag kihasználatlan maradt, mert nem állították a pazarlás elleni küzdelem és egy új gazdaságpolitika szolgálatába.

Számos alkalommal figyelmeztettük a kormányt és a közvéleményt ennek az irányvonalnak a veszélyeire. Két éven keresztül folyamatos erőfeszítéseket tettünk az üzemektől a parlamentig mindenféle fóru-

mon, sőt a minisztertanácsban is egy új politika bevezetése érdekében.

Az 1984. június 17-i európai parlamenti választásokon azoknak a nőknek és férfiaknak a milliói, akik 1981-ben a baloldalra szavaztak, azt tapasztalván, hogy az 1981-ben tett ígéreteket – elsősorban az olyan alapkérdésekben, mint a munkanélküliség és a vásárlóerő – a kormány nem tartotta meg, a szavazástól való tartózkodással adtak kifejezést elégedetlenségüknek.

Ugyanazoknak az általános okoknak a hatására, amelyek 1981-es visszaesésünkhöz is vezettek, a kommunista szavazók egy része ugyanazzal a mércével mérte a hatalom egyedüli birtokosát, a kötelezettségeit és ígéreteit megszegő Szocialista Pártot és a korlátozott lehetőségeivel egy helyes politikáért küzdő Francia Kommunista Pártot.

Természetesen e figyelmeztető jel megfontolására és a kormánypolitika helyes irányba terelésére lett volna ezután szükség. Már a választások másnapján, majd a kormányátalakítás kérdésének felmerülésekor ismételten – és állhatatosan — erre kértük a Szocialista Pártot. Hiába. A miniszterelnök személye megváltozott, de nem változott az a helytelen politikai irányvonal, amelyet a választók elítéltek, sőt még nyilvánvalóbbá vált. Gazdaságunknak több foglalkoztatott munkaeőre volt – és van – szüksége, hogy több értéket állítson elő, s így több pénzt fordíthassunk egy valódi modernizáláshoz szükséges kutatásra, a képzésre és egyéb beruházásokra. A kormány ehelyett lehetővé tette újabb munkahelyek megszűnését, a termelési kapacitás további csökkentését, lehetővé tette a tőkés pazarlást, egyszóval tovább mélyítette az országra nehezedő válságot.

Végso soron a Szocialista Párt a tőke erőinek megfelelő irányba terelte a kormánypolitikát. Már nem leplezi „szociáldemokrata” természetét. Ez az út csak gazdasági kudarchoz és politikai bukáshoz vezethetett és vezethet.

Ilyen körülmények között kénytelenek voltunk lemondani a kormányban való részvételről, világossá akarjuk tenni, hogy nincs semmi szerepünk az ország ügyeinek vezetésében, irányításában.

Elképzelhető-e, hogy a helyzetért a Kommunista Pártot fogják felelőssé tenni? Ez a felelősség kérdésének nagyon igazságtalan megfordítása lenne.

1981 óta minden lépésünket a közösen megfogalmazott célok valóra váltásának törekvése hatotta át. A lehető legtisztességesebben és a lehető leglojálisabban dolgoztunk ezért. Erőfeszítéseket tettünk annak

érdekében is, hogy mozgósítsuk a tömegeket e célkitűzések támogatására, hogy jobban megvilágítsuk a válság okait és a leküzdéséhez szükséges módszereket. Kétségtelen, e tevékenységünk során követtünk el hibákat, nem voltunk elég hatékonyak, s ennek okait elemeznünk kell.

Am a lényeg ez: erőfeszítéseink a közös program – már említett – negatív következményeivel kerültek összeütközésbe, mert e negatív következmények továbbra is hatottak, még pártunkon belül is. Nehézségekbe ütköztünk például, amikor a kormányban való részvételünk pozíciójából próbáltunk tömegakciókat kibontakoztatni, s még inkább gondokat okozott az az elképzelés, amely politikai irányvonalunkat a baloldali egységkormányban való részvételre próbálta leszűkíteni, holott, mint láttuk, a válság leküzdésének feltétele, hogy minden szinten, a gazdasági élet, a politika és az intézmények területén visszaszorítsuk, illetve felszámoljuk a burzsoázia hatalmát. Általánosabban megfogalmazva, a régi eszmékkel, a régi beidegződésekkel kerültünk szembe, illetve az általunk javasolt új politika tapasztalatainak hiányai miatt jutottunk nehéz helyzetbe. Idő kell ahhoz, hogy érvényesüljenek az alapvető, a régi beidegződések mélyreható átalakítását célzó döntések úgy, hogy közben ne tévesszük szem elől az osztályharc összefüggéseit.

Új helyzet

Politikai irányvonalunkhoz híven mindaddig részt vettünk a kormányban és a többségben, amíg lehetségesnek látszott az előrehaladás, de azt is politikánk diktálja, hogy lépünk ki ebből a kormányból, ha politikája ellentétes irányba fordul.

Napjainkra új helyzet alakult ki. Szó sincs arról, hogy megtagadnánk előző kongresszusainkon kidolgozott politikánk éppen ellenkezőleg, az ország és pártunk helyzetében bekövetkezett fejlődés, a válság elmélyülése, a jobboldal és a Szocialista Párt válság elleni lépéseinek bebizonyítottan káros hatása, a folyamatosan terebélyesedő új igények és szükségletek, az emberek és a párt felhalmozott gazdag tapasztalata e politika megerősítését követelik meg. Vagyis megvan a későbbi fejlődéshez szükséges új bázisok, de nem szabad lebecsülni a feladat nagyságát és nehézségét.

Ahogy a Georges Marchais által előterjesztett, a Központi Bizottság által 1984. szeptember 17-én elfogadott jelentés hangsúlyozza:

„Hogyan lehet nem látni, hogy egy valódi változás útján köteleztük el magunkat, politikánk és gyakorlatunk olyan megváltoztatásának útján, amit szükségesnek ítéltünk ahhoz, hogy együtt haladjunk a társadalom változásával és irányítsuk azt, magának a társadalomnak a megváltoztatása érdekében? Hogyan lehet nem látni, hogy ezt a feladatot nem elvontan, steril környezetben végeztük el, hanem egy rendkívüli osztályösszeütközés keretében, miközben a múlt is ránehezedik mai harcunk feltételeire?” Elhatároztuk, hogy megszilárdítjuk és tovább mélyítjük alapvető politikai irányvonalunkat, amelynek célja, hogy Franciaországban demokratikus úton felkínáljuk a francia szocializmus lehetőségét. A valóság elmélyült elemzésére építve ebben a szellemben kínálunk a dolgozóknak, az ország népének egy olyan új politikai lehetőséget, amely az adott körülmények között az egyetlen valóban új és pozitív perspektíva.

IV. Új többségi népi tömörülést kell létrehozni

A Francia Kommunista Párt bízik Franciaország jövőjében és abban, hogy népe képes lesz tömörülni a tőke uralma által rá kényszerített válság leküzdése érdekében.

A munka, az igazságosság, a szabadság és a béke Franciaországának megteremtésére szólít fel. Egy valóban modern Franciaország felépítésére. Mert az ország akkor lesz erős, ha munkalehetőséget teremt mindenkinek, s ha mindenki el is végzi munkáját a korszerű gondolatok és technika fejlesztése érdekében; ha versenyképesen termel és hatékony szolgáltatásokat biztosít, mert erre van szüksége az országnak és ez kell a nemzetközi együttműködéshez is. Igazságos lesz, mert mindenkinek lehetőséget nyújt a tisztességes életre, személyiségének fejlesztésére; és mert az anyagi javak elosztását a munkára, a személyes erőfeszítésre, a gazdasági erőforrásoknak a köz szolgálatába állítására építi. És szabad lesz, mert a munkások, az állampolgárok új eszközökkel és új hatalommal fognak rendelkezni, hogy kifejhessék véleményüket, részt vehessenek a döntések meghozatalában, maguk határozhassanak saját életükről. És megvalósítja a testvériséget, mert az álliberális kapitalizmus dzsungeltörvényével a nemzet szintjén az egyének közötti együttműködést, a világ szintjén a nemzetek közötti kooperációt állítja szembe a haladás és a béke érdekében. Világosan megmondjuk, mert nem akarunk meg nem valósuló

igéreteket tenni, e perspektíva eléréséhez erőfeszítésekre, bátorságra és harcra lesz szükség, ám a cél megéri a küzdelmet, mert csak ez lehet a jövő útja Franciaország számára.

Ezen az úton kívánunk haladni, s ezért az országnak azt javasoljuk, s ezt állítjuk cselekvésünk középpontjába is, hogy hozzunk létre minden múltbelinél szélesebb, szilárdabb, tartósabb és tudatosabb egységet, egy olyan egységet, amely képes diadalra segíteni azokat a változásokat, amelyekre Franciaországnak szüksége van. Ezt jelenti az új többségi népi tömörülés.

Nem a pártunk által történelme során mindig szorgalmazott egységpolitika pusztá felújításáról van tehát szó. Valami egészen újról, olyan egységről, amelyet még soha nem csináltunk, olyan formáról, amely megfelel napjaink követelményeinek és lehetőségeinek. Újdonságának lényege az általa megvalósítandó célban, a teljesítendő küldetésében és a kommunisták tevékenységével szemben támasztott követelményekben van.

A válságellenes célok

Nem akarunk mesterségesen elvont és előre gyártott megoldásokat erőltetni a francia valóságra. Nem akarunk felülről rákényszeríteni előre kidolgozott, minden aspektusra kiterjedő, egyszer és mindenkorra érvényes megoldási módokat.

A kommunisták készek mindenütt együttműködni mindazokkal, akik a minden egyes esetben közösen megfogalmazott célok megvalósítása érdekében maguk is együttműködésre törekszenek, amennyiben ezek a célok a válság ellen irányulnak, annak leküzdését szolgálják, bármily részlegesek, bármily korlátozottak legyenek is az eredmények. Politikánk egészének elfogadását nem kívánjuk a létrehozandó egység alapjává tenni. Ugyanilyen megfontolásból nem kívánjuk előre határok közé szorítani azokat a célkitűzéseket, amelyek körül az egység kibontakozik. A válság megszüntetéséhez olyan intézkedések kellenek, amelyek mind az irányításban, mind az államügyekben, a társadalmi élet minden területén lefaragnak a tőkés pozícióiból, privilégiumaiból, visszaszorítják a tőkés típusú gondolkodást és a tőkés módon cselekvést.

Tévedés lenne azt hinni, hogy eleve leszűkítjük a népi tömörülés bázisát, amikor ilyen intézkedéseket javasolunk. Ellenkezőleg, az 1981 óta eltelt időszak tapasztalatai éppen azt bizonyítják, hogy az alkal-

mazott politika változtatható, átalakítható jellegének gyengesége, a vállalt kötelezettségek gyakorlati teljesítésének elégtelensége vezet a népi mozgalom beszűküléséhez és a bukáshoz.

A jelenlegi válsághelyzetben, erős ideológiai és politikai nyomásnak kitéve, amikor az eszmei harc középpontjában a szocializmus áll, a tömörülés hatékony fejlesztése szilárd, világos eszméket és megoldásokat követel meg az ország alapvető problémáit illetően.

A korlátozás szándéka nélkül az alábbi fontos célkitűzéseket ajánljuk az embereknek, a dolgozóknak cselekvési bázisuk kidolgozásához:

AZ ÚJ GAZDASÁGI NÖVEKEDÉS KÖZÉPPONTJÁBA AZ ALKALMAZTATÁS KÉRDÉSÉT KELL ALLITANI

Napjainkban arról próbálnak meggyőzni bennünket, hogy gazdaságunk fejlődéséhez, modernizálásához a munkahelyek számának csökkenésén, a „nem hatékonyan” termelő, létszámfellettinek tekintett munkások félreállításán keresztül vezet az út. Elutasítjuk ezt az abszurd és káros nézetet.

Éppen ennek a fordítottját javasoljuk, vagyis azt, hogy a gazdaság fejlődéséhez és megszilárdításához az új munkahelyek teremtéséből és hatékonyságuk fokozásából kell kiindulni. Az új munkahelyek létrehozásával és hatékonyságuk növelésével a befagyasztott energiákat mozgósítjuk, hiszen a rendelkezésre álló eszközök felhasználásával mind nagyobb gazdagságot hozunk létre. Új lehetőséget teremtünk a géppark, a berendezések, az eszközállomány megújításához, a munkások képzéséhez, az egyéni és a kollektív fogyasztás új igényeinek kielégítéséhez. Eszközt nyerünk az ország jelenleg kielégítetlen szükségleteinek biztosításához. Erőfeszítéseinket a belső piac visszahódítására és fejlesztésére koncentráljuk, a kölcsönösen előnyös nemzetközi együttműködés elve alapján helyreállítjuk a kereskedelmi egyensúlyt. Teljesítjük a férfiak és a nők egyik alapvető jogát, a munkához való jogot.

Csak egy ilyen irányvétel teszi lehetővé, hogy új technológiák bevezetésével tényleges modernizálást hajtsunk végre. Arra kell törekednünk, hogy az alapoktól a csúcokig sokirányú és kiegyensúlyozott fejlesztést valósítsunk meg, mind az iparban, mind a mezőgazdaságban, s hogy mi irányítsuk a munkahely-változtatásokat – beleértve, ha szükséges az önkéntes és egyeztetett munkaerőmozgást is – oly módon, hogy a dolgozó útja ne a vállalattól az Országos Munkaügyi

Hivatalhoz (az ANPE*-höz) vagy bármilyen más bizonytalan munkahelyre vezessen, hanem úgy, hogy az alacsonyabb képzettséget igénylő munkahelyről továbbképzés útján magasabban kvalifikált munkahelyre kerüljön.

Ez az irányvonal a felszerelések és az erőforrások jobb felhasználásával, a kutatás, a képzés vagy a termelés szintjén a kis- és nagyvállalatok, a köz- és magánvállalatok, a vállalatok és az állam, a vállalatok és a területi közösségek együttműködésének állandó fejlesztésével; a környezet megvédésének és megjavításának szükséges figyelembevételével, az ökológiai egyensúly szem előtt tartásával, a munkások képzettségi szintjének javításával, valamennyi dolgozó kezdeményezőkézségére és felelősségére építve új utat nyit a termelékenység és a versenyképesség irányába.

Ahhoz, hogy ebbe az irányba haladhassunk, a termelésre, az alkalmaztatásra, és az árak alakulására nehezedő pénzügyi terhek csökkentését célzó mélyreható reformokért kell küzdenünk; jól kell gazdálkodnunk a pénzügyi forrásokkal, amelyeket jelenleg különféle spekulációk és a tőkeprofit felhalmozása érdekében használnak, a pénzbefektetéseket a hatékony beruházások, a kutatás és a fejlesztés érdekében kell mozgósítani, és az ugyanezen célokat szolgáló adó- és bankreform bevezetésén kell munkálkodni; olyan új gazdaságirányítási elveket kell meghonosítani, amelyek nem a tőke pénzügyi rentabilitását tartják szem előtt, hanem az új értékek előállítását, az emberek fejlődését és az alkalmazott eszközök gazdaságosságát.

A régebben vagy újabban államosított ipari és bankszektor sajátos szerepet, játszhat és kell is játszania a megújulásban és a fent vázolt irányvonal megvalósításában. Ehhez az szükséges, hogy e szektor valamennyi vállalatnál a jelenleg jellemző tőkés etatizmust az ország és a népesség érdekeit szolgáló igazi, demokratikus államosítás váltsa fel.

Az adóreform és az egyéb pénzügyi reformok a kisipari vállalatokat, valamint a kis- és középüzemeket az alkalmazás és a képzés fejlesztésére fogják ösztönözni.

Modern, humánus és hatékony gazdasági fejlődésünk erre a bázisra épülhet.

* Az ANPE tartja nyilván a munkanélkülieket Franciaországban. Csak az kaphat munkanélküli segítyt, aki bejelentkezett a hivatalnál. Az ANPE elméletben foglalkozik munkahely-közvetítéssel is – *a szerk.*

Amikor a múltban lelepleztük az állandóan súlyosbodó „modern nyomor” jelenségét, az „elnyomorodás”-elmélet követőinek címkéjével illették bennünket. Napjainkban mindenkinek el kell ismernie a realitást: az országban növekszik a szegények száma. Nemzeti feladat, hogy biztosítsuk számukra a normális élet minimumának feltételeit. E drámai helyzet megoldásához elsősorban mindenkinek megfelelő, biztos, kifizetődő munkát kell adni.

Ezen túlmenően az alkalmaztatás feltételeinek és az új értékek előállításának középpontba állításával összefüggésben sürgősen meg kell védeni, illetve javítani kell a bérek vásárlóértékét, hogy csökkentsük az egyenlőtlenségeket; könnyíteni szükséges a családok terheit, előre kell lépni az igazságosabb adórendszer irányába, a gazdaság számára szükséges piacokat biztosítani kell, illetve ösztönözni szükséges a képzettségi színvonal, az egyéni kezdeményezőkézség, vagyis a termelékenység javítását.

Ugyancsak fel kell lépni a paraszti jövedelmek vásárlóerejének biztosításaért, elsősorban ártámogatással, a közös piaci garanciák tiszteletben tartásával és javításával, a kis- és középparasztok terheinek könnyítésével, hatvanéves kortól tisztességes nyugdíj folyósításával, a mezőgazdaságban dolgozó nőknek adandó újabb jogokkal, a fiatalok berendezkedésének segítését célzó kiegészítő eszközökkel.

EMELNI KELL A KÉPZÉS SZINTJÉT

A válságból kivezető út megtalálásához, egy új, hatékony és humánus növekedés kibontakoztatásához, a technológiai változtatások bevezetéséhez, illetve az ebből fakadó feladatok megoldásához jelentős erőfeszítéseket kell tenni az emberek képzése terén.

Fontos, hogy ez az erőfeszítés széles körű és szilárd alapképzésre támaszkodhasson. Ennek érdekében lényegesen át kell alakítani az oktatási rendszert. Az országnak olyan iskolára van szüksége, amely teljes erejével egyenlő esélyeket próbál nyújtani a tudás megszerzéséhez, egyben tiszteletben tartja az eszmei áramlatok és a vallási nézetek sokféleségét, megfelel a képzés tekintetében a fiatalok és a szülők különböző elképzeléseinek, a módszereit és az oktatás tartalmát tekintve pedig az életre irányult, nyitott. A jövő egyik kulcskérdése ez. Korunkban a világi oktatás megújított jelentése ebben áll.

E célkitűzések megvalósítása már ma megkezdhető, ha harcot in-

dítunk az iskolai oktatás kudarca, a társadalmi különbségek ellen, különösen azokon a területeken, ahol a lakosság már ifjú kortól kezdve a leghátrányosabb helyzetben van; ha jobb szakmai képzést nyújtunk az iskola, a munka és a termelés közötti új, értékesebb kapcsolatokat megteremtve; ha átalakítjuk, aktualizáljuk az oktatás tartalmát, elősegítve, hogy a tudományos és technikai irányú képzés, a szaktudományok és a gyakorlat eredményei elfoglalják méltó helyüket a mai kultúrában; ha fejlesztjük a megújított iskolai életet; ha megfelelően újraértékeljük a nevelő szerepét és hivatását; ha demokratizáljuk a fejlődésében a tudományos eredményekre támaszkodó, a vállalatok és a társadalmi élet tapasztalataihoz közelítő felsőfokú képzést; ha mindenki előtt nyitva álló, hatalmas, modern közszolgáltatássá tesszük az oktatást-képzést.

A tudomány és a technika gyors fejlődése, eredményeinek mind közvetlenebb beépülése a termelésbe, a gazdaságba, az életbe sürgős feladattá teszik a permanens képzést. Ennek érdekében a legkülönbébb partnereknek, elsősorban a vállalatoknak is támogatniuk kell a közszolgáltatást, hozzá kell járulniuk kiteljesedéséhez. A cél nem csupán a szakmai ismeretek szinten tartása, hanem a diszkrimináció felszámolása, a felelősségteljesebb, kvalifikáltabb, hatékonyabb munkavégzés, az ismeretek szélesítése például a gazdasági élet és az irányítás területén, a férfiak és a nők előmenetelének biztosítása, annak elérése, hogy mind aktívabban és tudatosabban szóljanak bele a gazdasági és a társadalmi élet alakulásába.

AZ EMBER A NEMZETI MEGÚJULÁS CÉLJA ÉS BIZTOSÍTÉKA

A mostani rendszer nemcsak az alkalmaztatás és az életszínvonal területén növeli a gondokat, az egészségügyre, a lakásviszonyokra, a közlekedésre, a környezetvédelemre, a szabadidő eltöltésére, az élet biztonságára fordítandó költségeket a minimumra akarja leszorítani, hagyja leromlani az életfeltételeket és növekvő terheket ró a nemzet közösségére. Ezzel egyidőben korunkban új vágyak születnek, új értékek bukkannak fel, amelyek mindezeknek az alapvető jogoknak a gyakorlását – jogosan – az egyéni szabadság szerves részének tekintik. E jogok gyakorlásának fokozatos biztosítása értékesebbé teszi az embert. Együttal újabb forrást teremt a gazdaság új fellendüléséhez, a nemzeti megújuláshoz.

Határozottan szembe kell szállni azzal az eluralkodó privatizáló

szemlélettel, amely a legszűkebb értelemben vett pénzügyi rentabilitást helyezve az első helyre, rendkívüli módon elmélyítené az egyenlőtlenségeket, az egyes embereknek biztosított szabadságjogokat kizárólag bankszámlájuk, nagyságától téve függővé.

Az orvosi gyakorlat pluralizmusának tiszteletben tartásával meg kell védeni, illetve ki kell fejleszteni a modern és hatékony egészségügyi közszolgáltatot; olyan társadalombiztosítási rendszert kell létrehozni, amely mindenki számára egyenlően biztosítja a társadalmi támogatást és gondozást, s ezt korunk lehetőségeinek javulásával párhuzamosan folyamatosan tovább kell fejleszteni; a minőségi és szociális lakáspolitikai kifejlesztésének keretében hatalmas energiákat kell fordítani a leromlott városközpontok felújítására; a várospolitikának a városban élő valamennyi társadalmi réteg jogait biztosítania kell, csökkentve az egészségre káros tényezőket; környezetünk nagyobb kímélésével meg kell védeni a falusi életet; gyors és kényelmes közlekedési hálózatot kell kifejleszteni; támogatni kell minden, a biztonság erősítésére irányuló kezdeményezést; bővíteni kell mindenki számára a szabadidő megszervezéséhez nyújtott lehetőségeket, összhangban a munkaidő további csökkentésével. Egyidejűleg harcolni kell a csökkent munkaképességűeknek a munkába és a mindennapi életbe való mind teljesebb bekapcsolásáért.

A nyugdíjazás és a korengedményes nyugdíjazás kérdése napjainkban több mint tízmillió embert érint. Ezt a kérdést ugyancsak új megközelítésből kell megvizsgálni. Az alacsony nyugdíjak értékének emelése mellett szükséges figyelmet fordítani a nehéz fizikai munkát végző dolgozók azon kívánságára, hogy mielőtt még nem késő, szeretnék élvezni a nyugdíjukat, illetve tekintetbe venni azoknak a férfiaknak és nőknek a véleményét, akik vagy továbbra is munkaviszonyban maradva, vagy nyugdíjasként tovább kívánják folytatni az életüknek értelmet adó munkát.

Ugyanilyen megfontolásból lényegesnek tekintjük, hogy mindenkinek nyíljon lehetősége élete gazdagabbá és tartalmasabbá tételére a különféle kulturális lehetőségek, sportolási feltételek megismerésével és gyakorlásával. Ez egyúttal Franciaország és az egyes körzetek kulturális identitása megtartásának és fejlesztésének is egyik feltétele, ezáltal tiszteletben tartjuk az egyén szabad önkifejezési jogát, a pluralizmust, az alkotást, és a kutatást, a konfrontáció és a nemzetközi véleménycsere szabad fejlődését.

Bár az elmúlt években jelentős eredmények születtek, sok még a tennivaló, amíg elérjük a nők által kívánt egyenlőséget az élet minden területén.

A munkához jutás, a foglalkozás, a szakképesítés megszerzése, a vezető funkciók betöltése, a bérkérdés, az emberi méltóság tiszteletben tartása, a szabadidő, a maguk élete megválasztásának szabadsága, a mentalitás fejlődése, a véleménynyilvánítás joga – ezek a főbb ide vonatkozó problémák. Az előrehaladás érdekében küzdenünk kell a tőkés rendszer válságának hatására még inkább elmélyült, egyenlőtlenség ellen. A gyakorlatban a diszkrimináció elve érvényesül, alávettett helyzetben kívánják tartani a nőket, táplálják a nemek szerinti megkülönböztetést.

Haladéktalanul meg kell szüntetni a francia jogban foglalt valamennyi egyenlőtlen elbírálást és diszkriminációt tartalmazó rendelkezést.

EGYÜTT AZ IFJÚSÁGGAL A TÁRSADALOMBAN BETÖLTÖTT SZEREPÉNEK MEVALÓSÍTÁSÁÉRT

A válság következményei, erkölcsi és anyagi értelemben egyaránt keményen sújtják a fiatalokat. Ők a munkanélküliség első számú áldozatai, s ha nyílik is lehetőségük a munka világába való beilleszkedésre, az életfeltételek kialakítására, az esetek jó részében ez teljesen független tudásuktól, távol áll elképzeléseiktől.

Franciaország modernizálása nem valósítható meg, ha nem biztosítjuk a fiatalok korunk igényeivel összhangban álló képzésének feltételeit, hasznos és alkotó foglalkoztatásukat, ha nem tesszük számukra elérhetővé a társadalmi cselekvés lehetőségeit, a kulturálódási és sportolási lehetőségeket, és ha nem hallgatjuk meg a véleményüket, nem tartjuk tiszteletben emberi méltóságukat, ha nem építünk szellemi képességeikre és a felelősségtudatukra.

Velük együtt kell dolgoznunk a társadalmi és demokratikus megújulásért, vagyis az új társadalmi kapcsolatok kiépítéséért az országon belül és a világ népeinek új szolidaritásáért általában, mert ez egyúttal a helyes válasz arra, hogy elvetik a politikusok csinálta politikát, erősítjük a mélyen bennük gyökerező vágyat a munka, az igazságosság, a béke, a faji megkülönböztetés elleni harc és a szabadság-

jogok iránt, és lehetővé tesszük, hogy maguk is hozzájáruljanak a társadalom megváltoztatásáért vívott harchoz, a francia szocializmus győzelemre segítéséhez.

SZÉLESÍTENI KELL A SZABADSÁGJOGOKAT

Politikai vonalunk állandó eleme, hogy fellépünk az egyén alapvető jogainak és a kollektív szabadságjogoknak a védelmében mindenütt, ahol azokat megcsúfolják, ezért igyekszünk elsősorban annak a bizottságnak a tevékenységét kiszélesíteni, amelynek célja az emberi szabadságjogok és az általános emberi jogok megvédése Franciaországban és a világon.

Hazánkban a válság leküzdésének alapvető követelménye a társadalom kulcspozícióit birtokló, uralmát elszántan védelmező privilegizált kaszt ellenében a szabadságjogok kiszélesítése, mind több embernek a hatalomba való bevonása.

Konkrétan ez például azt jelenti, hogy a vállalatoknál biztosítani és szélesíteni kell a dolgozók demokratikus jogait, lehetővé tenni, hogy a vállalat érdekét érintő minden kérdésben, az alkalmaztatásukat és munkakörülményeiket szabályozó esetekben hallathassák a szavukat, le kell számolni azzal a politikával, hogy kész helyzet elé állítják őket; fejleszteni kell a különböző vállalatoknál és egyéb munkahelyeken foglalkoztatott dolgozók különböző kategóriáinak összehangolt fellépését; kedvezőbb feltételeket kell teremteni ahhoz, hogy az emberek részt vehessenek a helyi ügyek irányításában; ösztönözni szükséges a lakosság beleszólását a kerület, a város, a falu, a megye, a körzet ügyeinek intézésébe; az állami előjogok újabb részének és a gyakorlásukhoz szükséges eszközöknek a helyi közösségekhez történő átcsoportosításával meg kell valósítani a decentralizálást.

Egyúttal szakítani kell a kolonialista gyakorlattal, tiszteletben kell tartani a tengerentúli megyék és a tengerentúli kerületek népeinek önrendelkezési jogát.

A modern ember egyik alapvető joga az információhoz való jog. Ennek biztosításához az szükséges, hogy a nagy tömegkommunikációs eszközök (a rádió és a televízió) tisztességes, pluralista szemléletű információkat terjesszenek, továbbá az alkotás, az előrelépés változatos, minőségi, s nem utolsósorban francia eredetű lehetőségeit kínálják. A magántulajdonba adás jelenlegi tervei éppen ezzel ellentétes irányba hatnak, s tovább rontják a már amúgy is nagyon rossz helyzetet. A kábelrendszer és a száloptikai rendszer tervének háttérbe

szorítása a közszolgálatban álló audiovizuális kommunikáció fejlődésének egyik fontos eszközétől és nagy nemzeti értéket képviselő technológiától foszt meg bennünket. Új erőt és nagyobb lendületet kell tehát adni a demokratikus rádióért és televízióért folytatott harcnak, meg kell szervezni a szükséges visszavágást, a lehető legszélesebb körben kezdeményezően kell fellépni. Hazánkban a szabadságért vívott harc egyik fontos dimenziója ez.

A szabadságjogok kiterjesztését célul kitűző mozgalomnak együtt kell járnia az állam, az intézmények, sőt az alkotmány mélyreható demokratikus reformjával. Olyan modern demokráciát kell teremteni, amely megfelel mai korunk emberei elvárásainak és egy olyan ország szükségleteinek, mint Franciaország. Ez a haladás egyik feltétele. Ennek szellemében a Francia Kommunista Párt olyan nemzetgyűlésért száll síkra, amely tényleges és megerősített jogokkal rendelkezik a törvények kezdeményezése, az országos politika irányítása és a kormány ellenőrzése terén; olyan kormányt akarunk, amely ténylegesen a miniszterelnök irányításával kormányoz; a köztársaság elnöke magas tisztségét minden személyi hatalom nélkül töltsse be; a bürokrácia hatékony leépítését és tényleges decentralizációt akarunk; az arányos képviselő megvalósítását szorgalmazzuk minden választáson, s azoknak a diszkriminációs intézkedéseknek az eltörlését, amelyek bizonyos politikai pártokat, illetve irányzatokat gátolnak a véleménynyilvánítás eszközeinek használatában. A Kommunista Párt azt javasolja, szervezzünk országos vitát erről a fontos kérdésről, és úgy foglal állást, hogy politikájában széles teret szentel az ezzel kapcsolatos javaslatoknak.

ÉPITSÜNK FEGYVEREK ÉS HÁBORÚ NÉLKÜLI VILÁGOT

Ez az eszme cselekvésünk középpontjában áll, hiszen a fegyverkezési verseny fokozódó veszélyt jelent a földi életre, és fantasztikus összegeket emészt fel, amelyeket olyan súlyos problémák, mint az éhínség, a szárazság, a fejletlenség, a válság megoldására lehetne felhasználni. A világban pusztító éhínség tűrhetetlen. Míg mások természeti okokkal, sorscsapásokkal hozakodnak elő, mi javaslatokat dolgozunk ki az éhínség leküzdésére.

Véget kell vetni a fegyverek további felhalmozásának, és – Nyugaton éppúgy, mint Keleten – meg kell kezdeni fokozatos és arányos csökkentésüket, elsősorban a nukleáris fegyverekét, valamennyi or-

szág biztonságának állandó szem előtt tartásával. Fel kell lépni a neutronbomba általános betiltásáért és az emberiség életben maradását igazán veszélyeztető kísérlet, a világűr militarizálása ellen. A katonai tömbök egyidejű felosztatásáért, a nemzetek közötti barátság és együttműködés fejlesztéséért, a béke és a testvériség uralmáért kell harcolnunk.

Meggyőződésünk, hogy a dolgok jelenlegi állásában ezúttal sincs semmi végzetszerű, mint ahogy az egyéb kérdésekben sem.

Ezért vettünk részt a hazánkban és a világon mindenütt kibontakoztatott, a férfiak, nők és fiatalok millióit megmozgató akciókban. Mert politikai és társadalmi hovatartozásuktól, ideológiai és filozófiai nézeteiktől függetlenül együtt akarunk dolgozni mindazokkal, akik osztoznak békevágyunkban, küzdenek a leszerelésért, az életet és a fejlődést akarják szolgálni, tiszteletben tartva a jelenlegi veszélyek eredetéről vallott nézeteiket. Továbbra is ebben az irányban akarunk jelentős erőfeszítéseket tenni.

Ezek a célok, amelyeket a közös cselekvéshez javasolunk, nem kizárólagosak. Megfontolásra tesszük közzé őket, úgy gondoljuk, a bírálókat tovább gazdagíthatják. Mindenesetre szerves részét képezik szocializmusképünknek, annak a szocializmusnak, amelyre véleményünk szerint Franciaországnak szüksége van. Úgy látjuk, a válság jelenlegi szakaszában nem a közbenső állomások előzetes rögzítésére, elnagyolt körvonalazására van szükség, hanem olyan megoldási módok alkalmazására, amelyek magukban hordozzák a társadalom szükséges és a francia szocializmus irányába mutató átalakítását. De nem akarjuk ráerőltetni a különböző népi erőkre ezeket a célkitűzéseket. Hisszük, hogy a személyes megfontolások, az elemzések konfrontálása után, és nem titkoljuk, meggyőző munkánk eredményeként, egyetértésre fogunk jutni az antikapitalista célkitűzések megfogalmazásában.

Példátlan kiterjedésű népi tömörülést

Léteznek azok az erők, amelyek széles többségi mozgalomba tömörülve ki tudják vezetni Franciaországot a válságból.

Az utóbbi évtizedekben a francia társadalom képe megváltozott. Hazánk mezőgazdasági országból ipari országgá lett, az aktív népesség 80 százaléka bér munkás, minden tíz franciából kilenc városlakó.

A tőke és a munka erőinek harcát megtestesítő társadalmi mozgalmak hatására a termelési folyamatban is számos változás következett be.

A tudományos ismeretek gazdagodása és a technikai eszközök fejlődésének kölcsönös egymásra hatása következtében egyre több kvalifikált munkásra, embert felszabadító technológiai változtatásra van szükség. Ám a felhalmozott tőke profithajszolása férfiak, nők és fiatalok millióit munkanélküliségre kárhoztatva kizár a termelésből, másokat képzettségüknél alacsonyabb munkakörbe taszít, fokozott kizsákmányolást vezet be — mindezek a jelenlegi válság figyelmet érdemlő kísérőjelenségei.

Az ismeretek gyors fejlődése, az informatika, a kommunikáció, a biológiában és más területeken bekövetkezett felfedezések, újítások hatására a tudomány és a termelés, valamint a tudomány és a társadalom között is új viszonyrendszer alakul ki, megváltozik az egyének a munkához való viszonya, módosul az emberek életstílusa, magatartása, mentalitása, s mindezek olyan társadalmi változásokat sürgetnek, amelyek szükségessé és lehetővé teszik a tudomány újabb előrehaladását.

Nyilvánvaló, hogy a termelőerők fejlődésének következtében fontos új típusú differenciálódás zajlik a munkásosztályon és más társadalmi rétegeken belül. A kizsákmányoló osztály legfőbb törekvése, hogy a differenciálódásra építve szembeállítsa egymással a dolgozókat, például azokat, akiknek van munkájuk, és azokat, akiknek nincs, ellentétet próbál szítani a magánszektorban és az állami szektorban dolgozók, a mérnökök és a munkások, a férfiak és a nők, a bevándoroltak és a többiek között. A dolgozók egy nagy csoportját állandó bizonytalanságra kárhoztatva igyekszik nyomást kifejteni a dolgozók egészére, vagyis Franciaország megosztására törekszik.

Jóllehet a bekövetkezett fejlődés valóban módosítja a munkásosztály összetételét és megváltoztatja bizonyos jellemző vonásait, nem szünteti meg a munkásosztály életét. Éppen ellenkezőleg, a munkásosztály számbelileg gyarapszik, s a már Marx által használt kategóriát idézve, az „összmunkásság” soraiba integrálja az új termelőtevékenységben foglalkoztatott összes munkást. Az összmunkásság szerves részéhez tartozik a munkások, a technikusok, az alkalmazottak többsége, illetve ide sorolhatók a mérnökök és a középvezetők. Mert — alapjában véve — valamennyien a kizsákmányolt és a kizsákmányoló közötti viszonyrendszerben helyezkednek el, ők állítják elő azokat

az értékeket, amelyeknek profitját mások élvezik. A munkásosztály helye és szerepe a társadalomban erősödik.

A többieknek, a dolgozók milliónak, elsősorban a vállalatoknál foglalkoztatottaknak, de a legkülönbébb területeken dolgozó értelmiségieknek, a dolgozó parasztoknak, a független munkavállalóknak is olyan irányban fejlődnek a munka- és életfeltételeik, hogy a munkásosztály egészéhez közelítik őket.

Szembenéziünk ezzel a komplex valósággal, elemezzük – ma is és a jövőben is – következményeit, levonjuk a gyakorlati élet tanulságait, hogy túlléphessünk a csúcsszintű egységmegállapodásból fakadó szövetségi politikánkon. Ezt általában a munkásosztályhoz való csatlakozásra szóló egységfelhívásként, eredményekre épülő kompromisszumkeresésként értelmezték, mondván, hogy a válság alapproblémáinak megoldását és az ellentmondások meghaladását a jövőre halasztottuk. Javasoljuk, hogy minden munkás és teremtő erő egy világos és hatékony célok érdekében létrehozandó egységbe tömörüljön.

Ez a tömörülés az életben, a cselekvésben, a legkülönbébb helyeken kibontakoztatott akciók sokaságában fog kikovácsolódni. Mert csak így válik lehetővé, hogy férfiak, nők és fiatalok milliói mozgásba lendüljenek, egységesen lépjenek fel. Minden olyan esetben lehetséges ez, amikor ugyancsak egy részüket érintő problémáról van szó, de a megoldást nem gátolják más irányú érdekkülönbségeik, megőrizhetik filozófiai, politikai vagy vallásos meggyőződésüket. Azt javasoljuk valamennyi társadalmi réteg tagjainak, hogy a gondok megoldásában keressék a szolidaritás útját és a közös cselekvést lehetővé tevő közeledést. A cél érdekében munkálkodjunk tovább az alkalmazottak, a mérnökök, a technikusok megnyeréséért. Értelmezésünk szerint a népi tömörülésnek sokféle formájának, differenciálnak kell lennie, rugalmasságot és nyitottságot kell tanúsítania.

Meggyőződésünk, hogy a válság jelenlegi szakaszában a problémák gyökereit támadó reformok és intézkedések körül mind szélesebb körre jellemzők a közös fellépést biztosító közeledések. Máris tapasztalhatjuk, hogy a különféle üzemekben, iparágakban, városokban vagy körzetekben alakulnak ki a dolgozók, illetve a lakosság válságellenes célokat kitűző tömörülésének feltételei az alkalmaztatás problémáinak megoldása, a nemzeti erőforrások megóvása, egy valóban modern növekedés feltételeinek megteremtése érdekében. Nem akarunk felülről diktálni, őszinte és konstruktív, a más vélemények értékeit felszínre hozó dialógusra törekszünk, ugyanakkor igyekszünk

az általunk javasolt célkitűzések hatékonyságát és egységet erősítő jellegét is megvilágítani, hogy a közeledést a lehető legszilárdabb alapokon lehessen megteremteni.

Nem az elégedetlenség heterogén tömörülését szorgalmazzuk tehát. Olyan nagyméretű, új többségi népi tömörülés a cél, amelynek politikája képes kivezetni az országot a válságból, s amely jóval nagyobb lesz minden múltbeli baloldali többségnél.

Létrehozását azért tartjuk lehetségesnek, mert a válság férfiak és nők millióit állítja megoldandó feladatok elé, és mert cselekvésünket nem korlátozza a Szocialista Párt és a Kommunista Párt közötti csúcsszintű megállapodás keresésének elsődlegessége.

Új szerep vár a népi mozgalomra

A népi mozgalomra vár az a fontos szerep, hogy kivezesse Franciaországot a válságból, és az ország jellegzetességeinek megfelelő szocializmust építsen fel.

Mindez elsősorban abból következik, hogy az országunk feltételeinek megfelelő demokratikus út szükségképpen magában foglalja az általános szavazati jog alkalmazását, az államirányítás demokratikus meghódítását, vagyis ez a demokratikus út a haladás erői által a tőke uralma ellen folytatott állandó és változatos harci formákat alkalmazó osztályharc útja.

Ezen túlmenően, a gazdasági hatékonyság fokozása és a társadalom változásából születő újabb törekvések kielégítése érdekében a válság leküzdése megköveteli, hogy a dolgozók, az állampolgárok lehető legszélesebb rétegeit készítsük aktív cselekvésre, s ez egyben az egész közélet demokratizálásának is nélkülözhetetlen feltétele. Eből fakad a népi mozgalom új, megnövekedett szerepe.

Jól látjuk, hogy miután a Szocialista Párt elutasítja a népi erőkre támaszkodást s figyelmen kívül hagyja a tömegek akaratát, 1981 óta mennyire meggyengült azoknak a nyomásával szemben, akik külföldre szinteken még mindig a kezükben tartják a hatalom jelentős részét. Ez a magatartás elszigetelte a pártot, az elfogadott reformok jó részét pedig megfosztotta tényleges tartalmuktól, s mindez a mai nehézségekhez vezetett.

Szorgalmazni kell a férfiak és a nők millióinak állandó tevékeny részvételét, az ország problémáira megoldást hozó – s fokozatosan egy új politika kereteibe illeszkedő – intézkedések megfogalmazását

és beindítását. Biztosítani kell, hogy férfiak és nők minden szinten rendelkezzenek a cselekvés, a véleménynyilvánítás lehetőségével, azaz valódi hatalommal.

Elutasítjuk tehát azt a régi koncepciót, amely pusztá eszközökké teszi a mozgalomban tömörülő legkülönbélebb erőket, s a vezetést egészen más szintre helyezi. E koncepció arra használja fel a népi mozgalmat, hogy az egyezmény megkötése előtt segítségével tudjon nyomást kifejteni a megállapodás aláírása érdekében, később pedig csupán alkalmazásához keres benne támaszt. Napjainkban tapasztalhatjuk az ilyen helyzet következményeit. Ezzel a felfogással egy új politika megvalósítása a Szocialista Párt döntéseinek függvényévé vált.

Új koncepciónk szerint a meghatározó fontosságú és tartós változásokat valamennyi érintett erő cselekvésben való tömörülésével kell elérni.

Ez a koncepció jelentőségükhöz mért helyet biztosít a politikai pártoknak, amelyeknek léte és tevékenysége hazánkban a demokrácia fontos területe; a választási harcoknak, amelyek elválaszthatatlanok a mindennapi politikai és társadalmi harcoktól; az államnak és a politikai hatalomnak, amelynek demokratikus meghódítása a társadalom átalakításának elengedhetetlen feltétele.

A Francia Kommunista Párt ezért volt és marad kormánypárt. Minden területen konstruktív módon támogatja a válságellenes intézkedéseket, szorgalmazza megvalósításukat, függetlenül attól, kitől indult ki ilyen jellegű kezdeményezés. Az FKP Franciaországnak a válságból való kivezetése érdekében, a francia szocializmus felépítése érdekében az ország irányításában azt a helyet akarja betölteni, amit számára az általános szavazati jog biztosít. Felhívja mindazok figyelmét, akik érdekeltek a változásokban, milyen fontos, hogy harcaik során egy befolyásos és erős kommunista pártra támaszkodhassanak, s ezért megvitatásra eléjük terjesztve válságellenes célkitűzéseit, fel szólítja őket, hogy szavazzanak a kommunistákra.

A francia politikai élet pluralista, s az is marad a kommunistáknak a Franciaországban megvalósítandó szocializmusról vallott felfogása szerint is. Az új többségi népi tömörülés nincs tehát ellentétben a baloldali egységgel, annak továbbra is hűséges hívei vagyunk. Ám a gyakorlat tapasztalataiból okulva, az egység új koncepciójába kívánjuk azt beépíteni.

Kedvezőnek tartjuk pártunk és más politikai formációk között az együttműködést minden olyan esetben, amikor az együttműködés vál-

ságellenes célokat tűz maga elé, illetve ha az ország, valamint az emberek problémáinak megoldására irányul. Ebben a szellemben folytatjuk az együttműködést – minden olyan választott testületben, ahol baloldali többség van –, hogy teljesíthessük a népnek tett ígéreteinket. Ami a jövőt illeti, ugyancsak a fentiek szellemében, készen állunk politikai egyezmények megkötésére más politikai erőkkel, elsősorban a Szocialista Párttal, amennyiben ilyen egyezmény lehetséges.

A most vázolt új koncepcióban az ilyen jellegű megállapodások egy adott pillanatban a haladásért és a társadalom átalakításáért vívott általános harc részei lehetnek, biztosítva a népi mozgalom számára a szükséges politikai eszközt. Ám egyetlen esetben sem helyettesíthetjük, gyengíthetjük vagy helyezhetjük alárendelt pozícióba a népi mozgalmat. Az ilyen jellegű megállapodások kívánatosságát és érvényességi körét e követelmények szem előtt tartásával konkrétan kell minden esetben megvizsgálni, mégpedig úgy, hogy semmilyen körülmények között ne gátolják az általuk mindig elsődlegesen fontosnak ítélt népi mozgalomban rejlő dinamizmust és alkotóerőt.

Egy önrendelkező szocializmus lehetőségéből kiindulva úgy véljük, a legkülönbözőbb erőkhez tartozó férfiak és nők egy ilyen mozgalomban új felelősségre tehetnek szert – és kell is hogy szert tegyenek –, s a különböző szinteken már létező vagy ezután megszerzendő hatalmukkal a politikai és társadalmi élet új formáinak kialakítását fogják ösztönözni. Ezáltal létrejön a „politikacsinálás” új módja. Ilyen változtatások már most is elképzelhetők. Teljes mértékben támogatjuk ezt a mozgalmat, de nem akarunk elébe vágni, nem akarjuk előre felállított sémák keretei közé szorítani.

A kommunisták az országban mindenütt az emberek mellé állnak

Egy ilyen mozgalom kialakítása hatalmas felelősséget ró ki ránk, kommunistákra, ám egyben óriási mozgósító erő is.

Mindenütt, ahol jelen vagyunk, meghallgatjuk és szolgálni kívánjuk azokat a dolgozókat, férfiakat, nőket, fiatalokat, akik kiutat keresnek nehéz helyzetükből, s velük együtt akarjuk kialakítani a közös cselekvés programját, formáit és módszereit. A lehető legszélesebb és leghatékonyabb tömörülés feltételeinek megteremtésén munkálkodunk. Bár azt kívánjuk, hogy tartsanak tiszteletben bennünket és javaslatainkat, nem áll szándékunkban senkire rákényszeríteni javaslatainkat, senkit sem akarunk meggyőződésének feladására kényszerí-

teni. Nincsenek a priori elvárásaink, semmiféle felvételi vizsgát nem követelünk.

Ez az irányvonal vezet bennünket országszerte az emberekkel való közös cselekvésben. Ez határozza meg a szakszervezetek és a legkülönbfélebb más szervezetek, egyesületek sokaságával kapcsolatos magatartásunkat; alapszabályaik, programjuk és függetlenségük lehető legszigorúbb tiszteletben tartásával akarunk az eddiginél jobban részt venni munkájukban.

Minden korábbinál nagyobb szükség van egy hatalmas szakszervezeti mozgalomra, illetve annak továbbfejlődésére, mert ez a társadalmi, gazdasági, kulturális és demokratikus haladás egyik pótolhatatlan erőforrása. Ugyanez mondható el a gazdag egyesületi életről. Gyakran ennek keretében fogalmazódnak meg először a népi érdekek, a szervezkedés és a cselekvés szükségessége. Gyakran ugyancsak a szakszervezeti és az egyesületi élet fejlődése hozza felszínre az új törekvéseket és szükségleteket. Elengedhetetlenül fontos, hogy a kommunisták részt vegyenek e tevékenységi formák fejlesztésében.

Mandátumuk gyakorlása során a választott kommunista tisztségviselők minden korlátozás nélkül az egész lakosságot felszólítják a helyi ügyek irányításában való részvételre. Érdekes kísérletek folynak már napjainkban is; lehetséges és szükséges is ezek számát szaporítani. A kommunista parlamenti képviselők nem törődnek bele jogaik csorbításába; az életben pedig mindenütt az emberek mellett állnak, hatékony cselekvésükkel megvédik őket és segítik problémáik megoldását.

Ezzel párhuzamosan minden eddiginél nagyobb erőfeszítéseket kívánunk tenni annak érdekében, hogy kidolgozzuk az új irányvonalakat, amelyekre a válságból való kilábaláshoz minden területen szükség van, megismertessük az emberekkel s megnyerjük támogatásukat. Mindezt kommunista eszménkre, illetve annak a francia szocializmusnak a fő jellemzőire támaszkodva tesszük, amelyet az országnak ajánlunk, és amely szembesülve a harc realitásaival tovább fog gazdagodni.

Meghallgatni, vitatkozni, átgondolni az új felvetéseket, javaslatokat tenni, meggyőzni, cselekedni: ez a kifejlesztésre váró új politikai gyakorlatnak a lényege. Ez a politikai gyakorlat már önmagában is nagy jelentőségű, hiszen tartalmazza Franciaország jövőjéről szóló elgondolásainkat.

V. A társadalomról vallott elképzelésünk ; a francia szocializmus, egy demokratikus, önrendelkezésen alapuló szocializmus

Az a többségi tömörülés, amelynek létrehozásához hozzájárulni kívánunk, válságellenes célkitűzésekre épül, s egy olyan folyamat során fog megvalósulni, amelynek formáit és időbeli kiterjedését maga a népi mozgalom határozza meg. Kötelességünk világosan megmondani, milyen perspektíva érdekében szorgalmazzuk mi, kommunisták e tömörülést, amikor célunk a jelenlegi társadalom átalakítása és a francia, tehát demokratikus és önrendelkezésen alapuló szocializmus. Röviden: arra a kérdésre kell válaszolnunk, melyek annak a szocializmusnak a jellemző jegyei, amelyre Franciaországnak szüksége van, amelyért harcolunk. Ezek – mint már mondtunk – olyan megoldások a társadalomban felmerülő kérdésekre, amelyek megvalósulását a kapitalizmus mind erőteljesebben akadályozza: a társadalmi igazságosság, az új növekedés, a szabadság és a demokrácia fejlődése, a kultúra újjászületése, egy független, békés és a más népekkel szolidáris Franciaország.

Valamennyi cél eléréséhez elszánt osztályharcra van szükség s ez mind az eszmék, mind a cselekvés frontján folyamatos harcot követel tőlünk.

Az igazságosság, az egyenlőség: új eszmék

Napjainkban a kapitalista rendszer hívei a tűrhetetlent: a tömeges és állandó munkanélküliséget, a szociális egyenlőtlenséget akarják elfogadtatni velünk.

A liberalizmus álarca mögé bújva olyan társadalmat javasolnak, amelyben az egyéni kezdeményezések és erőfeszítések, az egyének közötti különbségek elleni támadásnak minősítik a társadalmi igazságosságra törekvést.

Azt akarják velünk elfogadtatni, hogy normálisnak tekintsük azt, hogy több millió a munkanélküli, a bizonytalan foglalkozásra ítélt, a kollektív megmozdulásokban való részvételtől elbátortalanított dolgozó, illetve, hogy a munkával rendelkezőket a jövőtől való félelem túlzott individualizmusra ösztönzi. Meg akarják törni a szolidaritást, gyengíteni akarják az osztályöntudatot és a harci elszántságot, hogy szabad maradjon a terep a nagytőke emberei számára.

A francia szocializmus útja ellentmond ennek a beletörődésre és reménytelenségre épülő útnak. Harcol a teljes foglalkoztatásért, hogy valósággá váljék a munkához való jog. Lehetővé teszi a tudomány és technika eredményeinek teljes körű alkalmazását, az emberek képzését az életfeltételek javítása, a vásárlóerő növekedése, a lakosság szükségleteinek kielégítése érdekében. Elutasítja az egyenlőtlenségeket, elutasítja a munkanélküliségen, illetve az alacsony béreken alapuló, alacsony szinten megvalósítandó nivellálást.

Mi a különbözőséghez való jogot hirdetjük: az egyének közötti különbözőséget, a hozzáértésbeli különbségeket a bérek hierarchiájában el kell ismerni, és szükséges, hogy mindenki szabadon választhassa meg életmódját. Ám ezek a különbözőségek csak az igazságosság talaján, a mindenki fejlődését biztosító körülmények között érvényesülhetnek.

Egyenlő jogokat akarunk mindenki számára: esélyegyenlőségre épülő iskolarendszert; valóságos egyenlőséget az egészségügy, a sport, a kultúra terén; mindenkinek – a legkülönbébb munkát végző dolgozóknak, férfiaknak és nőknek, fiataloknak és időseknek, franciáknak és bevándoroltaknak – azonos, tisztességes elbírálást.

Új növekedést!

A teljes foglalkoztatottság, a társadalmi igazságosság céljának eléréséhez új növekedésre van szükség.

Annak ellenére, hogy a nagytőke súlyos csapásokat mért természeti erőforrásaira, gazdasági, tudományos, kulturális és emberi potenciáljaira, Franciaországnak vannak ütőkártyái. A modernizálás nem rombolást, hanem alkotást jelent.

Szemben az „éljen a válság” jelszót hangoztatókkal, mi azt mondjuk: a fejlődés, az új értékek előállítása alapvető és lényegi követelmény. Az új és a modern nem az emberek ellen irányul, hanem velük és értük valósul meg, biztosítja a képzést, a továbbképzést, a kutatás legelőrehaladottabb területei és a termelés közötti élő kapcsolatot.

Az igazi modernség az ember. Az igazi modernség szemben áll a tőkés profittal.

A gazdasági demokrácia, azaz a francia szocializmus azon alapszik, hogy a társadalom kisajátítja a termelés és a csere alapvető termelőeszközeit. Feltételezi, hogy az állami vállalatokat a dolgozók beleszólása következtében másként irányítják, ezek a vállalatok út-

törő szerepet játszanak egy olyan termelésben, amely a foglalkoztatottságot, a képzést és a társadalmi szükségletek kielégítését szolgálja.

A demokratikus szocializmus ily módon véget vet a nagytőke uralmának. Ezzel párhuzamosan biztosítja az egyéneknek és a családoknak azt a jogát, hogy birtokosai legyenek olyan javaknak, mint a lakás, a gépkocsi, a nyaraló, illetve más, már meglevő vagy a jövőben megszerzendő fogyasztási javak.

Éppígy lehetővé teszi azt is, hogy az állami szektor mellett a társadalmi tulajdon más formái: szövetkezetek, segélyegyletek, társulások is létezzenek. Lehetőséget nyújt a magántulajdonra épülő gazdasági szektornak a kereskedelem, a kézművesség, a mezőgazdasági termelés területén egyaránt, kis- és középvállalatok formájában.

Ebben az összefüggésben az állami szektor működése, a társadalmi tevékenység, az állami és magánvállalatoknak egy vegyes gazdaságban kialakított kapcsolatai, mind-mind alapvetően különböznek kapitalizmusbeli helyzetüktől. A szabadságjogok és a hatalom kiszélesítése, a dolgozók beleszólása és részvétele minden szinten a döntések meghozatalában, a nemzet érdekeit szolgáló kooperációk magasabb rendű demokratikus életet és társadalmi hatékonyságot tesznek lehetővé. Az alapvetően megújított állami szektor a gazdasági és társadalmi haladás meghatározó jelentőségű ösztönzőjévé válik. A magánszektor területén minden olyan tevékenységet támogatunk, amely tiszteletben tartja a dolgozók jogait és hozzájárul új javak előállításához.

A gazdaság egészét a szükségletek, a foglalkoztatás és a képzés kielégítésének szolgálatába állítjuk.

Több szabadságot és demokráciát!

Felfogásunk szerint a szocializmus középpontjában a demokrácia áll: ez célja, és elérésének eszköze. Nem véletlen, hogy a haladás és a reakció politikai harcában lényegi kérdés a szabadságjogok és az emberi jogok problémája. A tőkések világszerte egy kisebbség kezében koncentrálják a javakat és a hatalmat, gúzsba akarják kötni a népet és az embereket, számos országban gyilkosságokat követnek el, kínozzák az embereket s nem haboznak, hogy a szabadság dalnokainak tüntessék fel magukat.

Franciaországban is férfiak és nők millióit fosztják meg a munkához való jogtól. Szisztematikusan kizárják a dolgozókat a döntések

meghozatalából. Megvásárolják a sajtót, saját érdekükben használják fel az olyan közszolgáltatást, mint a televízió, s közben mást sem kiáltoznak, mint „szabadság, szabadság!”.

Mi egészen mást akarunk. A demokratikus szocializmust eszköznek tekintjük az általános szabadság növeléséhez és az egyéni szabadságjogok tökéletesítéséhez. Ez az általános szavazati jog, a politikai alternatívák, a pártok, a szakszervezetek, az egyesületek, az egyházak, az emberek és az eszmék szabad áramlása tiszteletben tartását, bármiféle cenzúra tagadását, az informálódás, a nevelés, az alkotás és a kultúra szabadságának elismerését jelenti.

A kommunisták nem kívánnak nagyobb állami hatalmat. Ellenkezőleg. Több kezdeményezést, együttműködést, felelősséget akarunk. Hogy mindenkinek jogában álljon életvitelének megválasztása.

A francia szocializmus nagyobb demokráciát jelent. Több jogot és hatalmat ad az állampolgárnak. Elutasítja a centralizáló etatizmust. Franciaországnak politikai demokráciára, a népet képviselő hatalomra van szüksége, amely minden szinten elősegíti a nép beleszólását, lehetővé teszi a munkásosztály számára, hogy a legmagasabb szinten átvegye a felelősséget és vezető szerephez jusson.

A decentralizálás növeli a területi testületek jogait. Legfőbb jelentősége, hogy minden szinten lehetővé teszi a helyi élet kiteljesítését valamennyi dimenzióban: a gazdaság, a társadalom, a politika, a kultúra, a nyelv területén. Lehetővé teszi, hogy a döntések közelebb kerüljenek az állampolgárokhoz; minden szinten segíti a vállalatoknál és a különböző szolgáltatásokban dolgozók együttműködését a választott képviselőkkel.

Kulturális újjászületés

A tudomány és a technika területén napjainkban lejátszódó forradalom, a világ szocializmus felé való fejlődése és a népek felszabadulása kitágítja az emberiség horizontját. Olyan súlyos kérdésekkel kell szembenéznünk, mint a nukleáris fegyverkezés, a környezetvédelem és a genetika problémái. Ebből következően a férfiaknak és a nőknek még inkább kezükbe kell venniük a jövő irányítását. Mindennapi életüket ugyanaz nehezíti, saját életük kezükbe vételét ugyanaz akadályozza, ami korlátozza a kutatást, az alkotást, általánosabb értelemben az egyén fejlődését: a profit törvényének való alávetettségük.

Ezért nem lehet kultúrakoncepciónk szűk körre érvényes és elitista.

Nem állítjuk szembe az emberek mindennapi életét a civilizáció felhalmozott kincseivel. Párhuzamosan azzal, hogy mind többen juthatnak hozzá a kultúrához, fejlődni kell a kutatásnak és az alkotásnak, hiszen ezek egyre jobban szélesítik az emberi tudás, aktivitás és fogékonyság határait.

Új típusú együttműködést kell kialakítani a megújított oktatási rendszer, a képzés, a kutatás, az alkalmazás, a termelés között.

Az új tömegkommunikációs eszközök ma többnyire az ideológiai harc eszközei csupán a reakciós körök kezében. A jövőben a pluralista kultúra, a szabadidő megszervezése és az információ csodálatos demokratikus eszközeivé kell lenniük.

Az új típusú emberi kapcsolatok kiépítése nélkül nem lehetséges a kulturális újjászületés. Mindannyian tapasztaljuk, hogy a válság hatására alapvetően megromlanak az emberi kapcsolatok. Érvényesülni kell minden áron, akár másokon keresztülgázolva is; magasztalni kell a gyengék iránti megvetést, mert e felfogás szerint szorult helyzetüknek saját maguk az okozói; zárkózzunk magunkba, s az erőszakra erőszakkal válaszoljunk; élesszük fel a gyűlöletes rasszizmust; mindezek az undorító elvek banálissá lesznek, sőt esetenként új értékekként tűnnek fel.

Mi erre azt mondjuk: nem.

Elutasítjuk a tőkés társadalom dzsungeltörvényét. Léteznek ma már más értékek, amelyek hozzájárulhatnak az új humanizmus kialakításához. Így valamennyi emberi lény személyiségének és méltóságának tiszteletben tartása nem valamiféle elvont adottság, hanem olyan követelmény, amely napról napra fontosabbá válik a dolgozók, a férfiak és a nők, a fiatalok, és a bevándoroltak számára. Egyre erőteljesebben kell megnyilvánulnia a cselekvő szolidaritásnak mindazokkal, akik világszerte szabadságukért, jogaikért, a békéért harcolnak.

Azonnal meg kell kezdeni a harcot a rasszizmus és a türelmetlenség ellen, a népek és a közösségek közötti igazi szolidaritásért.

A nők egyenlőségének követelése a munkában, a társadalomban és életünk minden területén hozzájárulhat a mindenki szempontjából magasabb szintű emberi kapcsolatok kialakításához.

Igazi szolidaritást kell teremteni a generációk között.

A nagyobb felelősség követelése mind a munkában, mind a lakóhely ügyeiben azt mutatja, hogy már ma megvannak a lehetőségek az önkény és a bürokrácia lerázására.

A város a városlakók millióinak kellemes lakóhely lehet, ha ki-

bontakoztatjuk az emberi képességeket, a termelést és a kultúrát a maguk sokféleségében. A társadalmi élet romlása és az erőszak megéléte tény, de ezek nem leplezhetik el a pozitív értékek iránti törekvéseket.

Ezeknek az értékeknek a diadalra juttatásához szükség van az eszmék összezsapására, de szükség van a konkrét harcra is, hogy teret nyerhessen, hogy kibontakozzon egy olyan társadalom, amelyben minden férfi és minden nő szabadon, felelősen élhet, megtalálhatja önmegvalósításának lehetőségét, urává válhat a maga életének, biztosítva a közösség haladását: egy emberibb civilizációt. Íme, ilyen az a testvériségre épülő társadalom, amelyet fel akarunk építeni.

Független, békés, minden néppel szolidáris Franciaország

Az emberi jogok, a béke, az igazságosság, a demokrácia, az együttműködés világaért harcolunk. Az ország önállóságára és függetlenségére épülő, a hatékony nemzetvédelemmel alátámasztott nemzetközi tevékenység, amit Franciaországnak folytatnia kell, egyáltalán nem elhanyagolható jelentőségű ütköztetésekkel gazdagíthatja népünket e fontos humanista célkitűzések megvalósításában. Minden körülmények között teljesen szabadon fog kibontakozni. Ez a Franciaország azért fog küzdeni, hogy minden nép szabadon és biztonságban dönthessen saját sorsáról.

Ez azzal jár együtt, hogy szövetségi kötelezettségeinek tiszteletben tartásával, ugyanakkor egy bármilyen jellegű tömbhöz való csatlakozás elutasításával a katonai tömbök egyidejű felosztatásáért és a kollektív biztonságért fog munkálkodni. Lehetőségeinek kihasználásával és független ítéletalkotással pozitív szerepet igyekszik betölteni a párbeszéd, a leszerelés, a konfliktusok békés és tárgyalásos megoldásának érdekében. Megkülönböztetés nélkül hatékony szolidaritást fejt ki a függetlenségükért, az emberi jogokért, minden külföldi uralom ellen, az apartheid rasszizmus és az önkényuralom, a kolonializmus és a neokolonializmus valamennyi formája ellen küzdő népekkel. A jogok egyenlőségén, a be nem avatkozáson, illetve a népek kölcsönös érdekeinek tiszteletben tartásán alapuló új együttműködést fog megvalósítani mindazokkal az országokkal, amelyek arra igényt tartanak, hozzá fog járulni egy igazságosabb új gazdasági világrend létrehozásához, amelyben minden nemzet külső beavatkozás és kívülről ráncszedő nyomás nélkül követi fejlődésének sajátos útját.

Támogatni fogja az olyan nemzetközi szervezeteket, mint az ENSZ és az UNESCO, amelyek az országok társadalmi rendszerétől és nagyságától függetlenül, az egyenlőség alapján lehetővé teszik valamenynyí állam részvételét, s így hozzájárulnak – korunk szellemét kifejezve – a békés egymás mellett éléshez és az együttműködéshez.

A világmozgalom és a szocialista országok

Ezek a fő vonásai annak a tervezett társadalomnak, amely meghatározza a francia kommunistáknak a szocializmusért vívott harcát. Cselekvésük beleillik abba a világmozgalomba, amely több igazságot, szabadságot és függetlenséget követel a népeknek. Az élő realitás, a szocializmus szüntelenül új formákat ölt, mind változatosabbá válik. Igen különböző történelmi háttérrel és politikai tradíciókkal rendelkező népek hozzák létre. Mindazt, ami magán viseli a népek és nemzetek e mozgalmának jegyeit, mindazt, ami a szocialista országokban történik, folyamatosan befeketítik, főleg Franciaországban. E kampány természetesen nem hatástalan, s megvannak az alapvető okai.

A válság napjainkban megmutatta, hogy a kapitalizmus zsákutcába vezet. A kizsákmányolástól megszabadított, az emberi méltóságra, a nemzeti és társadalmi felszabadításra épülő új társadalom, a szocializmus iránti vágy univerzális jelleget öltött. A régi és az új összecsapásában a jelenlegi rendszerből profitálók számára fontos lett, hogy áldozataikat megfosszák minden reménytől. Bele kellene törödniük az olyan úgynevezett elkerülhetetlen bajokba, mint a munkanélküliség, a nagytőke uralma, az éhezés; a válság egyetemes méretű; nincs perspektíva: a szocialista fejlődés útján megindult országok megbuktak, sőt némelyek egyenesen ezen országok szocialista természetét is tagadják.

Ez áll az erőkkal nem takarékoskodó politikai és ideológiai küzdelem középpontjában. A szocializmus nem absztrakció. Konkrét, az egyes országok adottságaiból fakadó körülmények között épül. A francia nép, mint más népek is, a kapitalizmustól megszabadított, sajátos társadalmat fog építeni: a francia szocializmust.

Meg kell erősíteni a XXIV. kongresszusnak a szocializmus megvalósításáról szóló állásfoglalását, s annak sokkal offenzívebb alkalmazására van szükség.

A lépés lényege, hogy jobban meg kell ismerni és jobban meg kell ismertetni a valóságot. A lehető legszigorúbban meg kell vizsgálni,

milyen eredményeket értek el a szocializmust építő népek, s egyben tanulmányozni kell e vállalkozás sokféleségét, illetve mai korlátait.

Az a teljes mértékben új kísérlet, amelyet másfél milliárdnyi ember folytat történelmileg rövid idő óta, a formák és szituációk minduntalan növekvő változatossága közepette, megérdemli, hogy szemellenző és előítéletek nélkül vizsgáljuk meg. Megérdemel egy komoly vitát.

A szocializmus útjára lépett népek már eddig is jelentős sikereket halmoztak fel. Megmutatták, hogy képesek megoldani olyan nagy kérdéseket, mint a munkához való jog, az éhség és az analfabetizmus, a társadalmi támogatás. Nem ismerik azt a válságot, amelybe a kapitalizmus sülyedt.

Nagy figyelemmel követjük, hogyan birkóznak meg ezek a népek problémáikkal: a többségük esetében rendkívül alacsony indulási szinttel, a háború, illetve a függőségi vagy gyarmati múlt következményeivel, a nemzetközi környezet hatásaival, a tőkés országok válságának kihatásaival, a rájuk kényszerített fegyverkezési verseny terhével, a nemzetközi szolidaritás szükségleteivel. A problémák másik csoportja a szocializmus fejlődése során elkövetett tévedések és súlyos hibák visszafogó hatásából következik; végül szembe kell nézniük a saját fejlődésükből fakadó új problémákkal.

XXIV. kongresszusunk megállapította, hogy ezeknek a társadalmaknak, ha további eredményeket akarnak elérni, hármask kihívást kell megoldaniuk: növelniük kell a gazdasági hatékonyságot, biztosítaniuk kell a társadalmi haladást és fejleszteniük kell a demokratikus részvételt.

A szocialista társadalom felépítése mellett elkötelezett országoknak vannak ütközőpontjaik. Számos kísérletet és újítást vezetnek be az előttük álló kérdések megoldása érdekében. Mint ahogy nemzetközi szervezetek jelentéseiből is kiderül, tagadhatatlan eredményeket érnek el olyan égetően fontos területeken, mint a teljes foglalkoztatottság, a modernizálás, a kutatás és a fejlesztés. Az esélyegyenlőség megvalósítására törekszenek az oktatás és képzés területén, illetve a gazdasági és társadalmi jogok tényleges gyakorlásának biztosításában.

A tények azt bizonyítják, hogy a szocializmus a kapitalizmusnál hatásosabban tud szembenézni azokkal az óriási feladatokkal, amelyeket a XX. század végén meg kell oldania az embernek: ez pedig nem más, mint hogy előbbre kell jutni a természet megszelídítésében, s a tudást valamennyi ember jobb élet utáni vágya fokozatosan növekvő kielégítésének szolgálatába kell állítani.

Gazdasági reformok bevezetésével erősítik a dolgozók részvételét az irányításban, egyre jobban támaszkodnak az egyéni és a kollektív felelősségvállalásra.

Mindez a társadalmi pluralizmus, a szocialista társadalomban tapasztalható ellentmondások jobb felismerésével jár együtt. Így keresik annak útját, s lépéseket is tesznek ez irányban, hogyan lehetne növelni a szakszervezetek, az önrendelkezést megvalósító kollektívák, a választott tanácsok szerepét, a választási rendszer és az intézmények módosításával stb. foglalkoznak. Mindez azt mutatja, hogy az eltelt időszakban haladás történt, jóllehet vannak még komoly nehézségek.

Ugyanaz az őszinteség, amellyel ezeknek az országoknak az eredményeit és problémáit számba vesszük, arra készít bennünket, hogy ne titkoljuk nézeteltéréseinket sem. Mindenütt, ahol sérelem éri az emberi jogokat, kifejezzük ellenvéleményünket, s az emberi jogok érvényesülése érdekében lépünk fel.

Mint pártunk XXIII. kongresszusa megfogalmazta, e problémák „a szocializmus lényegéhez tartozó általános demokratikus követelmény tartós fel nem ismeréséből” fakadnak.

Ugyanakkor a békéért és a haladásért, a függetlenségükért, az új gazdasági világrendért küzdő néptömegek világszerte jól érzékelik a szocialista országok szerepét. A nemzeti és társadalmi felszabadulásért folyó harcukban állandóan érzik támogatásukat. A szocialista országok súlya és fellépése jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy a nemzetközi kapcsolatokban elfogadottá lett a különböző társadalmi rendszerek és az államok békés egymás mellett élésének elve.

A szocializmusnak természeténél fogva és lehetőségeinek valóra váltása érdekében békére van szüksége. Az ezen az úton járó országok békekezdeményezései találkoznak az el nem kötelezett országok, illetve más jelentős politikai, társadalmi és erkölcsi erők ilyen irányú lépéseinek különféle formáival, vagyis a békéért és a leszerelésért folytatott népi mozgalom törekvéseivel.

VI. A párt

A mai Franciaországban egyetlen olyan párt van, amely a belenyugvást, az áldozathozást, a lemondást hirdetőkkal szemben világosan kinyilvánítja: meghátrálásra kényszeríthetjük a kapitalizmus uralmát,

előrehaladhatunk egy új társadalom felé. Egyetlen párt kínál pozitív távlatokat népünknek: s ez a Francia Kommunista Párt.

A munkások alkalmaztatásukért és munkaeszközeikért harcolnak? A nők az egyenlőtlenség, a diszkrimináció ellen küzdenek? A fiatalok láznak az igazságtalanság ellen, s egy sokkal testvériesebb világ iránti vágyukat nyilvánítják ki? Az emberek általában szabadságukat, méltóságukat, emberi jogukat védik? Harcolnak a türelmetlenség, az idegengyűlölet, a rasszizmus ellen? Hazánk függetlenségéért, a nemzetközi szolidaritásért, a leszerelésért és a békéért lépnek fel? Hozzá kívánnak járulni a francia szocializmus felépítéséhez? S mindehhez a széles körű és hatékony tömörülés útját keresik? Maguk mellett találják a Kommunista Pártot. Ebben áll a párt sajátossága, korunk forradalmi pártjának létjogosultsága. Olyan párt ez, amely – mint tapasztalhatják – soha nem hátrál meg a nehézségek előtt, megvalósítja a szavak és a tettek egységét.

A népi erőknak ezért van elengedhetetlen szükségük erre a pártra, melynek döntései elkötelezettek és megvilágítják Franciaország jövőjét. Az az érdekük, hogy e párt újra visszanyerje befolyását, s a mai nál fontosabb szerepet játsszon minden szinten az ország életében. Le kell vonnunk e helyzet valamennyi tanulságát.

A politikánkat képviselő párt

A válságellenes új többségi népi tömörülés áll cselekvésünk középpontjában. Az embereket érintő és foglalkoztató problémák bázisán jön létre, ezen az alapon fogja egyesíteni az embereket. Ez az új politika nehéz, bonyolult körülmények között bontakozik ki. Már újdonsága miatt is rendkívüli erőfeszítéseket követel valamennyi csatlakozótól. Ezért új lendületet és új munkastílust kell megvalósítanunk elemzéseinkben és politikai cselekvésünkben, tömegmunkánkban. Valójában nagyon sok függ az egyes kommunisták, a párt szervezeteinek kezdeményezéseitől. Nyilvánvaló tehát, hogy a párt egyes harcosait és az alapszervezeteket sokkal határozottabban aktivitásunk középpontjába kell állítanunk. Arról van szó, hogy mindenütt jelen kell lennünk, közelednünk kell az emberekhez, párbeszédet kell folytatnunk és kapcsolatokat kiépítenünk velük, elsősorban azokkal, akik egyébként is aktívan részt vesznek a társadalmi mozgalomban. Arról van szó, hogy decentralizáltan folyó akciók sokaságában tömörítsük

őket. Minden kommunistának, minden alapszervezetnek megvan a maga átruházhatatlan feladata.

E feladat ellátásához legelőször is az szükséges, hogy az alapszervezet létezzen, hogy minél több kommunista legyen a vállalatoknál, a kerületekben, a falvakban. Növelni kell a párt tagjainak számát, egyre inkább nagy tömegpárttá kell tenni, ez lényeges eszköz ahhoz, hogy megismertessük véleményünket és javaslatainkat, hogy tevékenységünk előterébe a nap mint nap felvetődő számtalan kérdéssel való konkrét foglalkozás kerüljön. A XXIV. kongresszus óta a párt befolyásának csökkenése, a tagfelvételek lelassulása következtében erőforrásaink meggyengültek. 1984 végén 608 543 tagunk volt. Anélkül, hogy alábecsülnénk e visszaesést, el kell mondanunk, a párt jól bírta a legutóbbi megpróbáltatásokat. Jelentős erőkkal rendelkezik, és megvan a lehetőségek sorainak megerősítésére. Napjainkban sok férfi és nő fordul érdeklődéssel pártunk felé, mert úgy látják, segítséget kaphatnak tőle. Sokuknak máris köztünk a helye. Mindehhez komoly tagtoborzó munkára és az új tagok integrálására van szükség. Minden egyes kommunistának szorgalmaznia kell környezetében a párthoz való csatlakozást. Azokhoz a férfiakhoz és nőkhez, fiatalokhoz és idősekhez, munkásokhoz és mérnökökhöz, parasztokhoz és értelmiségiekhez, bér munkásokhoz, munkanélküliekhez és nyugdíjasokhoz kell fordulniuk, akiknek képességeik, követeléseik, egyéni értékeik és hibáik mérlegelése alapján is helyük van a pártban. A párt nagy felelőssége, hogy hozzájáruljon a kommunista ifjúság mozgalmának fejlődéséhez.

A pártalapszervezet az a szint, ahol a legközelebb vagyunk az emberek problémáihoz, gondolkodásához. Ezen a szinten találkozhatunk, vitatkozhatunk velük, tömöríthetjük őket és segíthetjük fellépésüket. Ezen a szinten folytatható az ideológiai harc megfelelő formája. A kommunisták ezen a szinten járulnak hozzá a párt politikájának kidolgozásához, megvitatva, elfogadva, és a gyakorlatba átültetve azt. Itt folyik a kommunisták képzése. Ez az a szint, ahol a párttag minden pillanatban mindenről kinyilváníthatja véleményét. Ezen a szinten válik valóra politikánk a valósághoz legközelebb; itt kristályosodnak ki az általunk életre hívni kívánt tömörülés legkidolgozottabb és legkonkrétabb formái. Stratégiánk lényeges követelménye az életközelség elérése érdekében: sok erős, aktív, jól vezetett, a kollektív munkát megvalósító, a tömegek felé forduló alapszervezetre van szükségünk.

A kiélezett politikai és ideológiai harc, a kommunisták új politikai gyakorlatának követelménye, amely a helyi kezdeményezésekre épít, feladatunkká teszi, hogy a párt és valamennyi szervezete fokozza erőfeszítéseit az ellenféllel szembeni gyors, változatos formákat alkalmazó, világos és harcos propaganda érdekében, amely megfelel a cselekvés különböző szükségleteinek és a kommunikáció új lehetőségeinek.

A tisztességes információért és eszméink terjesztéséért vívott harcban lényeges szerepet játszik a kommunista sajtó. Olvasása a párt demokratikus életének fontos eleme. Országos és regionális sajtótermékeink színvonalának emelése és terjesztése valamennyi alapszervezet feladata. A *l'Humanité* esetében ezt megkönnyíti élő és mély alkalmazkodása korunk változásaihoz. Ez az alkalmazkodás a kommunisták hozzájárulásával, segítségével fog megvalósulni. A tagdíjak rendszeres fizetésével és az állandó előfizetésekkel a tagok, a dolgozók biztosítják a tevékenységünkhöz, a propagandánkhoz szükséges eszközöket, támogatják a kommunista sajtót.

Az a koncepció, amely a kommunisták tevékenységét a népi mozgalommal szoros egységben fogalmazza meg, megköveteli, hogy mindenütt jelenlevővé és sokkal erősebbé tegyünk a forradalmi pártot, s ennek érdekében elsőbbséget, igazi elsőbbséget kell adnunk a vállalatokban, a tényleges munka színterein, illetve a különböző létesítményekben folytatott munkának, a legnagyobbakkal kezdve. Az új technológiák alkalmazásában élenjárókat kiemelt figyelemmel kell kezelnünk.

Mindig fontos volt, hogy a vállalatokban erős legyen a párt. Mert a vállalat az a hely, ahol a munkásosztály és a bérből és fizetésből élők egyéb kategóriáinak koncentrálódása és szervezettsége a legmeghatározóbb, vagyis a tömegek mozgásba hozásának ez a legjelentősebb színtere.

Mindez még szükségesebb napjainkban, amikor az általunk kidolgozott perspektívában a vállalat elsődleges, kiemelt szerepet kap a tervezett többségi népi tömörülés létrehozása végett, ráadásul a vállalatoknál nemcsak e tömörülés azonnali, nyilvánvaló indokainak többsége lelhető fel, hanem minden sikernek és minden kudarcnak itt a legérezhetőbbek a következményei. A forradalmi párt jelenléte, tevékenysége és befolyása tehát igen fontos tényező, feltétlenül meghatározó jelentőségű a francia szocializmus felé haladás szempontjából.

A párt demokratikus élete

A párt belső élete kapcsán a kommunisták előtt álló legfőbb feladat, hogy minden területen fejlesszék kezdeményező-készségüket, fokozzák tevékenységük hatékonyságát.

Pártunk működési szabályzata garantálja a hatékonyság, az akcióegység és a demokrácia együttes érvényesülését.

A demokratikus centralizmust három alapelv jellemzi: szabad és elmélyült vita, többségi döntés, s e döntés alkalmazása mindenki által. Ezeknek az alapelveknek a megkérdőjelezése politikánk demokratizmusát kérdőjelezné meg.

A demokratikus centralizmus a párt alapszervezetekbe szerveződésének köszönhetően minden férfi és nő számára lehetővé teszi, hogy „egy szavazatot jelentsen”, mert kivétel nélkül minden kommunistának joga véleményének kifejtése, a problémák megvitatása, az állásfoglalás bármely kérdésben. Minden férfi és minden nő számára lehetővé teszi, hogy a párt elgondolásait saját elgondolásaival, saját értelmezésével gazdagítsa, s nem fognak ezért semmiféle címkét ráragasztani. A demokratikus centralizmus tehát teljes mértékben ellentmond az irányzatokra épülésnek, hiszen az elszegényíti a politikai vitát, a véleményeltéréseket egy pont körül kristályosítja ki, a személyes harcot helyezi előtérbe, megbénítja a cselekvést.

Az érvek és a tapasztalatok kicserélését lehetővé tevő demokratikus centralizmus az az eszköz, amellyel kifejezhető a közös akarat s amit azután a párt a maga egészében képvisel. Garantálja ily módon, hogy a lakosság előtt vállalt kötelezettségeinket megtartsuk.

A demokratikus centralizmus nem bénítja meg a cselekvést, ellenkezőleg, lehetővé teszi a többségi döntés gyakorlatba való átültetését, miközben módot ad rá, hogy minden kommunista megtartsa és védelmezze saját véleményét saját alapszervezetében, illetve a párt azon szervezeteiben, ahová tartozik. A közös cselekvés, a gyakorlat válik a felvetett problémák megoldásának kritériumává.

A párt demokratikus életének tökéletesítése érdekében a vezetés minden szintjén azért kell munkálkodni, hogy a kommunisták mind teljesebb információkat kapjanak, elő kell segíteni a szabad vitát, fokozni kell a pártiskolák tevékenységét, a szükséges színvonalra kell emelni a képzés valamennyi formáját, az önálló olvasásra és munkára kell ösztönözni, támogatni kell az elméleti kutatást, biztosítani az esz-

mék fentről lefelé és lentől felfelé áramlását, tökéletesebben alkalmazva a szervezeti szabályzat rendelkezéseit.

Amikor olyan új problémával kerülünk szembe, amely nem követel azonnali döntést, valamennyi kommunistával megfelelő formában konzultációt folytatunk, s ezáltal lehetővé válik, hogy a párt vezetése az egész párt mély meggyőződésének alaposabb ismeretében hozza meg döntéseit.

S ezt fentről lefelé haladva kell megvalósítanunk, mert a kommunistáknak nemcsak tájékozottnak kell lenniük a vezetés által hozott döntésekről, hanem ismerniük is kell a mellettük szóló érveket éppúgy, mint a megvalósításukat szolgáló eszközöket, mert így tudják azokat alaposan megérteni és jól megvalósítani a gyakorlatban. Ezért a Központi Bizottság az általa legmegfelelőbbnek ítélt formában tájékoztatja a dolgozókat végzett munkájáról. Ezzel párhuzamosan nagyobb figyelmet kell fordítani az eszmék lentől felfelé áramlására, hogy a vezetőségek jól tájékozottak legyenek a valóságos tényekről és véleményekről, a valósággal szembesülő kommunisták javaslatairól, tekintetbe vehessék ezeket.

Így annak a visszhangnak, amelyet a Mauroy-kormány politikájával szemben kialakuló elégedetlenség váltott ki a kommunisták sorai-
ban, korábban és jobban kellett volna érződnie a párt központi bizottságában.

Döntően fontos, hogy a körzeti és a megyei bizottságok, a káderek és a vezetők minden szinten jobban életközelsben cselekedjenek, vegyenek részt a vitákban és az alapszervezetek tevékenységében.

Ugyancsak fontos az új munkamódszerek alkalmazása, a tapasztalatcsere minden olyan esetben, amikor az egyes kommunistákat, az alapszervezeteket, vagy akár a megye, illetve több megye körzeteit érintő probléma merül fel.

Minden alkalommal, amikor erre szükség mutatkozik, különféle típusú gyűléseket kell szerveznünk, amelyek lehetővé teszik, hogy egy nagyvállalat, egy iparág, egy csoport, egy körzet vagy egy meghatározott szektor stb., vagyis egy sajátos probléma által érintett terület kommunistáit a lehető legteljesebb körben együttgondolkodásra és együttes döntéshozatalra tömörítsük.

Az 1982 májusában Saclas-ban tartott központi bizottsági ülésen elfogadott intézkedéseket továbbra is követnünk kell, hogy szilárd, a párt területi munkájának irányítására alkalmas, az alapszervezetek

tevékenységéhez és életéhez folyamatosan segítséget nyújtani tudó, új pártszervezetek életre hívására képes körzeteink legyenek.

A körzeti bizottság az az irányító testület, amely a legközelebb áll az alapszervezetekhez, a legközvetlenebb kapcsolatot tartja fenn velük. A körzeti titkár és az alapszervezeti titkár tehát fontos vezető pozíciókat töltenek be az egész pártélet szempontjából.

Ezért a megyei bizottságoknak és a központi bizottságnak a politikai irányítás feladata mellett munkájuk fontos részét kell az alapszervezetek és a körzetek napi munkájának segítésére szentelniük.

Franciaország nehéz időszakot él át. Nyugtalanul keresi a jövő útját. A kommunisták, bár ugyancsak nehézségekkel kénytelenek szembenézni, megértik, hogy nem téveszthetik szem elől a remény hordozójának küldetését. Világosan látva a jelenlegi feltételeket és követelményeket, elhatározták, hogy teljes lendülettel látnak neki a hatalmas tömegmunkának, hogy létrehozzák azt a többségi népi tömörülést, amelyre az országnak a válságból való kilábaláshoz, a francia szocializmus útjára lépéshez szüksége van.

A feladat nehéz. A kihívás óriási. De nincs más célravezető út. Az ország számíthat a Francia Kommunista Pártra.

Világos politika, egységes párt

Georges Marchais zárőbeszéde

Eltársak!

Pártunk XXV. kongresszusának befejezéséhez közeledünk.

Engedjék meg, hogy mindenekelőtt ismételten köszöntsem valamennyiünk nevében a kommunista pártokat, a haladó pártokat, a nemzeti és demokratikus mozgalmakat, amelyeknek képviselői megbecsülésük és barátságuk jeléül részt vettek munkánkban. Üléseinken és a múlt pénteki jól sikerült esti ünnepségen egyaránt meggyőződhetek róla, hogy a francia kommunisták hűek a korunk igényeinek megfelelő internacionalizmus eszméjéhez. Kedves barátaink és elvtársaink, biztosíthatom önöket arról, elhatározott célunk, hogy hatalmas aktivitást fejtsünk ki annak érdekében, hogy erősödjön Franciaország népének és dolgozóinak szolidaritása a világ összes erőivel, amelyek harcolnak az imperializmus ellen, részt vesznek az emberi emancipációért, az igazságosságért és a haladásért, a függetlenségért és a fejlődésért, a békéért, a leszerelésért, a népek közötti barátságért, a szocializmusért vívott sokrétű küzdelemben.

A XXV. kongresszus emlékezetes marad

Eltársak!

Kongresszusunk emlékezetes marad pártunk történetében és hazánk politikai életében.

Ellenfeleink azt jósolták, hogy magunkba zárkózunk, sőt valamiféle gyászos magánszólammá válik tanácskozásunk. Ezzel szemben kongresszusunk kezdeményező és eleven volt, az a törekvés hatotta át, hogy utat nyisson a jövőbe, hatalmas népi mozgalmat bontakoztasson ki és helyreállítsa pártunk befolyását.

Ellenfeleink jegesedést és bezárkózást jósoltak. Ezzel szemben a XXV. kongresszus nyílt volt, bátor és megújító, igyekezett levonni a múlt tanulságait, hogy jobban dolgozhassunk az újon.

Ellenfeleink belvillongásokról és szakadásról beszélnek. Ezzel szemben a XXV. kongresszus a demokratizmus olyan kiemelkedő eseménye volt, amely valamennyi más párt életében ismeretlen, a szabad, őszinte, komoly és felelősségteljes vita nem került meg egyetlen alapvető problémát sem.

Ellenfeleink szörszálhasogató és klikkérdéseket tükröző vitákról beszéltek. Ezzel szemben a XXV. kongresszus közvetlenül az étellel, a szükségletekkel, a nehézségekkel, népünk félelmeivel és reményeivel foglalkozott.

Röviden, pártunk XXV. kongresszusa nagyon is jelentőségteljes kongresszus volt. Most az a feladatunk, hogy a magunk számára, az egész párt számára levonjuk a főbb tanulságokat.

A XXV. kongresszus fontos politikai kezdeményezése

Melyek ezek? Én négy fontos kezdeményezést látok.

Az első és a legfontosabb, hogy kongresszusunk világosan, minden kétértelműséget kizárva megfogalmazta pártunk politikai vonalát. Elhatároztuk, hogy folytatjuk az erőfeszítéseket stratégiánk megújításáért, folytatjuk az 1976. évi, XXII. kongresszuson megkezdett utat, hogy egyre inkább azzá a forradalmi párttá váljunk, amelyre népünknek szüksége van. A Francia Kommunista Párt létének alapja, legfőbb célja Franciaország szocialista átalakítása, demokratikus úton egy ugyancsak demokratikus, önrendelkező szocialista társadalom: a francia szocializmus felépítése.

A társadalom megváltoztatása számunkra nem távoli eszme. Ez ugyanis a legjobb válasz ma népünk és országunk problémáira. Mert a válság – a XXV. kongresszus ismételten határozottan leszögezi és érvekkel bizonyítja – egy rendszer válsága: a kapitalizmusé, amely megbénítja az egész társadalmat. A válság, benne a tőke uralmának visszaszorítása az egyetlen szempont, amely minden körülmények között meghatározza döntéseinket. Nálunk nincsenek politikusi „csínyek”, taktikai turpisságok: világosan kitűzött céljainkért világosan megfogalmazott eszközökkel küzdünk, ez a mi politikánk.

A Francia Kommunista Párt politikájának lényege, hogy kezét nyújtja azoknak a millióknak, férfiaknak, nőknek, fiataloknak, akik nem hajlandók egyszerűen beletörődni sorsukba, hanem úgy vélik, van mit tenni az előttünk álló nehézségek megoldásáért. Kidolgozott válságellenes – tehát kapitalizmusellenes – politikai programmal ál-

lunk eléjük, hogy vitassák meg s használják fel harcaikhoz. A válság a gazdaságban, a társadalmi és az állami életben, az intézményekben és a nemzetközi kapcsolatokban egyaránt érezteti romboló hatását. Ahhoz kívánunk segítséget nyújtani, hogy az érintettek mindezen a területeken beleszólhassanak a dolgok alakulásába, tömörüljenek, javítsák a helyzetet. Olyan többségi népi tömörülés létrehozásán munkálkodunk, amely ösztönözheti mindazoknak az alapvető változásoknak a megvalósítását, amelyekre Franciaországnak szüksége van. Ez a XXV. kongresszus legfontosabb politikai kezdeményezése.

Az általunk vázolt megoldási mód teljesen új. Nem határozzuk meg előre minden szakaszát, s kétségtelen, hogy nem is látjuk előre az összes problémát és akadályt, amivel meg kell majd birkóznunk. Az út az, amit megválasztottunk. Ahogy a kongresszust megnyitó beszámolómban is mondtam: ennek az útnak az a lényege, hogy tisztán lássuk a válság valódi természetét, hogy bízzunk a tömörülés és a győzelem lehetőségében, bátran és erőinket összpontosítva vegyünk részt abban az osztályharcban, amelyben az országot válságba döntő erők és a válságból kiutat keresők csapnak össze. Öszintén szólva, nincs más lehetőségünk, ha el akarjuk kerülni, hogy a reményt jóvátehetetlenül a kiábrándulás kövesse, vállalt kötelezettségeinket pedig az üres ígérek váltsák fel.

A XXV. kongresszus második fontos tapasztalata, hogy ez a választott politika a párt mélységes elkötelezettségét fejezi ki. A kommunista pártban nem játszanak cinkelt kártyákkal: az első pillanattól ki van terítve valamennyi lap. A sajtót figyelve, szemembe ötlött: sokan kárhoztatnak bennünket szövegeink terjedelmessége miatt; hosszúnak találják a Központi Bizottság 1984. szeptemberi jelentését, a határozattervezetet és a kongresszust megnyitó beszámoló szövegét. Nos, a demokrácia bizonyos következményekkel jár! Lehattunk volna rövidebbek, ha célunk a problémák elkenése lett volna, ha arról lett volna szó, hogy – ahogy mondják – „ne beszéljünk arról, ami fáj...” Mi inkább azt választottuk, hogy az ítéletalkotáshoz rendelkezésre bocsássunk minden elemet, semmit sem leplezve a függőben levő kérdésekből; mindenkinek szabadon rendelkezésre állt minden információ, mindenki szabadon, a kérdések teljes ismeretében dönthetett.

Az a politikai vonal, amelynek főbb elemeit a fentiekben vázoltam tehát annak a demokratikus, őszinte, alapos vitának a gyümölcse, ami három hónapon keresztül zajlott, és amit a párt minden szintjén, az alapszervezetekben, a körzeti és tartományi értekezleteken és magán a kongresszuson szavazataikkal szentesítettek a kommunisták. Olyan többségi döntés eredménye, amit a párt tagjainak többsége – döntő többsége – a tét nagyságának ismeretében hozott.

A harmadik tanulság, hogy a XXV. kongresszus ehhez a politikához megfelelő iránymutatást adott a pártnak. A most megválasztott vezetésnek feladata, felelőssége és szilárd irányvonala e politika megvalósítása. Az élet változásait nyomon követve, a politikai harc esélyeit szem előtt tartva kell ezt megvalósítani –, s minden bizonnyal meg is fogja valósítani, ezt kell tennie és ezt fogja tenni mind szorosabb egységben a párttal, magukkal a kommunistákkal.

És végül a XXV. kongresszus negyedik tanulsága a következő: meg kell mondanunk, hogy a most kidolgozott politika széles körű helyeslésre talált, bár egyúttal azt is meg kell mondanunk, hogy vannak kommunisták, akik nem értenek egyet a többségi véleménnyel. Senkinek sem kell ezen megdöbbennie, még kevésbé megrémülnie ettől. A kongresszuson lezajló utolsó szavazásig a párt politikája a kidolgozás fázisában van. Minden kommunistának, függetlenül attól, hogy milyen funkciót tölt be, joga van szabadon kifejeznie véleményét, s ha úgy adódik, kételyeit vagy egyet nem értését.

A kongresszus állást foglalt. Szükséges-e leszögezmem, hogy azok a kommunisták, akik egyik-másik kérdésben ellenvéleményüknek adtak hangot, nem fognak semmiféle szankcióban, kiközösítésben részesülni? A XXV. kongresszus határozatának elfogadásakor olyan döntést hoztunk, hogy minden kommunistának joga van a határozat meghozatala után is fenntartania különvéleményét, azt védelmeznie alapszervezetében vagy bármiféle más pártfórumon, amelyhez tartozik. Ezt a kísérletet az élet igazolja majd. Valamennyien szívből azt kívánjuk, hogy az egymástól különböző, de testvériesen egyesült kommunisták ismét egymásra találjanak a párt politikájának a gyakorlati megvalósításában.

Egyetlen szabály van végül, ami mindenkire kötelező: a többség akaratának tiszteletben tartása, az egész párt által demokratikusan hozott döntések tiszteletben tartása. Ismét leszögezmem, ha engednék ebben

a kérdésben, közvetve vagy közvetlenül egy irányzatokra bonlító szervezet alapjait teremtenénk meg. A kongresszus világosan állást foglalt e tárgyban, a válasza: nem. A kommunista párt nem a szociáldemokrata politika útját választotta, ellenkezőleg; szó sem lehet tehát a Francia Kommunista Párt szociáldemokratizálásáról!

A határozat a centralizmusra épülve született

Fogalmazzunk még pontosabban, hiszen a kongresszus, elfogadva a leköszönő Központi Bizottság ajánlását, amelyet a jelölő bizottság is támogatott, újra a Központi Bizottság tagjává választott három olyan elvtársat, akik tartózkodtak a kongresszusi beszámolót és a határozatot elfogadó szavazás során. Miután vendégeink és a sajtó képviselői nem voltak jelen, amikor ezt a döntésünket meghoztuk, hasznos lehet, ha tisztázzuk indokainkat.

Cáföljük meg először is a hamis interpretációkat!

Ez a döntés semmiképpen sem jelenti azt, hogy közeledünk az irányzatok elismeréséhez, ismételten leszögezem, ezt teljes mértékben és végérvényesen elvetettük. Ez a döntés nem precedens, amiből a jövőben valamiféle szabály válhatna. Ezeket az elvtársakat nem azért választotta a kongresszus újjá, mert különvéleményt képviselnek, s hadd kapjanak hát helyet a vezetésben; nem. Különvéleményük ellenére választotta őket újjá, mert a kongresszus úgy véli, pártunk elég erős és kellőképpen érett ahhoz, hogy szembenézzon ezzel a helyzettel, amilyenre még valóban nem volt példa ezen a szinten, s pozitív kibontakozást találjon.

Egészen pontosan azért hoztuk ezt a döntést, mert szervezeti szabályzatunk, a demokratikus centralizmus lehetőséget ad erre. Ismétlem: a pártunk politikájának kidolgozásával kapcsolatos vita demokratikus; valóban és teljes mértékben demokratikus. A vita néha élénk, szabadon, nyíltan, minden hátsó gondolat nélkül részt vehet benne bárki, és minden kommunista biztos lehet abban, hogy amikor eljön a döntés pillanata, nem kerül sor semmiféle számonkérésre, kizárásra.

Világos politikai vonal köré szilárdan tömörülő párt

Bizonyára némelyeket mindez meglep. Addig festettek rólunk különféle torzképeket, amíg a végén maguk is elhitték. De tudomásul kell vennünk: a kommunista pártban nincsenek „fejmentszők”. A bosszú, a

nehéztelés, a taktikai átrendezés és a hasonló kicsinyes lépések idegének pártunktól. Miután döntés született a politikáról – márpedig döntés született –, mindenki annak szellemében kell hogy cselekedjék. Mindenkinék, aki becsülettel és lojálisan viszonyul hozzá, feladata van a politika megvalósításában.

Másrészt azért hoztuk ezt a döntést, mert gondot fordítunk az emberekre, valamennyi párttagra, beleértve azokat is, akik a politikai vita valamely adott pillanatában a többségtől eltérő véleményüknek adnak hangot. Semmiféleképpen nem mondunk le a szükséges erőfeszítésekről, hogy őket valamennyiüket megnyerjük pártunk politikájának.

Végül azért hoztuk ezt a döntést, mert megvan hozzá az erőnk. Pártunk a most lezajlott vitából úgy került ki, mint egy világos politikai vonal köré szilárdan tömörülő szervezet. A kongresszus megnyitása óta sok küldöttel, sok vezetővel beszélgettem, akik elmondták, hogy meggyőződésük szerint pártunk régóta nem volt ilyen szilárd, ennyire tudatában döntése jellegének és összes következményének. Bárki, aki le akar téríteni bennünket erről az útról, megalapozatlan célokat kerget. Úgy vélem, senkinek nincsenek efféle tervei, de az, hogy tisztában vagyunk ezzel a helyzettel, jelentős bizalmi tényező döntésünk meghozatalában.

Meg kell magyarázni cselekvésünk lényegét

Elvtársak!

XXV. kongresszusunk nagy célokat tűz pártunk elé. Elképzeléseink nagyratörőek. Megvalósításukban csak magunkra számíthatunk. Nagyon jól látszik ez abból is, ahogy a sajtó írt, a rádió és a televízió tudósított kongresszusunk munkájáról.

Türelmesen és állhatatosan ismertetni, magyarázni kell tehát cselekvésünk lényegét. Elsősorban a párton belül, hogy minden kommunista jól értse politikánkat, kellően felkészült legyen annak erőteljes és alkotó megvalósítására. E munka során az üzemekben, a műhelyekben, a laboratóriumokban és az irodákban, a kerületekben, a városokban és a falvakban mind több találkozót kell szerveznünk a dolgozókkal, a munkástól a mérnöki és a középvezetőig, az alkalmazottól a technikusig.

A közeljövőben is számos alkalom kínálkozik erre. E találkozónak

pártunk erősítését, hatékonyságának, szervezetének és befolyásának növekedését kell segítenie.

Először is át kell adni az 1985-ös igazolványokat mindazoknak a kommunistáknak, akik még nem kapták meg, és pártunk további erősítése érdekében a széles népi tömörülés létrehozására kell ösztönözni a pártunkkal rokonszenvezőket, mindazokat, akik körülöttünk élnek.

Határozottan az emberek felé kell fordulni

Ez egyúttal azt is jelenti, hogy meg kell őket nyernünk a kommunista jelöltek támogatására a március 10-i kantonális választásokon. Mindössze egy hónapunk van rá, hogy pártunk teljes erejét bevessük e harcba, biztosítsuk mind több kommunista képviselő megválasztását a területekbe, s ezáltal olyan támaszpontokat adjunk a népi mozgalomnak, amelyre befolyásának erősödéséhez és a jó irányú előrehaladáshoz szüksége van. Meggyőződésem – és nem csupán a kantonális választásokra gondolok –, hogy politikánkkal és a politikánknak megfelelő gyakorlati cselekvéssel kezünkben vannak az eszközök, amelyekkel demonstrálhatjuk: a kommunista szavazók millióinak, akik az elmúlt időszakban másként szavaztak vagy távol maradtak a szavazástól, minden okuk megvan rá, hogy újból a kommunistákra szavazzanak.

Végül és sokkal általánosabban mindez azt jelenti, hogy határozottan az emberek felé kell fordulnunk, az egész országra kiterjedően vitát kell kezdeményeznünk arról, hogy milyen módszerekkel lehet leküzdeni a válságot és megoldani az előttünk álló problémákat. Elhatároztuk, hogy vitaértekezletek sokaságából álló kampányt indítunk. Elfogadtunk egy a francia nőkhöz és a francia férfiakhoz szóló felhívást. Mindenütt segíteni akarjuk a népi beleszólást, a cselekvésben való tömörülést. Most az a feladat áll előttünk, hogy kongresszusunk eredményeit átvigyük a mindennapok gyakorlatába.

Sokat vitatkoztunk az öt nap alatt, sőt e három hónap alatt. Ám az élet nem áll meg, a válság sem szünetel. Ezért haladéktalanul a legnehezebb munka- és életkörülmények között élő dolgozókhoz, a munkanélküliekhez, a népi családokhoz, a fiatalokhoz fordulunk, tehát mindazokhoz a nőkhöz és férfiakhoz, akik a válság nehézségeivel küszködnek, akik töprengenek s keresik a kivezető utat, a dolgok megjavításának lehetőségét. Mindezeknek a nőknek és férfiaknak szükségük van a tudatra: van Franciaországban egy párt, amely szembeszáll a végzetszerűséget és a beletörődést hirdető uralkodó elméletekkel;

van egy párt, amely nem öncélú, hanem azért hívták életre, hogy segítsék őket a cselekvésben, a dolgok menetének megváltoztatására irányuló fellépéseikben. Segítsük ezeket a nőket és férfiakat, hogy megtalálják a remény és a jövőért vívott harc útját.

Politikánk jó, és rendelkezünk a megvalósításához szükséges eszközökkel

Elvtársak!

A harc nehéz. Tétjei óriásiak. Az osztályellenségnek sikerült csapást mérnie ránk, de XXV. kongresszusunkról azzal a bizonyossággal eltelve távozhatunk, hogy politikánk jó, a helyzet követelményeihez alkalmazkodik, és megvannak az eszközeink ahhoz, hogy teljes egészében átültessük a gyakorlatba. Éppen ezért meggyőződésemm, hogy bízva indíthatjuk meg a harcot az igazságosságért, a szabadságért és Franciaország megújításáért.

Éljen a Francia Kommunista Párt XXV. kongresszusa!

Éljen a nemzetközi szolidaritás!

Éljen a francia szocializmus!

A Magyar Szocialista Munkáspárt üdvözlete a Francia Kommunista Párt XXV. kongresszusának

Kedves elvtársak!

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága valamennyi magyar kommunista nevében köszönti a Francia Kommunista Párt XXV. kongresszusát, pártjuk minden tagját.

A magyar kommunisták megbecsüléssel tekintenek a Francia Kommunista Pártra, a francia társadalom szocialista átalakítását célzó sok évtizedes tevékenységre. Alkotó útkeresésük értékes tapasztalatokkal gazdagította a nemzetközi kommunista mozgalmat. Nagyra értékeljük pártjuknak a világ békéjének megőrzésére és a nemzeti függetlenségért, a társadalmi haladásért küzdő erők támogatására irányuló erőfeszítéseit. A Francia Kommunista Párt nemcsak francia földön számottevő politikai tényező, hatása az ország határain túl is érezhető.

Pártunk különösen nagy figyelemmel követte a Francia Kommunista Pártnak a közös kormányprogramban foglaltak valóra váltása érdekében folytatott tevékenységét, az igen bonyolult körülmények között folytatott kormányzati munkáját. Azt kívánjuk, hogy pártjuk XXV. kongresszusa az elmúlt nehéz időszak tapasztalatait összegezve olyan cselekvési programot alakítson ki, amely újabb lendületet ad a demokratikus és haladó irányú társadalmi változásokért folytatott küzdelmüknek, tovább szélesíti a francia kommunisták tevékenységének népi támogatását.

A Magyar Szocialista Munkáspárt is számvetésre készül. Az a célunk, hogy kongresszusunk a szocialista építés eredményeit összegezve, munkánk hiányosságairól is nyíltan szólva, a nemzetközi feltételeket és a hazai adottságainkat gondosan mérlegelve olyan feladatokat tűzzön pártunk tagsága, egész népünk elé, amelyek teljesítése meggyorsítja hazánk előrehaladását a szocializmus építésének útján.

A jelenlegi feszült nemzetközi helyzet egyaránt nehezíti a szocialista építőmunkát és a forradalmi harc sikerre vitelét. Ezért valamennyi békeszerető erő, s mindenekelőtt a kommunista pártok legsürgetőbb

feladatának tartjuk a közös fellépést az imperialista körök szélsőséges törekvéseivel szemben.

A magyar kommunisták nevében szívből kívánjuk, hogy XXV. kongresszusuk szolgálja a francia kommunisták előtt álló feladatok eredményes megoldását, a Francia Kommunista Párt befolyásának erősödését, az előrehaladást a szocialista társadalom megteremtése felé vezető úton. Biztosítsuk önöket, hogy igazságos küzdelmükben mindenkor számíthatnak a magyar kommunisták támogatására, internacionalista szolidaritására.

**MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT
KÖZPONTI BIZOTTSÁGA**

A Francia Kommunista Párt újjonnan megválasztott vezető szervei

A Központi Bizottság Titkársága tagjai

Georges Marchais főtitkár
Charles Fiterman
Maxime Gremetz
André Lajoinie
Paul Laurent
Gisèle Moreau
Gaston Plissonier
Jean-Claude Gayssot

A Politikai Bizottság tagjai

Gustave Ansart	Paul Laurent
Mireille Bertrand	Francette Lazard
Claude Billard	René Le Guen
Pierre Blotin	Roland Leroy
Charles Fiterman	Georges Marchais
Jean-Claude Gayssot	Gisèle Moreau
Maxime Gremetz	René Piquet
Guy Hermier	Gaston Plissonier
Philippe Herzog	Claude Poperen
Henri Krasucki	Louis Viannet
André Lajoinie	Madeleine Vincent

Tartalom

Remény és harc a jövőért

Georges Marchais kongresszusi beszámolója 5

- I. Véget ért a francia politikai élet egy nagy korszaka 7
- II. Franciaország alapvető problémája: a tőkés társadalom válsága 26
- III. Nagy távlatot nyitunk meg, az egyetlen távlatot 39
- IV. Új többségi népi tömörülés 61
- V. Egy nagy kommunista párt a mának és a jövőnek 75

A XXV. kongresszus határozata 86

- I. Bevezetés 86
- II. A válság és a válság leküzdése 88
- III. Politikai irányvonalunk megszilárdítása és elmélyítése 98
- IV. Új többségi népi tömörülést kell létrehozni 106
- V. A társadalomról vallott elképzelésünk: a francia szocializmus, egy demokratikus önrendelkezésen alapuló szocializmus 123
- VI. A párt 131

Világos politika, egységes párt

Georges Marchais záróbeszéde 138

A Magyar Szocialista Munkáspárt üdvözlése

a Francia Kommunista Párt XXV. kongresszusának 146

A Francia Kommunista Párt újonnan megválasztott vezető szervei 148

A kiadásért felel a Kossuth Könyvkiadó igazgatója
85 1088/10 Zrínyi Nyomda
Felelős vezető Vágó Sándorné vezérigazgató
A kötetet Betlen Katalin szerkesztette
A borító Erdélyi János munkája
Műszaki vezető Bereczki Gábor
Műszaki szerkesztő Székffy Gyula
Terjedelme 9,5 (A/5) ív

20,— Ft